

EMN VÝROČNÍ ZPRÁVA O POLITICE V OBLASTI AZYLU A MIGRACE ČESKÁ REPUBLIKA

Evropská migrační síť (EMN, *European Migration Network*) je iniciativa Evropské komise zaměřená na shromažďování, výměnu a analýzu údajů a informací z oblasti azylu a migrace mezi 27 členskými státy EU (Dánsko se na aktivitách EMN nepodílí) a Norskem.

Cílem Evropské migrační sítě je vyhovět informačním potřebám institucí Společenství, úřadů a organizací členských států a rovněž široké veřejnosti v oblasti azylu a migrace. Shromažďování, výměna a analýza objektivních, spolehlivých a srovnatelných informací o azylu a migraci slouží jako podpora při formulování politik Evropské unie v oblastech azylu a migrace.

Přínos Evropské migrační sítě spočívá především v možnosti zajištění a srovnání komplexních poznatků o situaci, vývoji a praxi v oblasti azylu a migrace ve 27 členských státech EU a Norsku. EMN navíc představuje platformu pro získávání informací nejenom od státních institucí, ale umožňuje zapojení i dalších aktérů z oblasti vědy, výzkumu a nevládního sektoru.

Národním kontaktním místem EMN v České republice je od roku 2004 odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra. Více informací o činnosti EMN v České republice naleznete na www.emncz.eu.

OBSAH

Seznam zkratk	4
Shrnutí	7
1. Úvod	15
1.1 ORGANIZACE OBLASTI AZYLOVÉ A MIGRAČNÍ POLITIKY	16
1.2 AZYLOVÁ A MIGRAČNÍ LEGISLATIVA	20
2. Vývoj v oblasti azylové a migrační politiky	23
2.1 POLITICKÝ VÝVOJ	23
2.2 LEGISLATIVNÍ VÝVOJ V ROCE 2016	24
2.3 DEBATY V MÉDIÍCH	27
3. Legální migrace a mobilita	30
3.1 CIZINCI S POVOLENÝM POBYTEM NA ÚZEMÍ ČR – STATISTIKY	31
3.2 EKONOMICKÁ MIGRACE	35
3.3 SLOUČENÍ RODINY	40
3.4 STUDENTI A VĚDCI	41
3.5 VÍZOVÁ POLITIKA A SCHENGENSKÁ SPOLUPRÁCE	43
3.6 INTEGRACE, OBČANSTVÍ	45
4. Mezinárodní ochrana	51
4.1 ŽADATELÉ O MEZINÁRODNÍ OCHRANU V ČESKÉ REPUBLICE	52
4.2 AZYLOVÁ ZAŘÍZENÍ V ČESKÉ REPUBLICE	58
4.3 INTEGRACE AZYLANTŮ A OSOB S UDĚLENOU DOPLŇKOVOU OCHRANOU	61

5. Nezletilí bez doprovodu a další zranitelné skupiny	63
5.1 NEZLETILÍ BEZ DOPROVODU	63
5.2 OSTATNÍ ZRANITELNÉ SKUPINY OSOB	66
6. Opatření v oblasti boje proti obchodování s lidmi	68
7. Mezinárodní spolupráce a projekty v oblasti migrace a azylu	73
7.1 MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE A PROJEKTY	74
7.2 HUMANITÁRNÍ PROJEKTY, PŘESÍDLOVÁNÍ, RELOKACE	79
7.3 ASISTENCE KRAJANŮM	88
7.4 MEZINÁRODNÍ POLICEJNÍ SPOLUPRÁCE	89
8. Nelegální migrace, převaděčství	95
8.1 NELEGÁLNÍ MIGRACE NA ÚZEMÍ ČR	96
8.2 NAPOMÁHÁNÍ K NELEGÁLNÍ MIGRACI	99
9. Návraty	104
9.1 SPRÁVNÍ ROZHODNUTÍ O NÁVRATU	105
9.2 REALIZACE ROZHODNUTÍ O NÁVRATU	107
9.3 TREST VYHOŠTĚNÍ ULOŽENÝ SOUDY	112
Přílohy	114

SEZNAM ZKRATEK

AFAD	Úřad pro zvládání katastrof a krizového řízení Turecké republiky (<i>Disaster and Emergency Management Presidency</i>)
AMID	Projekt na asistenci k zvládání vnitřního vysídlení na Ukrajině (<i>Assistance to Manage Internal Displacement in Ukraine</i>)
ANACEN	Analytické centrum pro ochranu státních hranic a migraci
BPI	Blok proti islámu
CEB	Rozvojová banka Rady Evropy (<i>Council of Europe Development Bank</i>)
CIS	Cizinecký informační systém
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČR	Česká republika
DCAF	Ženevské centrum pro demokratickou kontrolu ozbrojených sil (<i>The Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces</i>)
EASO	Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (<i>European Asylum Support Office</i>)
EEAS	Evropská služba pro vnější činnost (<i>European External Action Service</i>)
EMN	Evropská migrační síť (<i>European Migration Network</i>)
EMPACT	Evropská multidisciplinární platforma proti kriminálním hrozbám (<i>European Multidisciplinary Platform against Criminal Threats</i>)
ES	Evropské společenství

ESIF	Evropské strukturální a investiční fondy
EU	Evropská unie
FRONTEX	Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států EU (<i>European Border and Coast Guard Agency</i>)
ICP	Inspektorát cizinecké policie
IT	Informační technologie (<i>Information Technology</i>)
GAMM	Globální přístup k migraci a mobilitě (<i>Global Approach to Migration and Mobility</i>)
HLWG	Pracovní skupina na vysoké úrovni pro azyl a migraci (<i>High-Level Working Group on Asylum and Migration</i>)
IAS	Integrační azylové středisko
ICMPD	Mezinárodní centrum pro rozvoj migračních politik (<i>International Centre for Migration Policy Development</i>)
IOM	Mezinárodní organizace pro migraci (<i>International Organization for Migration</i>)
JITs	Společné vyšetřovací týmy (<i>Joint Investigation Teams</i>)
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KŘP	Krajské ředitelství Policie
MEDEVAC	Program humanitárních evakuací zdravotně postižených obyvatel (<i>Medical Evacuation</i>)
ML	Mezinárodní letiště
MOBILAZE	Projekt partnerství pro mobilitu s Ázerbájdžánem (<i>Mobility Partnership with Azerbaijan</i>)
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MSp	Ministerstvo spravedlnosti
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Ministerstvo vnitra
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NBD	Nezletilí cizinci bez doprovodu

NNO	Nestátní nezisková organizace
OAMP	Odbor azylové a migrační politiky (Ministerstva vnitra ČR)
ODS	Občanská demokratická strana
OP VVV	Operačního program Výzkum, vývoj a vzdělávání
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (<i>Organization for Security and Co-operation in Europe</i>)
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
OSN	Organizace spojených národů (<i>United Nations</i>)
PČR	Policie České republiky
PoS	Pobytové středisko
PřS	Přijímací středisko
RDPP	Programy rozvoje a ochrany ve třetích zemích (<i>Regional Development and Protection Programmes</i>)
ŘSCP	Ředitelství služby cizinecké policie
SCP	Služba cizinecké policie
SIP	Státní integrační program
SUZ	Správa uprchlických zařízení (Ministerstva vnitra ČR)
UNHCR	Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (<i>United Nations High Commissioner for Refugees</i>)
ÚNK	Úsvit – Národní koalice
ÚP	Úřad práce
VIS	Vízový informační systém (<i>Visa Information System</i>)
V4	Visegrádská čtyřka
ZDC	Zařízení pro děti-cizince
ZÚ	Zastupitelský úřad

SHRNUTÍ

Výroční zpráva Evropské migrační sítě (EMN) o politice v oblasti azylu a migrace 2016 poskytuje přehled o vývoji a nejdůležitějších změnách v oblasti migrace, azylu a integrace během roku 2016.

Strategie migrační politiky České republiky

Dne 29. července 2015 schválila vláda České republiky svým usnesením č. 621 komplexní Strategii migrační politiky České republiky. Vedle bezpečnosti státu, která je hlavním průřezovým elementem, **Strategie migrační politiky České republiky** formuluje priority České republiky v oblastech integrace cizinců, nelegální migrace a návratové politiky, mezinárodní ochrany, vnější dimenze migrace (mj. rozvojové a humanitární pomoci), volného pohybu osob v rámci EU a schengenského prostoru, legální migrace a mezinárodních závazků České republiky v oblasti migrace. Stejným usnesením byla zároveň přijata *Komunikační strategie České republiky k migraci*.

Legální migrace a integrace

Stejně jako v předchozích letech i v roce 2016 pokračoval trend **růstu legální migrace** do České republiky. Meziročně došlo k nárůstu počtu cizinců o 6,2 %. Ke dni 31. prosince 2016 pobývalo na území České republiky legálně (po dobu delší než 90 dnů) **496 413 cizinců**. Cizinci tvořili zhruba **4,7 % populace**. Z evidovaného celkového počtu cizinců s povoleným pobytem v České republice jich na konci roku 2016 pobývalo 55,1 % na

území trvale (273 399 cizinců) a 44,9 % přechodně¹ (223 014 cizinců). Zhruba 55,5 % cizinců s povoleným pobytem na území České republiky tvořili dohromady občané Ukrajiny, Slovenska a Vietnamu.

Z hlediska počtu vydaných **schengenských víz** zůstává pro Českou republiku klíčovou zemí Ruská federace. V současné době jsou všechna schengenská víza vydávána Českou republikou biometrická. Proces zavádění biometrických údajů na konzuláty i na vnější hranice (tzv. roll-out VIS²) byl dokončen po pěti letech v únoru 2016, kdy byl připojen poslední region – vnější schengenská hranice. V dubnu 2014 byl vládou České republiky přijat **Národní schengenský plán 2014 pro období 2014–2020**. Vyhodnocování plánu probíhá každý rok a předkládá se formou *Zprávy o plnění Národního schengenského plánu*. V dubnu 2016 byla předložena *Druhá zpráva o plnění*, která v sobě obsahovala vyhodnocení plnění jednotlivých úkolů a zároveň byla zahájena příprava *Třetí zprávy o plnění*, která bude předložena v roce 2017. Dne 1. srpna 2016 nabyl účinnosti nový **zákon č. 191/2016 Sb. o ochraně státních hranic ČR a o změně souvisejících zákonů**.

V oblasti **ekonomické migrace** došlo od 1. srpna 2016 k zahájení nového migračního projektu **Režim zvláštního zacházení pro kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny** zaměřeného na středně a nízkokvalifikované zaměstnance z Ukrajiny (Režim). U žadatelů zařazených do Režimu se jedná o cílený výběr zaměstnanců konkrétních českých zaměstnavatelů. Celkem za rok **2016** bylo do projektu **zařazeno 1 303 žadatelů z Ukrajiny**.

Legální migrace je úzce spojená s **integrační politikou**. Postoj České republiky k integrační politice je zakotven v *Koncepci integrace cizinců na území České republiky*. V roce 2016 byla klíčovým dokumentem

¹ Kategorie zahrnuje osoby s pobytem na vízum nad 90 dnů, s povolením k dlouhodobému pobytu a s povolením k přechodnému pobytu, který je udělován občanům EU a jejich rodinným příslušníkům.

² Vízový informační systém (*Visa Information System*)

v oblasti integrace aktualizovaná **Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu a Postup pro rok 2016**³. Nově se v roce 2016 stali cílovou skupinou integračních opatření i azylanti a poživatelé doplňkové ochrany (nad rámec služeb Státního integračního programu pro poživatele mezinárodní ochrany⁴). V rámci politiky integrace cizinců je kladen důraz na efektivitu integračních opatření, na spolupráci s regionální a lokální veřejnou správou a na rozšíření spektra subjektů podporujících integraci. Nástrojem integrace cizinců na úrovni krajů je zejména síť Center na podporu integrace cizinců ze třetích zemí. V průběhu roku 2016 centra pracovala ve třinácti krajích České republiky. Na lokální úrovni jsou klíčovým nástrojem integrace projekty obcí. Podporována byla informovanost cizinců i majoritní společnosti prostřednictvím informačních publikací, webových stránek a informační linky. Ve spolupráci s nestátními neziskovými organizacemi byla posílena asistence cizincům, dále byla mimo jiné podpořena výzkumná činnost či vzdělávání pracovníků oddělení pobytu cizinců OAMP a pracovníků státní správy a samosprávy.

Usnesením vlády dne 20. listopadu 2015 byl pod č. 954 **schválen nový koncept Státního integračního programu (SIP)** pro poživatele mezinárodní ochrany. Od 1. ledna 2016 přinesl úpravu systému výuky českého jazyka, pobytu v integračním azylovém středisku i při zajištění bydlení a integrace klientů na úrovni obcí a měst. Tento integrační program navazuje na již existující asistenci oprávněným osobám.

Od 1. ledna 2014 je účinná právní úprava, která plně opustila princip jediného **státního občanství** a přiklonila se k možnosti existence vícenásobného státního občanství. V roce 2016 **státní občanství** České republiky nabylo udělením či prohlášením **5 549 cizinců**.

³ Aktualizované dokumenty Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu a Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců v roce 2016 byly přijaty na základě usnesení vlády České republiky č. 26 ze dne 18. ledna 2016.

⁴ <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

Mezinárodní ochrana

V roce 2016 došlo k mírnému snížení počtu žadatelů o mezinárodní ochranu na **1 478 osob, tj. o 3,1 % méně než v předchozím roce**. Navzdory relativně vysokému meziročnímu nárůstu v letech 2014 a 2015 lze z dlouhodobého hlediska považovat situaci v oblasti mezinárodní ochrany za stabilní. Největší skupinou žadatelů byli v roce 2016 státní příslušníci **Ukrajiny** (34,3 %), **Iráku** (10,7 %) a **Kuby** (5,8 %). O mezinárodní ochranu požádalo **269 nezletilých osob** (18,2 % z celkového počtu žadatelů), tj. stejný počet osob jako v předešlém roce.

Nezletilí bez doprovodu

Počet nezletilých dětí bez doprovodu v ČR oproti minulému roku výrazně poklesl. Zatímco v roce 2015 se jednalo o 151 dětí, v roce 2016 bylo **bez doprovodu příbuzné dospělé osoby zjištěno** na území ČR **55 dětí**. Do specializovaného **Zařízení pro děti-cizince** (ZDC) bylo za rok 2016 umístěno 43 nezletilých cizinců ze třetích zemí bez doprovodu. Z tohoto počtu požádaly 4 osoby o mezinárodní ochranu v ČR.

Opatření v oblasti boje proti obchodování s lidmi

Trestná činnost v oblasti obchodování s lidmi nezaznamenala v roce 2016 ve srovnání s předchozím rokem žádné zásadní změny ve smyslu účelu obchodování s lidmi, ani ve způsobech jednání pachatelů této trestné činnosti. V prostředí České republiky se jednalo zejména o využití obětí obchodování s lidmi k prostituci a k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování. V dlouhodobém horizontu je viditelný pokles obětí pocházejících ze třetích zemí, zaznamenán byl naopak nárůst obětí ze strany občanů Evropské unie. Během roku 2016 bylo Policií České republiky **stíháno (vyšetřováno) 23 osob** a v témže roce bylo **odsouzeno 8 osob** za obchodování s lidmi. V roce 2016 bylo do **Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi**

zařazeno celkem **14 obětí obchodování s lidmi (z toho 2 osoby ze třetích zemí)**.

Mezinárodní spolupráce a projekty

Česká republika navázala i v roce 2016 na aktivity, které započala již v předchozích letech. Nadále spolupracovala s Evropskou agenturou pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států EU (Frontex)⁵ či Evropským podpůrným úřadem pro otázky azylu (EASO)⁶. Na činnosti EASO se podílela mimo jiné prostřednictvím **44 vyslání národních expertů**, na činnosti agentury Frontex prostřednictvím **společných akcí na různých úsecích evropských hranic** (Řecko, Itálie, Maďarsko, Bulharsko, Polsko, Španělsko, Německo, Francie).

Dále byla rozvíjena spolupráce s hlavními tranzitními a zdrojovými zeměmi imigrace do České republiky, zvláště pak se zeměmi sousedícími s Evropskou unií. Na úrovni Evropské unie Česká republika pokračovala v účasti na rozvoji a implementaci nástrojů *Globálního přístupu k migraci a mobilitě* představujícího koncepční rámec vnější migrační politiky Evropské unie (*Pražský proces; Partnerství pro mobilitu s Moldavskem, Gruzii, Arménií a Ázerbájdžánem; Projekt na asistenci k zvládnutí vnitřního vysídlení na Ukrajině AMID*).

Česká republika také realizovala **humanitární projekty** financované z humanitárního rozpočtu MZV a zaměřené na nuceně vnitřně vysídlené osoby a uprchlíky v důsledku konfliktů i katastrof. Na stabilizaci migrační situace se dále zaměřuje Ministerstvo vnitra. V reakci na zhoršování bezpečnostní i migrační situace v bezprostředním okolí Evropské unie, spojeným především s pokračujícím ozbrojeným konfliktem v Sýrii, schválila⁷ v lednu 2015 vláda České republiky vznik stálého **Programu**

⁵ European Border and Coast Guard Agency

⁶ European Asylum Support Office

⁷ Usnesení vlády ČR ze dne 14. ledna 2015 č. 19

Ministerstva vnitra na asistenci uprchlíkům v regionech původu a prevenci velkých migračních pohybů. Na poskytnutí pomoci zemím zasaženým masivním přílivem uprchlíků bylo v roce 2015 v rámci tohoto programu vyčleněno 100 mil. Kč. Z rozhodnutí vlády ČR⁸ byla pro rok 2016 navýšena pomoc v rámci zmíněného programu na **150 mil. Kč**. Dále vláda ČR schválila svým usnesením⁹ ze dne 20. listopadu 2015 zřízení **Stálého zdravotně humanitárního programu MEDEVAC (MEDEVAC)**. Na základě tohoto usnesení byla vytvořena **Pracovní skupina pro účely provádění programu MEDEVAC**. V roce 2016 se uskutečnilo celkem **27 projektů** v celkové hodnotě necelých **51 mil. Kč**. V roce 2016 byl program realizován především v podobě vysílání lékařských týmů do zemí původu, humanitární evakuace zdravotně postižených obyvatel na léčení do České republiky a odborných stáží lékařů z oblastí postižených humanitární krizí.

Česká republika se v roce 2015 dobrovolně zapojila také do projektu **přesídlování**, a to konkrétně do společného přesídlovacího schématu Evropské unie. V rámci tohoto schématu se ČR zavázala přesídlit 400 uprchlíků z třetích zemí vysídlených v regionu Blízkého východu. Během roku 2015 tak Česká republika přesídlila prvních 20 osob – 4 rodiny syrských uprchlíků s vážně nemocnými dětmi. Na **jaře 2016** bylo přesídleno 89 iráckých křesťanů, **z toho 32 iráckých uprchlíků bylo přesídleno z Libanonu v rámci Evropského přesídlovacího schématu a 57 vnitřně vysídlených Iráčanů bylo přesídleno z Irácké republiky v rámci národního přesídlovacího programu**. V roce 2016 také pokračoval program **poskytování asistence při přesídlování českým krajanům**. Během roku 2016 touto cestou přicestovalo celkem **287 osob**, a to příslušníků českých krajanových komunit na Ukrajině.

Dále v rámci relokačního programu ČR v roce 2016 přijala 12 osob syrské státní příslušnosti z Řecka.

⁸ Usnesení vlády ČR ze dne 13. července 2015 č. 574

⁹ č. 956

Nelegální migrace, převaděčství

V roce 2016 bylo **při nelegální migraci** na území České republiky zjištěno celkem **5 261 osob**. Oproti předchozímu roku se jednalo o výrazný pokles, a to o 3 302 osob (tj. o téměř 39 % méně). Z uvedeného počtu bylo **222 osob** (tj. 4,2 %) zjištěno při **nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici České republiky** (letišť) a **5 039 osob** (tj. 95,8 %) **při nelegálním pobytu**. Při nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici bylo zadrženo nejvíce uprchlíků dle Konvence 1951 (44), dále státních příslušníků Ukrajiny (15), Albánie a Ázerbájdžánu (po 14). Při nelegálním pobytu bylo zjištěno nejvíce státních příslušníků Ukrajiny (1 552), následovali státní příslušníci Ruské federace (402) a Kuvajtu (336). V souvislosti s **napomáháním k nelegálnímu pobytu nebo překročení hranic** bylo v roce 2016 **evidováno¹⁰ 56 osob**. Za loňský rok bylo zároveň **odsouzeno** za organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice či pro trestný čin napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky **41 osob**.

Návraty

V roce 2016 bylo **vydáno 818 rozhodnutí o uložení povinnosti opustit území** (meziročně o 68,9 % rozhodnutí méně). Tento pokles počtu souvisí s útlumem tranzitní nelegální migrace.

V roce 2016 bylo dále celkem evidováno **3 539 cizinců s vydaným pravomocným rozhodnutím o správním vyhoštění**, což ve srovnání s předchozím rokem představuje nárůst o 530 osob (tj. o 17,6 %). Nejvíce zastoupenou skupinu cizinců s vydaným pravomocným rozhodnutím o správním vyhoštění tvořili státní příslušníci Ukrajiny, Moldavska a Kuvajtu. Realizace správního vyhoštění byla provedena v podobě nucených návratů u 207 cizinců a 174 realizací bylo provedeno v podobě

¹⁰ Krajskými ředitelstvími Policie České republiky

asistovaného dobrovolného návratu¹¹. Programy asistovaných dobrovolných návratů realizovaly v roce 2016 Mezinárodní organizace pro migraci a Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra, která zodpovídala za dobrovolné návraty bývalých žadatelů o mezinárodní ochranu.

V roce 2016 bylo evidováno celkem 1 278 osob, kterým byl soudy v trestním řízení uložen trest vyhoštění, což představuje nárůst o 265 osob (tj. o 26,2 %). **Realizace soudního vyhoštění** Policií ČR byla v hodnoceném období provedena u **261 cizinců** s nepodmíněným trestem, což v porovnání s předcházejícím rokem neznačí změnu trendu (pouze o 6 osob více). Zbývající osoby měli dle lhůty k vycestování povinnost opustit území.

---

¹¹ Rozdíl mezi počtem osob, kterým bylo vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění a počtem osob, u kterých došlo k realizaci vyhoštění, spočívá v tom, že pouze část cizinců s vydaným rozhodnutím o správním vyhoštění je zajišťována do zařízení pro zajištění cizinců (a to v případě, že existují zákonné důvody pro jejich zajištění do tohoto zařízení) s následným uskutečněním realizace správního vyhoštění v podobě nuceného nebo asistovaného dobrovolného návratu (v rámci asistovaných dobrovolných návratů vycestoval i malý počet nezajištěných cizinců). U těchto forem návratů (nucených a asistovaných) mají státní orgány České republiky jistotu, že cizinci se správním vyhoštěním vycestovali a mohou je tedy statisticky vykázat. U nezajištěných cizinců se správním vyhoštěním, kteří nepožádají o asistovaný dobrovolný návrat, je předpokládáno jejich spontánní vycestování z území ČR na základě výjezdního příkazu. V této kategorii jsou statisticky sledovány pouze případy těch cizinců, kteří požádali Policii České republiky o pomoc s vyřízením povolení tranzitovat v rámci svého návratu přes území jiných členských států – institut tranzit pozemní cestou. Tranzit pozemní cestou se využívá v případě, že se cizinec, kterému bylo vydáno rozhodnutí o povinnosti opustit území daného členského státu (popř. EU), rozhodne území opustit po zemi a bude tranzitovat přes jiné členské státy EU, kde však nemá platné oprávnění k pobytu ani k tranzitu. Principem tranzitů po zemi je v podstatě uznávání rozhodnutí o návratu včetně lhůty k opuštění území cestou výměny formulářů mezi dotčenými členskými státy.

1 ÚVOD

Výroční zpráva o politice v oblasti azylu a migrace v České republice (ČR) podává přehled o nejdůležitějších politických i legislativních změnách a základních statistických datech v oblasti azylu a migrace na území České republiky za rok 2016.

Zpráva byla vypracována národním kontaktním místem Evropské migrační sítě v České republice. Podle článku 9(1) Rozhodnutí Rady 2008/381/EC o zřízení Evropské migrační sítě každé kontaktní místo EMN každoročně zpracovává zprávu o vývoji v oblasti azylu a migrace v příslušné zemi.

Zpráva se skládá z devíti kapitol a tří příloh. Kapitoly popisují vývoj v oblasti legální migrace a mezinárodní ochrany, jedna kapitola je věnována problematice nezletilých cizinců bez doprovodu, dále jsou obsaženy informace o opatřeních v oblasti boje proti obchodování s lidmi a boje s nelegální migrací. Zpráva také podává přehled o mezinárodní spolupráci a projektech a popisuje vývoj v oblasti návratů cizinců do země svého původu. V jednotlivých kapitolách jsou uvedeny i základní statistické údaje z příslušné oblasti. Členění zprávy odpovídá doporučené struktuře národních zpráv jednotlivých kontaktních míst EMN tak, aby bylo možné jednotlivé dokumenty porovnávat a byla zachována kontinuita se zprávami zpracovanými v minulých letech.

Předkládaná zpráva byla vypracována zejména na základě podkladů odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra, který má oblast migrace, azylu a integrace v gesci. Dále byly ve zprávě využity podklady od Ředitelství služby cizinecké policie, Policejního prezidia,

odboru bezpečnostní politiky a prevence kriminality Ministerstva vnitra, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva spravedlnosti, Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra, Národní centrály proti organizovanému zločinu a Zařízení pro děti-cizince. Bližší informace k metodologii jsou uvedeny v příloze č. 1. Příloha č. 2 obsahuje seznam zdrojů a literatury, příloha č. 3 pak seznam tabulek a grafů.

1.1 ORGANIZACE OBLASTI AZYLOVÉ A MIGRAČNÍ POLITIKY

Ministerstvo vnitra (MV)

Ministerstvo vnitra je hlavním orgánem zodpovědným za oblast azylu a migrace v České republice, a to jak na legislativně-koncepční úrovni, tak i na úrovni realizační.

Odbor azylové a migrační politiky (OAMP)

Odbor azylové a migrační politiky je útvarom Ministerstva vnitra ČR určeným pro výkon působnosti vymezené ministerstvu v oblasti mezinárodní ochrany, uprchlictví, vstupu a pobytu cizinců, koncepce integrace cizinců, Státního integračního programu a schengenské spolupráce. Odbor je útvarom ministerstva pro řízení organizační složky státu Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra (SUZ); předkládá návrhy na zřízení či změnu charakteru azylových zařízení nebo zařízení pro zajištění cizinců.

Koordinační orgán pro řízení ochrany státních hranic a migraci

Koordinační orgán pro řízení ochrany státních hranic a migraci je mezirezortním orgánem, který disponuje pravomocí přijímat nezbytná opatření v oblasti migrace a ochrany státních hranic. Gestorem činnosti

Koordinačního orgánu je resort vnitra. Spolupráce resortů v rámci Koordinačního orgánu umožňuje státním orgánům pružně reagovat na aktuální migrační situaci a přispívá k větší flexibilitě při řešení konkrétních problematik zasahujících do kompetence více ministerstev. V neposlední řadě Koordinační orgán slouží jako platforma pro diskuzi o dalším směřování migrační politiky. Koordinační orgán rovněž řídí činnost Analytického centra pro ochranu státních hranic a migraci, stálého pracoviště Ministerstva vnitra zaměřeného na meziresortní spolupráci na expertní úrovni.

S ohledem na migrační situaci se těžiště činnosti Koordinačního orgánu přesunulo především na vládní úroveň. Koordinační orgán mimo jiné v roce 2016 například schválil změnu pilotního programu *Zvláštní postupy pro vysoce kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny* za účelem posílení využití jeho kapacity a přijal materiál Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy *Strategický dokument ke vstupu a pobytu občanů třetích států na území ČR za účelem studia a jiných vzdělávacích aktivit*.

Analytické centrum pro ochranu státních hranic a migraci (ANACEN)

Analytické centrum pro ochranu státních hranic a migraci představuje stálé analytické pracoviště mezirezortního charakteru řízené Ministerstvem vnitra. ANACEN funguje na expertní úrovni, jeho působení řídí Koordinační orgán pro řízení ochrany státních hranic a migraci. Činnost ANACENU probíhá v několika tematicky zaměřených fórech (Strategie, Migrace, Víza, Operativa a bezpečnost). V rámci své činnosti se zaměřuje na sledování a analýzu migrace jako komplexního jevu. V tomto směru je důležitý jeho mezirezortní charakter, kdy se na činnosti Analytického centra prostřednictvím úzké spolupráce a výměny informací podílejí všechny orgány zapojené do systému řízení ochrany státních hranic a mezinárodní migrace¹², což dává možnost operativní a rychlé reakce

¹² Členy Analytického centra jsou delegovaní zástupci ministerstev vnitra, zahraničních věcí, práce a sociálních věcí, průmyslu a obchodu, školství, mládeže a tělovýchovy, financí (Generálního ředitelství cel), Policie České republiky a zpravodajských a bezpečnostních služeb.

na vzniklé problémy. S ohledem na aktuální migrační situaci v Evropě se Analytické centrum v roce 2016 zaměřilo zvláště na sledování a vyhodnocování migračních toků směřujících na území EU s dopadem na ČR. V této souvislosti byla posílena především aktivita fóra **Operativa a bezpečnost**, které se kromě expertní úrovně nadále scházelo **i na ředitelské úrovni**. Analytické centrum v průběhu roku 2016 i nadále s měsíční frekvencí zpracovávalo zprávu *Trendy a poznatky v oblasti migrace a ochrany hranic* určenou pro interní potřebu orgánů státní správy, jimž je cíleně distribuována k případnému využití uvedených informací.

Správa uprchlických zařízení (SUZ)

Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra je provozovatelem přijímacích, pobytových a integračních azylových středisek. V těchto zařízeních SUZ poskytuje zejména ubytovací, stravovací, psychologické, sociální, vzdělávací a poradenské služby a zajišťuje také volnočasové aktivity. Většina z těchto aktivit probíhá i v zařízeních pro zajištění cizinců, která SUZ rovněž provozuje. SUZ poskytuje služby i v Centrech na podporu integrace cizinců.

Služba cizinecké policie a Ředitelství služby cizinecké policie (ŘSCP)

Služba cizinecké policie je vysoce specializovanou složkou Policie České republiky (PČR), která plní úkoly související s odhalováním nelegální migrace, uplatňováním represivních opatření vůči cizincům zdržujících se na území České republiky v rozporu se zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, dodržováním závazků vyplývajících z mezinárodních z mezinárodních smluv a přímo použitelných právních předpisů Evropského společenství a řešením trestné činnosti spáchané v souvislosti s překračováním státních hranic a s přeshraniční trestnou činností. Ředitelství služby cizinecké policie ve vztahu k teritoriálním útvarům cizinecké policie plní úkoly specializovaného ústředního meto-

dicko-řídícího, odborného, analytického a kontrolního pracoviště a dále je výkonným útvarem Policie České republiky s celostátní působností. V přímé podřízenosti ŘSCP je zařazeno pět inspektorátů cizinecké policie na mezinárodních letištích¹³, které zajišťují ochranu vnějších hranic na všech mezinárodních letištích České republiky, dále pak Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová a Přijímací středisko cizinců Zastávka u Brna. Na území jednotlivých krajů plní úlohy v oblasti migrace cizinců odbory cizinecké policie, které jsou zařazeny do organizační struktury krajských ředitelství policie.

Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování (NCOZ)

Útvarem Policie ČR s celorepublikovou působností, který rovněž plní úkoly v oblasti nelegální migrace, především pak v oblasti boje proti převaděčství, je Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Do 1. srpna 2016 úkoly v této oblasti plnil Útvar pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování, který byl k uvedenému datu na základě reorganizace Policie ČR sloučen s Útvarem pro odhalování korupce a finanční kriminality do nově vzniklé NCOZ, jejíž Sekce organizovaného zločinu, odbor obchodu s lidmi a nelegální migrace se zabývá bojem proti zločineckým seskupením, která páchají závažnou organizovanou trestnou činnost v oblasti nelegální migrace, obchodu s lidmi, nedovoleného nakládání s lidskými orgány a tkáněmi a nucených prací nebo jiných forem vykořisťování.

Ministerstvo zahraničních věcí (MZV)

Ministerstvo zahraničních věcí je ústředním správním orgánem České republiky pro oblast zahraniční politiky, v jejímž rámci vytváří koncepci a koordinuje zahraniční rozvojovou spolupráci a humanitární pomoc.

¹³ Jedná se o: ICP na ML Praha Ruzyně, ICP na ML Mošnov, ICP na ML Brno Tuřany, ICP na ML Karlovy Vary, ICP na ML Pardubice.

Vykonává státní správu ve věcech povolování pobytu cizinců na území České republiky požívajících výsad a imunit podle mezinárodního práva. Prostřednictvím zastupitelských úřadů vykonává státní správu ve věcech udělování víz v rozsahu stanoveném zákonem o pobytu cizinců. V samostatné gesci pak vykonává státní správu ve věcech vydávání krátkodobých víz podle Vízového kodexu EU.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)

Ministerstvo práce a sociálních věcí je zodpovědné za politiku v oblasti zaměstnávání cizinců, mj. vymezuje okruh subjektů působících v roli zaměstnavatele a ve vztahu k cizím státním příslušníkům stanovuje kritéria vstupu jednotlivých kategorií cizinců na trh práce. Na základě situace na trhu práce stanovuje podmínky pro povolování zaměstnání a zodpovídá za právní úpravu zaměstnávání cizinců ve vztahu k odpovídajícím právním předpisům Evropské unie a uzavřeným mezinárodními dohodám. MPSV rovněž vede centrální evidenci volných pracovních míst obsaditelných držiteli zaměstnanecké nebo modré karty.

Dalšími institucemi, které mají vymezené kompetence v oblasti azylu a migrace, jsou: Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO), Ministerstvo spravedlnosti (MSP), Ministerstvo financí (MF), Ministerstvo zdravotnictví (MZ), Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), Ministerstvo financí (Generální ředitelství cel), Ministerstvo kultury (MK) a Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR).

1.2 AZYLOVÁ A MIGRAČNÍ LEGISLATIVA

Oblast azylu a migrace upravují zejména následující právní předpisy:

- Zákon č. 326/1999 Sb., **o pobytu cizinců na území České republiky** a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Tento zákon upravuje podmínky vstupu cizince na území České republiky a vycestování cizince z území, stanovuje podmínky pobytu cizince na území a vymezuje působnost Policie České republiky, Ministerstva vnitra a Ministerstva zahraničních věcí v této oblasti státní správy.

- Zákon č. 191/2016 Sb., **o ochraně státních hranic České republiky** a o změně některých souvisejících zákonů

Tento zákon nahradil původní zákon č. 216/2002 Sb., o ochraně státních hranic České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který již plně neodpovídal současnému zapojení ČR do schengenské spolupráce. V návaznosti na nařízení Evropské komise a Rady (EU) 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex), v platném znění, upravuje nový zákon ochranu státních hranic proti jejich nedovolenému překračování. Stanovuje podmínky pro zřízení hraničního přechodu na mezinárodním letišti, povinnosti kapitánů letadel a provozovatelů letišť, jakož i pravidla pro dočasné znovuzavedení ochrany vnitřních hranic, přestupky a správní delikty související s ochranou hranic.

- Zákon č. 325/1999 Sb., **o azylu**, ve znění pozdějších předpisů

Zákon upravuje podmínky vstupu a pobytu cizince, který požádá Českou republiku o mezinárodní ochranu na území České republiky a pobyt azylanta nebo osoby požívající doplňkové ochrany na území, řízení o udělení mezinárodní ochrany formou azylu nebo doplňkové ochrany a řízení o odnětí azylu nebo doplňkové ochrany, práva a povinnosti žadatele o udělení mezinárodní ochrany, azylanta a osoby požívající doplňkové ochrany na území, působnost Ministerstva vnitra, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Policie České republiky v této oblasti státní správy, Státní integrační program a azylová zařízení.

- Zákon č. 221/2003 Sb., **o dočasné ochraně cizinců**, ve znění pozdějších předpisů

Tento zákon upravuje podmínky vstupu a pobytu cizince na území České republiky za účelem poskytnutí dočasné ochrany a jeho vycestování z území, řízení o udělení a odnětí oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území, právní status cizince, který žádá o udělení oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany, a cizince, kterému bylo uděleno oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany, a působnost Ministerstva vnitra a Policie České republiky v této oblasti státní správy.

- Zákon č. 435/2004 Sb., **o zaměstnanosti**, ve znění pozdějších předpisů

Tento zákon v souladu s právem Evropské unie upravuje zabezpečování státní politiky zaměstnanosti, jejímž cílem je dosažení plné zaměstnanosti a ochrana proti nezaměstnanosti. Upravuje mimo jiné zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí.

- Zákon č. 186/2013 Sb., **o státním občanství České republiky** a o změně některých zákonů

Tento zákon upravuje způsoby nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, prokazování a zjišťování státního občanství České republiky, vydávání osvědčení o státním občanství České republiky, upravuje vedení evidence fyzických osob, které nabyly nebo pozbyly státní občanství České republiky, a přestupky na úseku státního občanství.

2 VÝVOJ V OBLASTI AZYLOVÉ A MIGRAČNÍ POLITIKY

V průběhu roku 2016 došlo ke **třem dílčím novelám zákona o pobytu cizinců**. Jednalo se však pouze o menší změny převážně technického charakteru, které souvisejí se změnami provedenými v jiných zákonech. V roce 2016 nadále probíhal legislativní proces v souvislosti s návrhem novely zákona o pobytu cizinců a dalších souvisejících zákonů, kterým má být zajištěna **transpozice dvou unijních směrnic** do národního právního řádu – směrnice 2014/36/EU o sezónních pracovnících a směrnice 2014/66/EU o vnitropodnikově převáděných pracovnících. Na přelomu roku 2016/2017 byl návrh zákona předložen Parlamentu České republiky.

2.1 POLITICKÝ VÝVOJ

Politická situace v zemi

V roce 2016 se konaly volby do třetiny Senátu Parlamentu České republiky (27 obvodů). V témže období se též konaly volby komunální.

Vládní koalice, kterou po volbách v roce 2013 vytvořila vítězná Česká strana sociálně demokratická (ČSSD), hnutí ANO 2011 a Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL), získala důvěru při hlasování v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky v únoru 2014. U moci byla i v průběhu celého roku 2016. Premiérem České republiky byl v roce 2016 Bohuslav Sobotka z ČSSD.

2.2 LEGISLATIVNÍ VÝVOJ V ROCE 2016

Legislativní aktivity byly v roce 2016 zaměřeny na novely níže uvedených zákonů:

- **Zákon o pobytu cizinců** – v průběhu roku 2016 byly provedeny tři dílčí novely zákona o pobytu cizinců. Jedná se o drobné dílčí změny, které souvisejí s novelizací jiných právních úprav. První novelizace souvisela s přijetím zákona č. 191/2016 Sb., o ochraně státních hranic České republiky a o změně souvisejících zákonů. Druhá novelizace zákona o pobytu cizinců byla provedena v souvislosti s přijetím zákona č. 298/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů. A poslední novela zákona o pobytu cizinců byla provedena společně s přijetím zákona č. 456/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- **Zákon o azylu** – v roce 2016 došlo celkem ke dvěma novelám zákona o azylu. Jedná se o dvě drobné změny, které souvisejí s novelizací jiných právních úprav. Podstatou první změny je odkaz na § 6 odst. 1 zákona o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, který stanoví konkrétní typ elektronického podpisu, který je nutný použít pro podepsání žádosti v elektronické podobě. Druhá změna zavádí nutnost označovat adresu správního úřadu v informačních systémech termínem „adresa úřadu“ v situacích, kdy byla osobě zrušena adresa pobytu a tato osoba byla úředně přihlášena k pobytu do sídla správního orgánu.

- **Zákon o dočasné ochraně cizinců** – v roce 2016 rovněž došlo k jedné novele zákona o dočasné ochraně cizinců. Byl zaveden pojem „adresa úřadu“ stejně jako v zákoně o azylu.
- V průběhu roku 2016 pokračoval legislativní proces v souvislosti s **návrhem novely zákona o pobytu cizinců** a dalších souvisejících zákonů, kterým má být zajištěna transpozice dvou unijních směrnic do národního právního řádu – směrnice 2014/36/EU o sezónních pracovnících a směrnice 2014/66/EU o vnitropodnikově převedených pracovnících¹⁴. Novela dále upravuje nová pravidla v oblasti vstupu a pobytu cizinců za účelem podnikání, obsahuje úpravu směřující k posílení bezpečnostních prvků migračního procesu (zejména úprava odchylek od správního řádu) a rovněž zpřesňuje úpravu pobytu rodinného příslušníka občana Evropské unie tak, aby lépe odpovídala směrnici 2004/38/ES. Během roku 2016 bylo dokončeno meziresortní připomínkové řízení a návrh byl předložen vládě. Po schválení návrhu novely zákona vládou byl na přelomu roku 2016/2017 tento vládní návrh zákona předložen Parlamentu České republiky.
- Na přelomu roku 2016/2017 byl zahájen legislativní proces v souvislosti s **návrhem novely zákona o pobytu cizinců** a dalších souvisejících zákonů, kterým má být zajištěna transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady 2016/801/EU ze dne 11. května 2016 o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí za účelem výzkumu, studia, stáže, dobrovolnické služby, programů výměnných pobytů žáků či vzdělávacích projektů a činnosti au-pair.
- V roce 2016 probíhaly přípravy několika **novel zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti**, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon

¹⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/36/EU ze dne 26. 2. 2014 o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí za účelem zaměstnání jako sezónní pracovníci a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/66/EU ze dne 15. 5. 2014 o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí na základě převedení v rámci společnosti.

o zaměstnanosti“), kterými dojde především k transpozici evropských směrnic do národního právního řádu, ke změnám v agenturním zaměstnání zahraničních pracovníků a k zakotvení nových opatření směřujících k ochraně zahraničních pracovníků. V roce 2016 nedošlo k žádným legislativním změnám v zákoně o zaměstnanosti, které by měly přímý dopad na zaměstnávání cizinců.

Dne 1. srpna 2016 nabyl účinnosti **zákon č. 191/2016 Sb., o ochraně státních hranic České republiky a o změně souvisejících zákonů (dále jen zákon o ochraně státních hranic)**, který nahradil původní zákon č. 216/2002 Sb., o ochraně státních hranic České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který již plně neodpovídal současnému zapojení ČR do schengenské spolupráce. V návaznosti na nařízení Evropské komise a Rady (EU) 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex), v platném znění, upravuje nový zákon ochranu státních hranic proti jejich nedovolenému překračování. Stanovuje podmínky pro zřízení hraničního přechodu na mezinárodním letišti, povinnosti kapitánů letadel a provozovatelů letišť, jakož i pravidla pro dočasné znovuzavedení ochrany vnitřních hranic, přestupky a správní delikty související s ochranou hranic.

Dne 1. srpna 2016 současně nabyla účinnosti **vyhláška č. 228/2016 Sb., o stanovení podmínek provozu mezinárodních letišť z hlediska ochrany hranic**. Vyhláška byla vydána na základě zmocnění uvedeného v § 5 odst. 7 nového zákona o ochraně státních hranic. Vyhláška upravuje konkrétněji standardy týkající se infrastruktury letišť vycházející z požadavků obsažených v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (*Schengenský hraniční kodex*), a v *Aktualizovaném schengenském katalogu EU týkajícím se ochrany vnějších hranic, navracení a zpětného přebírání osob*.

2.3 DEBATY V MÉDIÍCH

Téma migrace bylo aktuální a frekventované v českých médiích zejména v prvních devíti měsících roku 2016. Nejintenzivněji oscilovalo českými médii v letních měsících, od podzimu 2016 začíná toto téma pozvolna ustupovat na četnosti. Od října se i nadále objevovaly články a reportáže související s migrační problematikou, nicméně již ne v takové míře, jako tomu bylo předtím.

Pozornost v médiích a v rámci veřejných debat byla věnována (v různé míře) především těmto tématům:

- počtu uprchlíků přicházejících (připlouvajících) do Evropy;
- přijímání uprchlíků v ČR;
- kvótám na povinné přijímání uprchlíků (relokačnímu a přesídlovacímu mechanismu), možnosti se „vykoupit“ z kvót;
- situaci na centrální středomořské trase a záchranným operacím ve Středozemním moři;
- balkánské trase;
- situaci v Německu a německé migrační politice;
- vlivu migrační problematiky na odchod Velké Británie z EU;
- společnému prohlášení EU-Turecko o zadržování neregulérních migrantů;
- možnosti vízové liberalizace pro Turecko výměnou za výše uvedené prohlášení;

- hranicím Schengenu a znovuoobnovení hraničních kontrol;
- zřízení společné pohraniční a pobřežní stráže na vnějších hranicích Schengenu;
- bezpečnostním aspektům migrace;
- obavám z islámu a migrace a dalším projevům xenofobie ze zemí mimo EU i EU;
- teroristickým útokům souvisejícím s islámem (dáváno do kontextu s migrační krizí);
- průzkumům veřejného mínění týkajících se migrační krize;
- demonstracím proti/pro migraci/integraci/uprchlíkům;
- nelegální migraci;
- legální migraci do ČR, zejména migraci za prací (např. zaměstnávání Ukrajinců);
- uprchlickým zařízením MV v ČR;
- křesťanským uprchlíkům z Iráku, kteří dostali azyl v ČR, a část z nich odešla do Německa;
- postupu států Visegrádské čtyřky (V4) v otázce migrace;
- vyslání českých policistů do Bývalé jugoslávské republiky Makedonie, Maďarska, Slovinska Srbska, Bulharska a Řecka;
- opatřením proti migrantům v Maďarsku;

- migrační problematice obecně v kontextu všech velkých politických klání roku 2016 (např. prezidentské volby v Rakousku, ve Spojených státech amerických, ale i krajské volby v ČR);
- aktivitám ČR v souvislosti s migrační krizí v zahraničí (např. pomoc v Jordánsku, program MEDEVAC aj.);
- dokumentu *Audit národní bezpečnosti*;
- udělování mezinárodní ochrany v EU.

Během roku 2016 nadále probíhaly zejména debaty, konference, přednášky, demonstrace a jiné akce spojené s problematikou migrace (pořádané nestátními neziskovými organizacemi (NNO), think-tanky, vysokými školami, vědeckými institucemi, politickými stranami, státními institucemi i odpůrci migrace). V porovnání s rokem 2015 bylo však těchto aktivit v roce 2016 o poznání méně.

3 LEGÁLNÍ MIGRACE A MOBILITA

Na území ČR v roce 2016 dlouhodobě pobývalo (po dobu delší než 90 dnů) celkem **496 413 cizinců**. Cizinci tak tvořili 4,7 % populace ČR. Zhruba 55,5 % těchto cizinců s povoleným pobytem na území ČR představovali občané Ukrajiny, Slovenska a Vietnamu.

1. srpna 2016 byl spuštěn nový projekt ***Režim zvláštního zacházení pro kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny*** zaměřený na středně a nízko kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny.

Dne 1. srpna 2016 nabyl účinnosti **zákon č. 191/2016 Sb. o ochraně státních hranic ČR a o změně souvisejících zákonů**.

V roce 2016 byla klíčovým dokumentem v oblasti integrace aktualizovaná ***Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu***, definující cíle integrační politiky země z dlouhodobé perspektivy.

Státní občanství České republiky nabylo v loňském roce **5 549 cizinců**, z toho 3 897 cizincům bylo občanství uděleno a 1 662 osob státní občanství České republiky nabylo na základě prohlášení.

3.1 CIZINCI S POVOLENÝM POBYTEM NA ÚZEMÍ ČR – STATISTIKY

Počty cizinců s povoleným pobytem na území ČR

Ke dni 31. prosince 2016 **legálně pobývalo na území ČR (po dobu delší než 90 dnů) celkem 496 413 cizinců¹⁵**, což je o 6,2 % vyšší počet než na konci roku 2015¹⁶. Cizinci tvořili zhruba 4,7 % populace ČR.

V důsledku ekonomické krize a jejích dopadů na situaci na českém trhu práce došlo v období 2009–2010 k dílčímu poklesu celkového počtu cizinců legálně pobývajících na území ČR. Od roku 2011 již opět dochází k mírnému nárůstu počtu cizinců. Prozatím k nejvyššímu nárůstu od roku 2011 došlo v letech 2015/2016.

Tabulka 1: Vývoj počtu cizinců s povoleným pobytem (po dobu delší než 90 dnů) na území ČR v období 2006–2016

Rok (stav k 31. 12.)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Počet cizinců	321 456	392 087	438 301	433 305	425 301	436 389	438 213	441 536	451 923	467 562	496 413
Meziroční změna	15,5 %	22,0 %	11,8 %	-1,1 %	-1,8 %	2,6 %	0,4 %	0,7 %	2,4 %	3,5 %	6,2 %

Zdroj: OAMP, ŘSCP

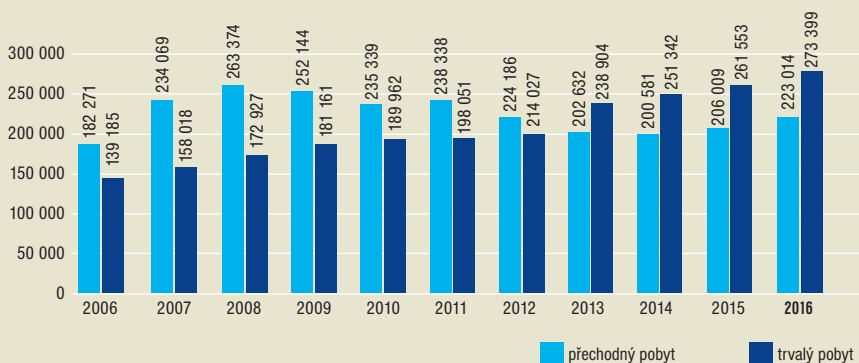
¹⁵ Údaj zahrnuje cizince s povoleným pobytem v ČR evidované v Cizineckém informačním systému. Reálné počty cizinců legálně pobývajících na území ČR se nicméně mohou lišit, neboť evidovaný počet cizinců nezahrnuje všechny občany jiných členských států EU pobývajících v ČR. Statistické přehledy zaznamenávají pouze ty občany EU, kteří požádali, resp. bylo jim vystaveno potvrzení o přechodném pobytu. Ti, kteří jen využívají svého práva, statisticky podchyceni nejsou.

¹⁶ K 31. prosinci 2015 bylo evidováno 467 562 cizinců s povoleným pobytem v ČR.

Trvalý a přechodný pobyt

Z evidovaného celkového počtu cizinců s povoleným pobytem v ČR jich na konci roku 2016 pobývalo **55,1 % na území trvale** (273 399 cizinců) a **44,9 % přechodně**¹⁷ (223 014 cizinců).

Graf 1: Vývoj počtu cizinců s povoleným přechodným a trvalým pobytem v ČR (stav vždy k 31. 12. příslušného roku)

Zdroj: OAMP, ŘSCP

Na rozdíl od předchozích let dochází ke změně v trendu pobytových kategorií. Počet cizinců s trvalým pobytem kontinuálně narůstá již více než 10 let – v roce 2016 došlo k meziročnímu nárůstu o 4,5 % (tj. o 11 846 osob). Počet cizinců s přechodným pobytem po několika letech nepřetržitého poklesu opět začíná stoupat – v roce 2016 byl zaznamenán zvýšený meziroční nárůst o 8,3 % (tj. o 17 005 osob). Tento nový trend je pravděpodobně způsoben přetrvávající klesající nezaměstnaností v České republice během roku 2015 a v návaznosti na to narůstající poptávkou po nové pracovní síle.

¹⁷ Jedná se o cizince s dlouhodobým vízem, povolením k dlouhodobému pobytu, potvrzením o přechodném pobytu občana Evropské unie či povolením k přechodnému pobytu rodinného příslušníka občana Evropské unie.

V kategorii přechodného pobytu od roku 2013 převažují cizinci z členských zemí EU nad cizinci ze třetích zemí. Na konci roku 2016 občané EU¹⁸ pobývající na území ČR v rámci přechodného pobytu tvořili 62 % z celkového počtu občanů EU. U občanů třetích zemí je situace opačná – v rámci trvalého pobytu na území ČR pobývalo 67,5 %. Stále platí, že cizinci ze zemí EU v ČR pobývají spíše přechodně, zatímco dvě třetiny občanů třetích zemí v ČR pobývá trvale.

Státní příslušnost cizinců

Ve vývoji celkového počtu cizinců je třeba rozlišit mezi občany členských států EU¹⁹ a občany tzv. třetích zemí (cizinci ze zemí mimo EU). Početně významnější jsou **občané třetích zemí**, kteří na konci roku 2016 představovali **58 % cizinců pobývajících dlouhodobě v České republice**. Do doby hospodářské krize byl registrován vysoký nárůst cizinců ze třetích zemí. Následně byl však zaznamenán jejich pokles. V roce 2015 se v souvislosti s odeznívajícími následky hospodářské krize opět začal trend nárůstu počtu cizinců ze třetích zemí oživovat a pokračoval i v roce 2016. **U občanů EU** je ale zaznamenáván **kontinuální nárůst**, na který neměla hospodářská krize vliv.

Zastoupení cizinců pobývajících v ČR dle jejich státní příslušnosti je dlouhodobě takřka neměnné. **Zhruba 55,5 % cizinců s povoleným pobytem na území ČR představovali občané některé z těchto tří zemí – Ukrajiny (110 245 osob), Slovenska (107 251) a Vietnamu (58 080)**²⁰. Ostatní státní příslušnosti následují s výraznějším odstupem.

¹⁸ Pod pojmem „občané Evropské unie“ jsou chápáni jak občané států tvořících Evropskou unii, tak občané států, které jsou vázány Smlouvou o Evropském hospodářském prostoru (tj. Island, Lichtenštejnsko, Norsko, Švýcarsko). Tyto osoby mají dle zákona o pobytu cizinců stejné postavení jako občané členských států Evropské unie.

¹⁹ Viz poznámka výše.

²⁰ Údaje k 31. prosinci 2016.

Tabulka 2: TOP 10 státních příslušností cizinců s povoleným pobytem v ČR dle kategorie pobytu (k 31. 12. 2016)

Druh pobytu	počet	podíl (%)	meziroční změna (%)	z toho			
				trvale	tj. %	přechodně	tj. %
Cizinci celkem	496 413	100,0	6,2	273 399	44,9	223 014	55,1
z toho nejvíce občanů:							
Ukrajina	110 245	22,2	4,0	81 209	73,7	29 036	26,3
Slovensko	107 251	21,6	5,6	44 799	41,8	62 452	58,2
Vietnam	58 080	11,7	2,0	48 571	83,6	9 509	16,4
Ruská federace	35 987	7,3	2,9	20 763	57,7	15 224	42,3
Německo	21 216	4,3	3,7	4 460	21,0	16 756	79,0
Polsko	20 305	4,1	2,3	10 753	53,0	9 552	47,0
Bulharsko	12 250	2,5	11,5	4 516	36,9	7 734	63,1
Rumunsko	10 826	2,2	18,8	2 979	27,5	7 847	72,5
Spojené státy americké	8 763	1,8	35,3	3 275	37,4	5 488	62,6
Mongolsko	6 804	1,4	13,6	5 007	73,6	1 797	26,4
občané EU	209 078	42,1	6,5	79 418	38,0	129 660	62,0
občané třetích zemí	287 335	57,9	5,6	193 981	67,5	93 354	32,5

Zdroj: OAMP, ŘSCP

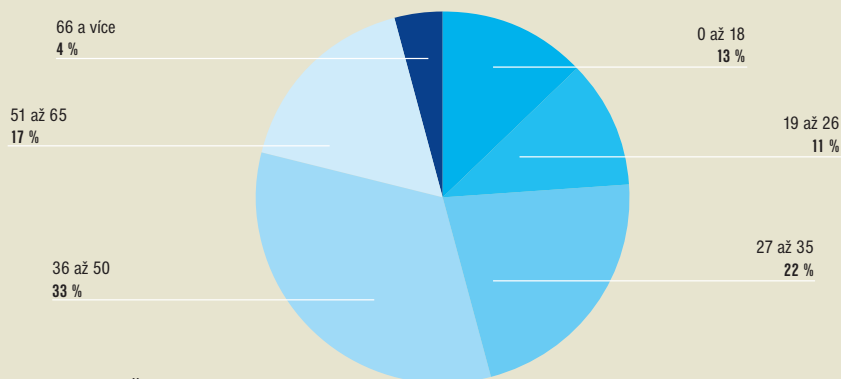
Meziroční nárůst počtu cizinců s povoleným pobytem na našem území byl v roce 2016 vykázán u osob se státní příslušností většiny zemí EU. Nejvyšší absolutní nárůst byl u občanů Slovenska (+5 662 osob), Rumunska (+1 710) a Bulharska (+1 266). U občanů třetích zemí byl zaznamenán nejvyšší absolutní nárůst u občanů Ukrajiny (+4 226 osob), Spojených států amerických (+ 2 285 osob) a Vietnamu (+1 122).

Cizinci podle pohlaví a věku

Mezi cizinci s povoleným pobytem na území ČR v roce 2016 nadále převažovali muži (279 662 osob, tj. 56,3 %). V dlouhodobém horizontu lze však zaznamenat mírně se zvyšující podíl žen (zatímco na konci roku 2007 podíl žen mezi cizinci s povoleným pobytem činil 39,6 %, na konci roku 2016 dosáhl 43,7 %).

K 31. prosinci 2016 mezi cizinci s povoleným pobytem na území ČR jednoznačně dominovaly osoby v ekonomicky aktivním věku – **cizinci ve věku 19–65 let s počtem 408 292 osob představovali 82,2 % z celkového počtu cizinců**. Meziročně se podíl osob v tomto věku mírně snížil. Osob mladších 18 let s povoleným pobytem na území bylo na konci roku 2016 evidováno 65 629, což představuje 13,2 %.

Graf 2: Věková struktura cizinců s povoleným pobytem v ČR (k 31. 12. 2016)

Zdroj: OAMP, ŘSCP

3.2 EKONOMICKÁ MIGRACE

V roce 2016 probíhaly přípravy několika novel zákonů vztahujících se k ekonomické migraci.

Byla to především novela zákona o zaměstnanosti, kterou dochází k podstatné změně podmínek pro vydávání povolení ke zprostředkování zaměstnání agenturami práce, včetně zavedení institutu kauce a dále zakotvení povinnosti generálního ředitele Úřadu práce České republiky (ÚP ČR) zřídit komisi pro udělování povolení ke zprostředkování zaměstnání jako poradního orgánu. Další změna právní úpravy se týká problematiky správního trestání.

Další připravovanou změnou je návrh zákona, kterým se mění zákon o zaměstnanosti, zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce a zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, který byl zpracován za účelem transpozice Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/67/EU ze dne 15. května 2014 o prosazování směrnice 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb a o změně nařízení (EU) č. 1024/2012 o správní spolupráci prostřednictvím systému pro výměnu informací o vnitřním trhu („nařízení o systému IMI“). Cílem je zlepšit praktické uplatňování pravidel pro vysílání pracovníků, aby se zamezilo podvodům, obcházení pravidel a aby se zlepšila spolupráce mezi vnitrostátními orgány odpovědnými za vysílání, zvýšilo povědomí vyslaných pracovníků a společností o jejich právech a povinnostech.

Návrhem zákona, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů, a další související zákony, zejména v souvislosti s transpozicemi směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/36/EU o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí za účelem zaměstnání jako sezónní pracovníci a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/66/EU o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí na základě převedení v rámci společnosti, se mění i zákon o zaměstnanosti. V novele zákona o zaměstnanosti se stanoví nová povinnost ÚP ČR poskytnout cizinci při vydání povolení k zaměstnání také písemnou informaci o právech a povinnostech sezónního zaměstnance včetně informace o postupu při podávání stížnosti pro porušení pracovněprávních předpisů. Dále dojde ke zpřesnění definice nelegální práce, ke sjednocení terminologie, k zakotvení nových opatření směřujících k ochraně potenciálního zahraničního pracovníka a k zavedení tzv. fikce oprávnění k výkonu zaměstnání při prodloužení povolení k zaměstnání.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/54/EU ze dne 16. dubna 2014 o opatřeních usnadňujících výkon práv udělených pracovníkům v souvislosti s jejich volným pohybem do právního řádu ČR bude im-

plementována novelou zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). Navrhovaná úprava směřuje k zajištění dostatečné ochrany práv občanů EU a jejich rodinných příslušníků pracujících v jiném členském státě než jejich domovském a upravuje instituty na podporu praktické ochrany těchto práv.

V roce 2016 probíhaly rovněž přípravné legislativní práce na novele zákona o zaměstnanosti, která bude součástí návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákon a jehož cílem je zajištění transpozice Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/801 ze dne 11. května 2016 o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí za účelem výzkumu, studia, stáže, dobrovolnické služby, programů výměnných pobytů žáků či vzdělávacích projektů a činnosti au-pair. Směrnice obsahuje oproti současnému stavu změny zejména v oblasti usnadnění přístupu rodinných příslušníků na trh práce, zapojení soukromých vědeckých institucí a usnadnění mobility uvnitř Evropské unie některým osobám, na které se vztahuje směrnice.

Projekty v oblasti ekonomické migrace

Migrační projekty, které jsou vytvářeny a realizovány v rámci meziresortní spolupráce ústředních orgánů státní správy, představují účinný nástroj podpory migrace vybraných cílových skupin občanů třetích států, na jejichž vstupu a pobytu na území České republiky má český stát zvýšený zájem. Cílem migračních projektů je zrychlení migrační procedury cestou přednostního vyřizování žádostí cizinců o pobyťová oprávnění a případně také povolení k zaměstnání. Cizinci jsou do projektů zařazováni rozhodnutím příslušného gestora na základě splnění stanovených kritérií.

V roce 2016 byl zaveden nový projekt zaměřený na středně a nízkokvalifikované zaměstnance z Ukrajiny. 1. srpna 2016 byl spuštěn **Režim zvláštního zacházení pro kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny** (dále Režim). U žadatelů zařazených do tohoto projektu se jedná o cílený výběr zaměstnanců konkrétních českých zaměstnavatelů. O zařazení konkrétního zaměstnavatele do Režimu rozhodují garanti²¹, kteří by měli u každého jednotlivě posuzovat potřebnost zařazení. Žadatelům, kteří byli zařazeni do Režimu, je stanoven termín k podání žádosti o zaměstnaneckou kartu přímo na Generálním konzulátu ve Lvově, aniž by bylo nutné si zajistit termín k podání žádosti prostřednictvím systému Visapoint. Tyto žádosti jsou zpracovávány v rámci navýšené systemizace Generálního konzulátu ve Lvově. Již koncem roku došlo k jeho přetížení kvůli vysokému zájmu zaměstnavatelů a omezeným personálním i technickým kapacitám zastupitelského úřadu ČR ve Lvově. Kvóta 3 800 osob ročně proto byla usnesením vlády ze dne 8. února 2017²² dvojnásobně navýšena a došlo k posílení kapacit MZV i MV. Kapacita pro zařazení do Režimu činila v měsíci srpnu a září roku 2016 170 osob (za každý měsíc). Od října 2016 byla kvóta o zařazení do Režimu Ukrajina stanovena na 320 žadatelů za měsíc. **Celkem za rok 2016 bylo do projektu zařazeno 1 303 žadatelů z Ukrajiny.** Vyjma uvedených opatření došlo od září 2016 i ke zvýšení možných registrací v systému Visapoint.

V roce 2016 navíc nadále pokračovala **realizace dříve zavedených projektů určených pro oblast ekonomické migrace**, jejichž gestorem je MPO (spolugestory jsou MV, MPSV a MZV).

²¹ tj. Hospodářská komora ČR, CzechInvest, Svaz průmyslu a dopravy ČR, Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů ČR, Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR

²² Usnesení vlády České republiky č. 105 k Situační zprávě o realizaci Koncepce navýšení kapacity Ministerstva zahraničních věcí České republiky a Ministerstva vnitra České republiky za účelem vyřízení vyššího množství žádostí o zaměstnanecké karty.

Před výše uvedeným projektem začal v roce 2015 fungovat projekt ***Zvláštní postupy pro vysoce kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny***, jenž se zaměřuje na vysoce kvalifikované zaměstnance a specialisty z Ukrajiny, kteří budou na území České republiky vykonávat vysoce kvalifikovanou práci v oblasti výroby, služeb nebo ve veřejném sektoru. Jeho účastníci mají při podávání žádosti o zaměstnaneckou kartu či modrou kartu prioritní přístup na zastupitelských úřadech a konzulátech ČR v zahraničí, protože nejsou povinni využít online rezervační systém jako ostatní žadatelé. Kvóta pro tento projekt byla stanovena na 500 osob za rok, avšak počítalo se s tím, že do projektu může být v budoucnu zapojeno více lidí, pokud bude hodnocen pozitivně. Gestorem projektu je Ministerstvo zahraničních věcí (spolugestory jsou Ministerstvo vnitra, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo průmyslu a obchodu). Po ročním fungování pilotního projektu od **listopadu 2015 byla k 9. listopadu 2016 naplněna roční kvóta ze 45,8 %**, což znamená, že k uvedenému datu bylo do projektu zařazeno **229 žadatelů o zaměstnaneckou/modrou kartu z 500 možných**. Koordinační orgán pro řízení ochrany státních hranic a migraci proto dne 10. května 2016 v zájmu zvýšení efektivity rozšířil cílovou skupinu o nejbližší rodinné příslušníky pracovních migrantů a dne 30. listopadu 2016 schválil prodloužení projektu o jeden rok. Současně schválil změnu projektu navrženou Ministerstvem zdravotnictví, spočívající ve zmírnění mzdových podmínek pro zařazení do projektu žadatelů ze zdravotnických profesí. Celkem bylo do pilotního projektu zařazeno 104 společností a 229 uchazečů o zaměstnání z Ukrajiny. Z toho se jednalo o 186 technických anebo jiných profesí a 43 zdravotnických profesí. Největší zájem byl o IT²³ profese, celkem v nich bylo do projektu zařazeno 101 uchazečů. Projekt realizovaný zastupitelským úřadem Kyjev splnil očekávání z hlediska cílové skupiny a struktury zaměstnanců.

---

²³ Informační technologie

Od září 2014 běží také migrační projekt **Zjednodušení vstupu a pobytu hospodářsky významných partnerů**, na jejichž vstupu a pobytu na území ČR má český stát zvýšený zájem. Gestorem projektu je rovněž Ministerstvo průmyslu a obchodu.

Od roku 2012 jsou realizovány i další dva migrační projekty v oblasti ekonomické migrace určené pro cizince vstupující na území České republiky za účelem zaměstnání nebo podnikání, a to **Fast Track** a **Welcome Package** pro investory. Jejich gestorem je Ministerstvo průmyslu a obchodu (spolugestory jsou MV, MPSV a MZV).

Projekt **Fast Track: Zrychlená procedura pro vnitropodnikově převáděné a lokalizované zaměstnance a statutární orgány zahraničních investorů** v roce 2016 využilo celkem 166 pracovníků ze třetích zemí, zejména specialisté a řídicí pracovníci z oblasti průmyslu, informačních technologií či financí. Nejvyšší počet uchazečů byl z Indie (31), Ruské federace (29), Ukrajiny (17) a Egypta (11).

Projekt **Welcome Package pro investory** se z velké části zaměřuje na statutární orgány nově přichozích společností, které začínají investovat v České republice. Do projektu mohou být zařazeni rovněž manažeři, kteří budou zaměstnanci nově vytvořené české společnosti, a klíčoví specialisté dočasně vyslaní ze zahraniční mateřské společnosti do jednotky umístěné v České republice. V roce 2016 bylo do projektu zařazeno celkem 87 žádostí (87 uchazečů a 67 rodinných příslušníků), zejména řídicích pracovníků a specialistů. Nejvyšší počet uchazečů byl z Ukrajiny (54), Číny (16) a Ruské federace (6).

3.3 SLOUČENÍ RODINY

V této oblasti nedošlo v roce 2016 k žádným výrazným změnám. Nadále roste počet občanů třetích zemí, kteří v České republice pobývají za účelem sloučení rodiny.

Státní příslušníci třetích zemí, kteří přicházejí do České republiky s cílem sloučení rodiny, mohou využívat řady integračních opatření poskytovaných regionálními Centry na podporu integrace cizinců, nevládními organizacemi a dalšími partnery. Cizinci mají možnost navštěvovat bezplatné jazykové kurzy či uvítací adaptačně integrační kurzy.

3.4 STUDENTI A VĚDCI

Usnesením vlády č. 621 ze dne 29. července 2015 o *Strategii migrační politiky České republiky a o Komunikační strategii České republiky k migraci* bylo Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy uloženo vytvořit **Strategický dokument ke vstupu a pobytu občanů třetích států na území České republiky za účelem studia a jiných vzdělávacích aktivit**, ve kterém je navržena řada legislativních, organizačních a dalších opatření k usnadnění vízového procesu pro zahraniční studenty vysokých škol, kteří mají zájem studovat v České republice. Za tímto účelem byla v gesci MŠMT ustanovena pracovní skupina tvořena tvořena zástupci MŠMT, MV a MZV. Dokument byl schválen v červnu 2016.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ve spolupráci s Ministerstvem vnitra, Ministerstvem zahraničních věcí a zástupci vysokých škol navrhlo společný projekt týkající se usnadnění vízové procedury u vybraných vysokoškolských studentů, tzv. **REŽIM STUDENT**. Projekt byl vládou schválen v červnu 2017. Režim student znamená rychlejší a efektivnější vyřízení žádosti o víza zahraničního studenta, který splnil předepsané podmínky. Je určen výhradně pro zájemce o studium v akreditovaných studijních programech vysokých škol. Cílem Režimu je vytvořit podmínky pro zvýšení počtu zahraničních studentů, včetně studentů plně hradících náklady svého studia.

Česká republika od roku 2013 realizuje projekt **Zrychlená procedura udělování pobytových oprávnění pro cizince – zahraniční stu-**

denty ze třetích zemí, který je zaměřený na studentskou migraci zahraničních stipendistů. Jeho gestorem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Hlavním cílem projektu je usnadnit vstupní procedury studentům, kteří byli přijati ke studiu v České republice jako účastníci vybraných stipendijních programů vycházejících z mezinárodních smluv (bilaterálních či multilaterálních) nebo z rozhodnutí vlády ČR (rozvojové země či krajané). V rámci projektu jsou těmto osobám ve zrychlené proceduře vydávána dlouhodobá víza nebo povolení k dlouhodobému pobytu za účelem studia.

Jedním z těchto dlouhodobých studijních pobytů je speciální stipendijní program vlády ČR nazvaný **Nové elity pro Sýrii**, který byl schválen v roce 2015. Program by měl umožnit studium na českých veřejných vysokých školách syrským uprchlíkům z Jordánska. Původně se doba trvání programu předpokládala na období 2015–2021 (1 rok jazykové přípravy na ÚJOP²⁴ a 5 let vlastního studia na vysokých školách), zkušenost z pilotního běhu však ukázala vhodnost rozšířit program do roku 2022 (2 roky přípravy na ÚJOP a 5 let vlastního studia na vysokých školách). Tento program má humanitární a zároveň rozvojový charakter. V rámci programu poskytla vláda ČR 18 stipendií na veřejných vysokých školách v ČR syrským uprchlíkům z Jordánska.

V roce 2016 navíc vláda ČR nabídla **vládní rozvojové stipendium** dalším 10 studentům ze Sýrie (poskytnuto z každoroční kvóty rozvojových stipendií) se začátkem studijního programu v České republice v období akademického roku 2017/2018.

V roce 2016 pokračovala ve svých aktivitách Síť EURAXESS Česká republika. Tento projekt je financován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ve spolupráci s Akademií věd. Síť EURAXESS Česká republika poskytuje mimo jiné informace a asistenci výzkumníkům, kteří přicházejí do ČR za prací nebo těm, kteří se přesouvají za prací

²⁴ Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy v Praze

do jiné země EU. EURAXESS centra pomáhají vědcům a jejich rodinám s plánováním a realizací stěhování do zahraničí a poskytují pomoc ve všech oblastech souvisejících s mobilitou.

Od roku 2017 bude Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v rámci Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV)²⁵ podporovat pod výzvami **Mezinárodní mobilita a Marie Skłodowska-Curie Actions** mezinárodní mobilitu Ph.D. studentů, postdoktorandů a výzkumníků z českých výzkumných řad. Rozsah akcí na podporu mezinárodní mobility bude zahrnovat integraci výzkumných pracovníků se zahraničními zkušenostmi do českého systému výzkumu a vývoje.

3.5 VÍZOVÁ POLITIKA A SCHENGENSKÁ SPOLUPRÁCE

Vízová politika

Pobyty do 90 dnů na území schengenského prostoru patří do společné unijní vízové politiky. Členské státy se tak podílí na vytváření podoby této politiky, která se nejvýrazněji dotýká tématu určení třetích zemí, jejichž občané musí mít při vstupu do schengenského státu vízum, a zemí, jejichž občané jsou od této povinnosti osvobozeni. V národní kompetenci byla ponechána např. možnost sjednávat takové dohody na bilaterální bázi, a to pro držitele diplomatických, služebních a speciálních pasů.

Jedním z **cílů vízové politiky** je mít co největší pokrytí konzulátů v třetích zemích. K tomu slouží také možnost uzavřít dohodu s jiným členským státem o zastupování při vydávání krátkodobých schengenských víz. V zájmu rozšíření konzulárního pokrytí ČR pro vydávání schengenských

²⁵ OP VVV je víceletým tematickým programem v gesci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, v jehož rámci je možné v programovém období 2014–2020 čerpat finanční prostředky z evropských strukturálních a investičních fondů (ESIF).

víz ve třetích zemích rozšířila v roce 2016 dosavadní dohody o zastupování se Švýcarskem (ČR zastupuje od 1. ledna 2016 Švýcarsko v Ulánbátaru, Mongolsku) a Francií (Francie zastupuje ČR od 1. dubna 2016 v Bangladéši a od 1. září 2016 v Kambodži, Ugandě a Madagaskaru).

Z hlediska počtu vydaných krátkodobých víz zůstává pro Českou republiku klíčovou zemí Ruská federace. I v roce 2016 však nadále docházelo k poklesu podaných žádostí ze strany ruských občanů. Nárůst byl naopak zaznamenán na konzulátech na Ukrajině, Číně (počet žádostí u občanů Číny se více než zdvojnásobil), Turecku a Indii. Na ostatních konzulátech je situace stabilnější.

Důležitým tématem vízové politiky je snaha o **zabránění možnosti padělání víz**. Jako jeden z nástrojů byly zvoleny biometrické údaje (otisky prstů), které jsou odevzdávány při podání žádosti o vízum a následně jsou kontrolovány při vstupu přes vnější hranici jakéhokoli členského státu schengenského prostoru. Proces zavádění biometrických údajů na konzuláty i na vnější hranice se nazývá roll-out VIS a byl dokončen po pěti letech v únoru 2016, kdy byl připojen poslední region – vnější schengenská hranice. V současné době jsou všechna schengenská víza vydávaná Českou republikou biometrická.

V roce 2014 byla zahájena diskuze nad návrhem novelizovaného textu **vízového kodexu** (stěžejní právní rámec pro výkon vízové politiky v oblasti krátkodobých schengenských víz), jehož cílem je zejména zefektivnění vydávání schengenských víz při zachování bezpečnostních kritérií. V roce 2015 probíhala diskuze nad problematickými body připravované novely. Česká republika se na novelizaci vízového kodexu podílela prostřednictvím svých zástupců na fóru pracovní skupiny Rady pro oblast víz. **V roce 2016** bylo na úrovni Rady dosaženo kompromisního textu přepracovaného znění vízového kodexu. Jednání s Evropským parlamentem však nebyla ukončena, problematickým bodem zůstává možné zařazení institutu tzv. humanitárních víz do rámce vízového kodexu.

Schengenská spolupráce

V dubnu 2014 byl vládou ČR přijat *Národní schengenský plán 2014 pro období 2014–2020*. Jedná se o základní strategický dokument pro oblast schengenské spolupráce a ochrany hranic. Vyhodnocování plánu probíhá každý rok a předkládá se formou *Zprávy o plnění Národního schengenského plánu* střídavě Koordinačnímu orgánu pro řízení ochrany státních hranic České republiky a migraci (v letech 2015, 2017 a 2019) a vládě ČR (v letech 2016, 2018 a 2020). Jedná se o kontinuální proces monitorování plnění schengenských standardů. V dubnu 2016 byla předložena *Druhá zpráva o plnění*, která v sobě obsahovala vyhodnocení plnění jednotlivých úkolů a zároveň byla zahájena příprava *Třetí zprávy o plnění*, která bude předložena Koordinačnímu orgánu v roce 2017.

Dne 1. srpna 2016 nabyl účinnosti **nový zákon o ochraně státních hranic ČR a o změně souvisejících zákonů (z. č. 191/2016 Sb.)**. Nový zákon nahrazuje původní zákon č. 261/2002 Sb. S cílem zajistit jeho větší srozumitelnost (měl by odstranit ustanovení, která nejsou aplikovatelná nebo se duplikují) v kontextu členství ČR v rámci schengenské spolupráce. Nový zákon stanovuje podmínky pro zřízení hraničního přechodu na mezinárodním letišti, specifikuje povinnosti dopravců a provozovatelů letišť vyplývajících z evropských legislativních i nelegislativních dokumentů, jakož i pravidla pro dočasné znovuzavedení ochrany vnitřních hranic, přestupky a správní delikty související s ochranou hranic.

3.6 INTEGRACE, OBČANSTVÍ

Integrace

Podíl cizinců ze třetích zemí na celkovém počtu cizinců v České republice v roce 2016 představoval stejně jako v předchozím roce cca **58 %**,

jejich podíl na celkovém obyvatelstvu země tvořil 2,6 %²⁶. K poslednímu dni roku 2016 bylo na území ČR 287 335 legálně pobývajících státních příslušníků třetích zemí²⁷.

Základním dokumentem integrační politiky ČR je *Koncepce integrace cizinců na území České republiky*. V roce 2016 byla klíčovým dokumentem v oblasti integrace **aktualizovaná Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu** (Koncepce) a **Postup pro rok 2016**²⁸.

Koncepce definuje postup ČR v oblasti integrace cizinců a reaguje na vývoj, nové trendy a aktuální potřeby v souvislosti s integrací cizinců i cizineckou problematikou obecně. V aktualizované Koncepci byla významně rozšířena cílová skupina. **Kromě cizinců ze třetích zemí se nově stali cílovou skupinou integračních opatření i azylanti a poživatelé doplňkové ochrany, a to nad rámec Státního integračního programu.** Občané EU zůstávali nadále doplňkovou skupinou v případech ohrožení sociálním vyloučením, či pokud to bylo nezbytné pro řešení jejich osobní kritické situace²⁹. Kromě nadále platných priorit integrace byl posilován systém informování cizinců, a to již potenciálních migrantů v zemích původu. Byla rozšířena nabídka adaptačně-integračních kurzů, nabídka výuky češtiny a nadále byla zajišťována asistence cizincům na odděleních pobytu OAMP Ministerstva vnitra, ve školách i na úřadech. Nově byl kladen důraz na šíření informací mezi odbornou i laickou veřejností. Zvýšená pozornost byla věnována vzdělávání dětí cizinců, jelikož počty dětí a studentů z třetích zemí v ČR výrazně stoupají.

²⁶ K 31. 12. 2016 (Zdroj: IS CIS)

²⁷ Zdroj: IS CIS

²⁸ Aktualizované dokumenty *Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu a Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců v roce 2016* byly přijaty na základě usnesení vlády České republiky č. 26 ze dne 18. ledna 2016.

²⁹ V případě občanů EU se nejedná o imigraci, ale o využívání volného pohybu osob v rámci EU. Občané EU mají garantován rozsah práv srovnatelný s právem státních občanů ČR; prostor pro určité motivační či sankční nástroje v procesu jejich integrace je tedy minimální. Krom toho se vychází z předpokladu již zavedených standardů a služeb směřovaných na občany EU.

I nadále (tedy i během roku 2016) funguje třístupňový informační systém pro cizince. Pro cizince v **před-migrační fázi** jsou k dispozici předodjezdové informace (materiály *Příští zastávka – Česká republika*)³⁰. Na pomoc v orientaci v novém prostředí jsou pro nově příchozí cizince pořádány úvodní integračně-adaptační kurzy *Vítejte v České republice*³¹ a prezentovány instruktážní informační leták a film *Jak na to*. **Cizincům dlouhodobě pobývajícím** v České republice jsou nabízeny integrační kurzy sociokulturní orientace.

Ministerstvo vnitra je koordinátorem politiky integrace, nicméně do realizace *Koncepce integrace cizinců* je zapojena řada rezortů. Každé z ministerstev je odpovědné za realizaci politiky integrace v rámci své gesce. Pravidelně probíhají mezirezortní porady v rámci grémia zástupců resortů. Dalšími důležitými partnery při realizaci integračních opatření jsou **regionální Centra na podporu integrace cizinců** (Centra) a **nestátní neziskové organizace** (NNO). Výhodou těchto subjektů je především přímý kontakt s cizinci.

V roce 2016 podpořilo Ministerstvo vnitra projekty **NNO** částkou téměř **21 mil. Kč**³². Jednalo se především o projekty zaměřené na přímou asistenci cizincům na odděleních pobytu cizinců OAMP, streetwork, informovanost, výzkumnou činnost či projekty podporující vlastní aktivity cizinců, vzdělávání pracovníků oddělení pobytu cizinců OAMP a pracovníků státní správy a samosprávy, podporu integračních aktivit založených na vlastní aktivitě cizinců, výzkum postavení žen-cizinek a výzkum v oblasti integrace a v neposlední řadě na aktivity zaměřené na informování veřejnosti. Kromě vlastních samostatných projektů NNO

³⁰ Informační brožura, DVD a check-list *Příští zastávka – Česká republika* jsou šířeny prostřednictvím konzulární služby Ministerstva zahraničních věcí, zastupitelských úřadů České republiky v zemích původu cizinců a na webových stránkách Ministerstva vnitra a Ministerstva zahraničních věcí.

³¹ K těmto kurzům byla vytvořena webová stránka vitejtevcr.cz, kde jsou informace ke kurzům včetně seznamu aktuálně vypsaných adaptačně integračních kurzů.

³² Jednalo se o 24 projektů podpořených v rámci dotačního programu *Integrace cizinců 2016*.

organizace působí i jako subdodavatelé či přímí partneři v projektech Center na podporu integrace cizinců či v projektech obcí. V listopadu 2016 byly zveřejněny výzvy k podávání žádostí o dotace ze státního rozpočtu na realizaci integračních projektů nestátních neziskových organizací a projektů obcí na rok 2017.

Za významný nástroj integrační politiky v krajích jsou i nadále považována zejména **Centra na podporu integrace cizinců**, která aktivně působí ve **13 ze 14 krajů ČR**³³ a plní funkci informačních středisek pro cizince i majoritu. Cílem Center je zajistit poradenství pro cizince, kurzy českého jazyka i reálií, monitoring situace v kraji, podporu nekonfliktních vztahů mezi cizinci a majoritou, rozvoj občanské společnosti a vytváření a rozvíjení regionálních platform pro integraci. Jsou financované převážně z fondů EU.

Dalšími důležitými partnery ministerstva v oblasti integrace jsou **instituce regionální a lokální veřejné správy**. Obce mají možnost čerpat finanční prostředky na realizaci projektů na podporu integrace cizinců s cílem vytvořit vlastní integrační strategii na základě znalostí místních poměrů. Počet obcí, které si o dotaci žádají, každoročně roste. V roce 2016 realizovalo dané projekty **15 obcí** a městských částí.³⁴ Projekty obcí byly v roce 2016 podpořeny částkou přes **12,5 mil. Kč**.

Během posledního čtvrtletí 2016 Ministerstvo vnitra na základě podkladů ostatních rezortů a dalších subjektů zpracovalo a předložilo k jednání vlády *Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu v roce 2017*.

³³ Jihočeském, Jihomoravském, Karlovarském, Královéhradeckém, Kraji Vysočina, Libereckém, Moravskoslezském, Olomouckém, Pardubickém, Plzeňském, Ústeckém, Zlínském a v hl. m. Praze. Pro Středočeský kraj zajišťuje služby Integrační centrum Praha.

³⁴ Havlíčkův Brod, Karlovy Vary, Teplice, MČ Praha 3, 4, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17 a MČ Praha-Libuš

Na rok 2016 byla vládou České republiky na realizaci opatření podporující integraci cizinců **vyčleněna částka přesahující 54 mil. Kč, což představuje více než dvojnásobnou částku oproti roku 2015.**

Občanství

Dne 1. ledna 2014 nabyl účinnosti zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (zákon o státním občanství České republiky), který upravuje nabývání, pozbývání, prokazování a zjišťování státního občanství České republiky.

Tato právní úprava plně opouští princip jediného státního občanství a naopak se zcela přiklání k možnosti existence dvojího (či vícero) státního občanství. Dále zákon zjednodušuje způsoby nabytí státního občanství pro osoby, které se zdržují na území České republiky od deseti let svého věku, tzv. druhou generaci cizinců. V tomto případě lze činit mezi 18. až 21. rokem věku prohlášení o nabytí státního občanství České republiky. Na druhé straně došlo k rozšíření podmínek pro udělení státního občanství, kdy je nově vyžadováno např. prokázání znalosti českých reálií.

Zákon o státním občanství České republiky výslovně stanoví, že na udělení státního občanství České republiky není právní nárok. O žádostech o udělení státního občanství rozhoduje Ministerstvo vnitra.

V roce 2016 bylo uděleno celkem státní občanství České republiky **3 897 cizincům**³⁵, z toho se jednalo ve 29 případech o osoby, kterým byla v ČR v minulosti udělena mezinárodní ochrana formou azylu.

³⁵ Jedná se o statistický údaj k 9. únoru 2017. Ministerstvo vnitra bude ještě v 1. čtvrtletí roku 2017 zaznamenávat jednotlivé případy složení státoobčanských slibů, ke kterým došlo na sklonku roku 2016, ale do 9. února 2017 dosud nebyly krajskými úřady Ministerstvu vnitra oznámeny. Tato nabytí státního občanství České republiky udělením nemohly tedy být v době zpracování této zprávy do statistiky zahrnuty.

Tabulka 3: Počet cizinců, kterým bylo uděleno státní občanství ČR v období 2006–2016

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Počet cizinců s uděleným státním občanstvím ČR	1 560	1 158	1 190	1 128	1 088	1 653	1 565	2 253	4 915	2 620	3 897

Poznámka: Včetně státních občanů Slovenské republiky

Zdroj: MV

Státní občanství České republiky bylo uděleno nejvíce státním příslušníkům Ukrajiny: 1 426 osob (1 052 v roce 2015), Ruské federace: 558 osob (317 v roce 2015), Slovenska: 419 osob (110 v roce 2015), Vietnamu: 405 osob (270 v roce 2015) a Běloruska: 131 osob (94 v roce 2015).

V roce 2016 vydalo MV **404 zamítavých rozhodnutí** (v roce 2015 bylo zamítavých rozhodnutí 361). Proti zamítavému rozhodnutí podalo opravný prostředek (rozklad) 145 žadatelů, z toho ministr vnitra vyhověl 17 žadatelům.

Zároveň **1 652 cizinců** nabylo státní občanství České republiky na základě některého z **prohlášení**, jež jsou zakotvena v zákoně o státním občanství České republiky.

Celkem tedy v roce 2016 státní občanství České republiky nabylo udělením či prohlášením 5 549 osob.

4 MEZINÁRODNÍ OCHRANA

V roce 2016 celkem zažádalo o mezinárodní ochranu **1 478 cizinců**, tj. o 3,1 % osob méně než v předešlém období. Navzdory relativně vysokému meziročnímu nárůstu v letech 2014 a 2015 lze v dlouhodobějším výhledu situaci v oblasti mezinárodní ochrany považovat za stabilní.

Největší skupinou žadatelů byli státní příslušníci **Ukrajiny, Iráku a Kuby**. Mezinárodní ochrana ve formě **azylu** byla udělena **148 žadatelům** (nejčastěji státním příslušníkům Iráku), **doplňková ochrana** pak ve **302 případech** (nejčastěji státním příslušníkům Sýrie).

V roce 2016 Česká republika evidovala celkem **2 389 tzv. dublinských případů**, což je ve srovnání s rokem 2015 nárůst o 1,3 %. Nejčastěji zastoupenou státní příslušností se stala Arménie, Gruzie a Ázerbájdžán.

Oblast integrace osob s udělenou mezinárodní ochranou upravuje **Státní integrační program (SIP)**. Usnesením vlády byl v listopadu 2015 schválen jeho nový koncept. Od **1. ledna 2016** přinesl úpravu systému výuky českého jazyka, pobytu v integračním azylovém středisku i při zajištění bydlení a integrace klientů na úrovni obcí a měst. **V roce 2016 vstoupilo do SIP celkem 510 oprávněných osob.**

4.1 ŽADATELÉ O MEZINÁRODNÍ OCHRANU V ČESKÉ REPUBLICE

V roce 2016 počet žadatelů o mezinárodní ochranu poklesl na 1 478 osob, tj. o 3,1 % méně než v předchozím roce. Navzdory relativně vysokému meziročnímu nárůstu v letech 2014 a 2015 lze v dlouhodobějším výhledu situaci v oblasti mezinárodní ochrany považovat za stabilní. V předešlých letech – od roku 2004 v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie, kdy bylo v zemi aplikováno tzv. dublinské nařízení³⁶ – postupně docházelo k výraznému snižování počtu žadatelů. V roce 2013 se jednalo o 707 žádajících osob, což byl od vzniku České republiky (1993) nejnižší zaznamenaný počet. Situace se začala měnit na začátku roku 2014 v souvislosti s ukrajinskou krizí. Na konci roku 2014 bylo již evidováno 1 156 žadatelů o mezinárodní ochranu (meziroční nárůst o 63,5 %), v roce 2015 pak požádalo o mezinárodní ochranu v ČR 1 525 cizinců (meziroční nárůst o 32 %).

Žádosti o udělení mezinárodní ochrany

Ve srovnání s dalšími členskými zeměmi EU jsou počty uchazečů o mezinárodní ochranu v České republice stále podprůměrné. Česká republika registruje výrazně méně žadatelů o mezinárodní ochranu než sousední Německo, Rakousko i Polsko. Ve srovnání s dalšími členskými státy Evropské unie není Česká republika ze strany žadatelů o mezinárodní ochranu hlavní cílovou zemí.

V roce 2016 celkem zažádalo o mezinárodní ochranu 1 478 cizinců, tj. o 47 (o 3,1 %) osob méně než v předešlém období.

³⁶ To stanovuje kritéria, podle kterých je určován členský stát příslušný (odpovědný) k posouzení žádosti o udělení mezinárodní ochrany.

Tabulka 4: Počet žadatelů o mezinárodní ochranu v České republice v období 2006–2016

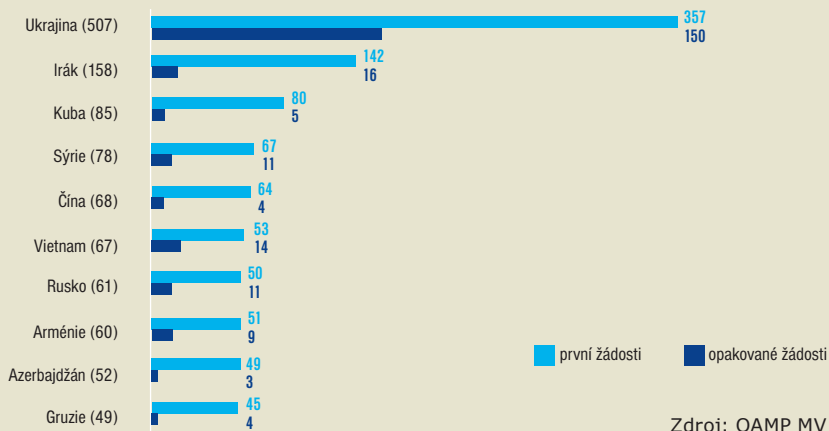
Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Počet žadatelů	3 016	1 878	1 656	1 258	833	756	753	707	1 156	1 525	1 478
Meziroční změna v %	-25,0	-37,7	-11,8	-24,0	-33,8	-9,2	-0,4	-6,1	+63,5	+31,9	-3,1 %

Zdroj: OAMP MV

Z celkového počtu 1 478 žádostí o mezinárodní ochranu podaných v roce 2016 jich bylo **1 215** (tj. 82,2 %) **podáno poprvé** a **263** (tj. 17,8 %) **opakovaně**³⁷.

Celkem v ČR v roce 2016 žádali o mezinárodní ochranu státní příslušníci z 55 zemí a 21 osob bez státní příslušnosti. Hlavní zdrojové země žadatelů o mezinárodní ochranu v roce 2016 v porovnání s rokem 2015 zůstaly téměř stejné, avšak mezi 10 nejčtenějšími došlo ke změnám v pořadí a do první desítky se dostaly Gruzie a Ázerbájdžán, z první desítky vypadli žadatelé bez státní příslušnosti a žadatelé z Nigérie (29 žádostí). Největší skupinou žadatelů byli i v roce 2016 státní příslušníci **Ukrajiny, kteří podali 507 žádostí** (34,3 %). **Žadatelé z Iráku (158)** byli s poměrně výrazným odstupem druhou nejpočetnější skupinou a na celkovém počtu podaných žádostí se podíleli 10,7 %. Třetí nejčastější státní příslušností se stali žadatelé z **Kuby (85 žádostí; tj. 5,8 %)**. Tyto tři státní příslušnosti podaly za rok 2016 zhruba polovinu z celkového počtu žádostí o mezinárodní ochranu. Top 10 státních příslušníků žadatelů o mezinárodní ochranu v roce 2016 uvádí následující graf.

³⁷ Počet žádostí podávaných opakovaně je sledován od implementace tzv. procedurální směrnice EU do zákona o azylu (novela zákona s účinností od 21. 12. 2007). Jedná se o *Směrnici Rady 2005/85/ES ze dne 1. 12. 2005 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka*, na jejímž základě není již uplatňována dříve povinná lhůta dvou let pro opakované podání žádosti o mezinárodní ochranu. Cizinci tak mohou podávat nové žádosti ihned poté, co vstoupí v platnost rozhodnutí o neudělení mezinárodní ochrany u předchozí žádosti.

Graf 3: TOP 10 státních příslušností žadatelů o mezinárodní ochranu v roce 2016

Již od roku 2004 jsou státní příslušníci **Ukrajiny nejpočetnější skupinou žadatelů o mezinárodní ochranu**. V roce 2016 podali státní příslušníci Ukrajiny celkem **507 žádostí**, což je v meziročním srovnání o 27,0 % méně. Jako důvody podání žádosti o mezinárodní ochranu státní příslušníci Ukrajiny nadále uvádějí zejména obavy z nestabilní bezpečnosti a politické situace a z povolání k výkonu vojenské služby. Ve vztahu k nestabilitě v zemi původu byly také často zmiňovány ekonomické faktory, kdy ČR žadatelé vnímají jako perspektivnější místo k životu. Část žadatelů žije v ČR již delší dobu (často i více než 10 let), proto byla také v roce 2016 v žádostech mezi důvody uváděna skutečnost, že se žadatel nemá na Ukrajině kam vrátit – získání azylu tak někteří vnímali jako možnost k legalizaci svého pobytu v ČR.

Druhou nejpočetnější skupinou žadatelů byli v roce 2016, na rozdíl od třech předchozích let, státní příslušníci **Iráku**, kteří podali celkem **158 žádostí**, což znamená meziroční nárůst o 315,8 % (120 žádostí³⁸). Vět-

³⁸ Vyšší počty žadatelů o mezinárodní ochranu z Iráku souvisely zejména s přesídlením 89 iráckých křesťanů v rámci programu nadačního fondu Generace 21 (viz kapitola Přesídlování v části 7.2).

šina žádostí iráckých státních příslušníků byla podána poprvé. Důvodem pro žádost o mezinárodní ochranu byla téměř u všech těchto žadatelů probíhající občanská válka a s ní související špatná bezpečnostní, politická a ekonomická situace v jejich zemi původu. Jejich zvýšený počet v minulém roce souvisí s přesídlovacím programem nadačního fondu Generace 21, v rámci kterého bylo na jaře 2016 přesídleno 89 iráckých křesťanů do ČR. Je třeba zdůraznit, že v celoevropském kontextu se jedná o velmi nízké počty žadatelů z této země a ČR z tohoto pohledu není preferovanou cílovou zemí.

Státní příslušníci **Kuby** během roku 2016 podali třetí nejvyšší počet **žádostí**, celkem **85** (o 43 žádostí méně, tj. o 33,6 %). Mezi nejčastější důvody podání žádosti byly stejně jako v minulých letech zejména nesouhlas s politickým systémem na Kubě a tamní špatná ekonomická situace. Menší skupina žadatelů rovněž jako důvod uváděla problémy z důvodu odlišné sexuální orientace či transexualismu.

Státní příslušníci **Sýrie** se v roce 2016 umístili na čtvrté pozici. Podali celkem **78 žádostí** (o 56 žádostí méně než v loňském roce, tj. o 41,8 %).

Páté místo patřilo státním příslušníkům **Číny**, kteří během roku 2016 podali **68 žádostí**, tj. o 28 více než v roce předcházejícím.

I v roce 2016 **převládali mezi žadateli o mezinárodní ochranu muži**. Jejich počet dosáhl 62,8 % (928 osob). Ženy se podílely 37,2 % (550 osob).

V loňském roce bylo mezi žadateli o mezinárodní ochranu registrováno celkem **269 nezletilých osob** (tj. 18,2 % z celkového počtu žadatelů), což je stejný počet jako v předešlém roce. Jejich podíl na celkovém počtu žadatelů se ale mírně zvýšil (o 0,8 procentního bodu). Nejvíce nezletilých žadatelů pocházelo z Ukrajiny (81) a Iráku (54). Celkem 61,9 % žádostí osob bez státní příslušnosti bylo podáno nezletilými. Mezi další

země s vyšším podílem nezletilých žadatelů patřily v roce 2016 např. Afghánistán (51,3 % žádostí nezletilých).

Řízení o udělení mezinárodní ochrany

V roce 2016 bylo Ministerstvem vnitra vydáno celkem **1 410 rozhodnutí v řízení o udělení mezinárodní ochrany a 652 rozhodnutí v řízení o prodloužení doplňkové ochrany**.

Mezinárodní ochrana ve formě azylu či doplňkové ochrany byla Ministerstvem vnitra **udělena 450 cizincům**. K **prodloužení doplňkové ochrany** došlo v případě dalších **516 osob**.

Mezinárodní ochrana **formou azylu byla v roce 2016 udělena 148 žadatelům**, meziročně jde o nárůst o 108,5 %. **Nejčastěji** byl azyl udělen státním příslušníkům **Iráku (101 případů)**. Dále získali azyl státní příslušníci Ukrajiny, Turkmenistánu, Sýrie, Afghánistánu a Ázerbájdžánu (po 5), následovali státní příslušníci Ruské federace (4), státní příslušníci Arménie a Kyrgyzstánu (po 3), státní příslušníci Myanmaru, Somálska a Zimbabwe (po 2) a státní příslušník Běloruska, Demokratické republiky Kongo, Etiopie, Mongolska, Srí Lanky a Uzbekistánu (po 1).

Doplňková ochrana byla ve stejném roce udělena ve **302 případech**. Meziročně se jednalo o pokles o 24,3 %. Nejčastěji byla udělena státním příslušníkům **Sýrie (88 osob), Iráku (49 osob) a Ukrajině (46 osob)**.

V průběhu roku 2016 bylo v rámci řízení o udělení mezinárodní ochrany **vydáno celkem 530 negativních rozhodnutí** (tj. 35,9 %), kdy bylo rozhodnuto o neudělení mezinárodní ochrany nebo zamítnutí žádosti jako zjevně nedůvodné. Řízení bylo zastaveno v 430 případech (tj. 29,1 %).

Aplikace Dublinského nařízení³⁹

V roce 2016 ČR evidovala celkem **2 389 tzv. dublinských případů**, což je **oproti roku 2015 nárůst o 1,3 %**. Nejčastěji zastoupenou **státní příslušností** se v tomto období stala **Arménie** (486 osob), následuje **Gruzie** (423 osob) a **Ázerbájdžán** (412 osob).

Graf 4: Vývoj dublinských případů v období 2004–2016

Poznámka: V roce 2012 a 2015 nebyly do statistik tzv. dublinských případů započítány žádosti o informace.

Zdroj: OAMP MV

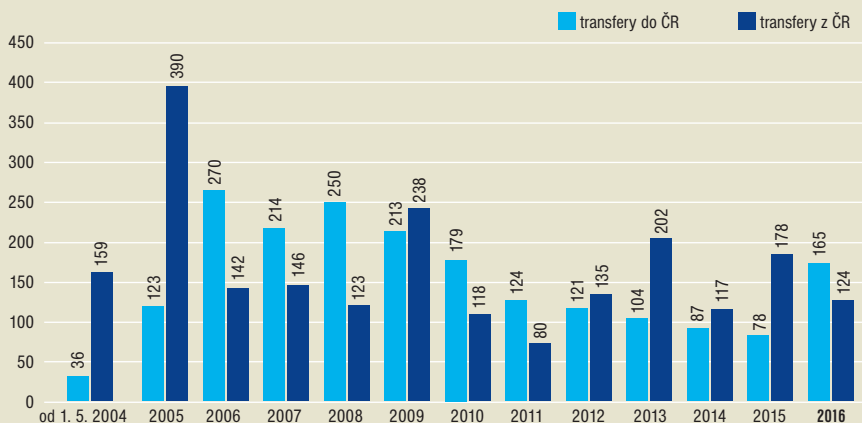
Během roku 2016 **ČR přijala** z jiného členského státu **celkem 1 882 žádosti** (nárůst oproti předchozímu roku o 187,9 %) **o převzetí či přijetí žadatele o mezinárodní ochranu zpět na území ČR**. Během loňského roku bylo **na území ČR zrealizováno celkem 165 transferů** (nárůst o **111,5 %**). Nejvíce osob bylo na území ČR předáno ze **Švédska** (39 osob), **Německa** (36), **Rakouska** (36) a **Francie** (22).

Za stejné období **ČR zaslala** jinému členskému státu celkem **507 žádostí** (pokles o 70,3 %) **o převzetí či přijetí žadatele či cizince zpět**.

⁴⁰ Dublinské nařízení, Nařízení Rady (ES). 604/2013, stanoví kritéria, podle kterých je určován členský stát příslušný (odpovědný) k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu. Mezi tato kritéria patří například vydané vízum či povolení k pobytu, první žádost o mezinárodní ochranu na území členského státu či rodinné vazby.

Za stejné období bylo z území ČR do jiného členského státu zrealizováno celkem 124 transferů (pokles o 30,3 %). Nejvíce osob bylo z území ČR předáno do Polska (33), Německa (30) a Maďarska (16).

Graf 5: Realizované transfery z a na území České republiky v období 2004–2016

Poznámka: V roce 2012 a 2015 nebyly do statistik tzv. dublinských případů započítány žádosti o informace.

Zdroj: OAMP MV

4.2 AZYLOVÁ ZAŘÍZENÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Provozovatelem přijímacích, pobytových a integračních azylových středisek je **Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra**. Poskytují se zde zejména ubytovací, stravovací, psychologické, sociální, vzdělávací a poradenské služby a zajišťují se také volnočasové aktivity. Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra zajišťovala v roce 2016 služby žadatelům o udělení mezinárodní ochrany a cizincům s udělenou mezinárodní ochranou v celkem osmi azylových zařízeních třech typů:

Přijímací středisko (dále PŘS) slouží k ubytování zejména nově příchozích žadatelů o mezinárodní ochranu, a to až do doby ukončení základních

vstupních procedur: identifikace totožnosti, zahájení řízení o udělení mezinárodní ochrany, vstupní pohovor a sociální šetření, předepsaná vstupní zdravotní prohlídka.

PŘS není možné volně opustit. Je zde poskytováno ubytování, strava, základní hygienické potřeby a lékařská péče a žadatelé mají k dispozici sociální a psychologické služby a mohou se účastnit volnočasových aktivit, navštěvovat výtvarné dílny apod. PŘS se nachází v tranzitním prostoru mezinárodního Letiště Václava Havla a v Zastávce (Jihomoravský kraj). Ke dni 31. prosince 2016 byla **celková kapacita přijímacích středisek 235 lůžek**.

Pobytové středisko (dále PoS) slouží zejména k ubytování žadatelů, kteří prošli předepsanými vstupními procedurami v PŘS, a to po dobu řízení ve věci jejich žádostí o mezinárodní ochranu. Žadatelé mohou svobodně střediska opouštět nebo využít možnosti pobytu v soukromí. Poskytované služby jsou obdobné jako v PŘS. Důraz je kladen na sociální práci doplněnou o volnočasové aktivity. Jsou zde k dispozici dětská centra, výtvarné dílny, knihovny, čajovny, hřiště, sportovní vybavení a klienti se mohou účastnit různých kulturních akcí a výletů. V zařízeních je zajištěno i stravování. Zvláštní pozornost je věnována ohroženým skupinám, mezi které patří nezletilí žadatelé bez doprovodu, samotné ženy s dětmi, senioři, fyzicky, psychicky či sociálně handicapované osoby a oběti fyzického nebo psychického násilí. PoS se nachází v Kostelci nad Orlicí (Královéhradecký kraj) a v Havířově (Moravskoslezský kraj).

Ke dni 31. prosince 2016 byla **celková kapacita pobytových středisek 383 lůžek**.

Integrační středisko (dále IAS) slouží osobám, kterým byla přiznána mezinárodní ochrana a které vstoupily do *Státního integračního programu* a požádaly o dočasné ubytování v IAS. Doba strávená v IAS (max. 18 měsíců) slouží především k osvojení českého jazyka a získání

samostatného bydlení a zaměstnání. Kurzy českého jazyka jsou pro osoby ubytované v IAS povinné. Ubytování v integračním středisku je zpoplatněno. Práva a povinnosti osob s přiznanou mezinárodní ochranou jsou na trhu práce a v sociální a zdravotní oblasti stejná jako práva a povinnosti občanů ČR. Pracovníci středisek spolu s pracovníky z neziskových organizací klientům IAS v případě jejich zájmu mohou poskytnout potřebné poradenství a asistenci. IAS se nachází v Jaroměři (Královéhradecký kraj), Předlicích (Ústecký kraj), Brně (Jihomoravský kraj) a Havířově (Moravskoslezský kraj).

Ke dni 31. prosince 2016 byla SUZ provozována **celkem čtyři integrační azylová střediska**, ve kterých je azylantům k dispozici celkem 43 ubytovacích jednotek (jsou obsazovány podle velikosti a charakteru ubytovaných rodin) **s maximální kapacitou 152 lůžek**.

Vytiženost ubytovacích kapacit v roce 2016

V roce 2016 přišlo do azylových zařízení **celkem 1 295 nově příchozích cizinců** – žadatelů o udělení mezinárodní ochrany (včetně novorozenců narozených v průběhu pobytu matky v azylovém zařízení). Nejčastěji přicházeli do azylových zařízení státní příslušníci **Ukrajiny** (485 osob, tj. 37,5 %), **Kuby** (84 osob, tj. 6,5 %) a **Sýrie** (73 osob, tj. 5,6 %).

Kapacita **přijímacích středisek** byla v průměru vytižena na **16 %**. Kapacita **pobytových středisek** byla vytižena v průměru na **66 %**, přičemž do těchto údajů jsou započítávány pouze osoby fyzicky pobývající v těchto zařízeních. Žadatelé o mezinárodní ochranu ubytovaní v pobytovém středisku mají možnost na základě žádosti toto středisko dlouhodobě opustit. V roce 2016 tuto možnost využívalo průměrně 47 % evidovaných žadatelů o udělení mezinárodní ochrany.

SUZ také transformovala kapacitu integračních azylových středisek. V průběhu roku docházelo k postupnému přechodu ubytovacích jedno-

tek v integračním azylovém středisku v Havířově zpátky do pobytového střediska, zároveň se navyšovala kapacita v integračním azylovém středisku v Havířově-Šumbarku.

4.3 INTEGRACE AZYLANTŮ A OSOB S UDĚLENOU DOPLŇKOVOU OCHRANOU

Oblast integrace osob s udělenou mezinárodní ochranou je upravena **Státním integračním programem**. SIP existuje s drobnými změnami od roku 1994 a jeho základní cíle zůstávají neměnné. Program je zaměřený na pomoc osobám s udělenou mezinárodní ochranou ve formě azylu či doplňkové ochrany při jejich začlenění do společnosti, a to zejména v oblasti bydlení, odstranění jazykové bariéry a pomoci při vstupu na trh práce.

Usnesením vlády dne 20. listopadu 2015 byl pod číslem 954 **schválen nový koncept SIP**. Od 1. ledna 2016 přinesl úpravu systému výuky českého jazyka, pobytu v integračním azylovém středisku i při zajištění bydlení a integrace klientů na úrovni obcí a měst.⁴⁰ Tento integrační program navazuje na již existující asistenci oprávněným osobám⁴¹. Změna systému souvisela s očekávaným zvýšením počtu oprávněných osob v programu, tedy spontánně příchozích uprchlíků a osob, které přijedou do ČR v rámci přesídlovacích a relokačních programů.

Do SIPu mohou být cizinci zařazeni pouze na základě vlastní žádosti. Vstupují do něho vyplněním přihlášky při udělení mezinárodní ochrany (popřípadě do jednoho roku od udělení mezinárodní ochrany). Účast v programu je dobrovolná, ale jeho pravidla jsou pro vstupující osoby závazná.

⁴⁰ Zároveň však platí zachování starého systému pro případy, u nichž bylo zajištěno bydlení do konce roku 2015 (závazek platný na tři roky, tedy nejpozději do konce roku 2018).

⁴¹ Osoba, které byla udělena mezinárodní ochrana formou azylu nebo doplňkové ochrany a která vstoupila do *Státního integračního programu*.

Integrační služby držitelům mezinárodní ochrany zprostředkovává na celém území republiky jeden generální poskytovatel integračních služeb (dále poskytovatel). Úkolem poskytovatele je koordinace a zajištění integračních služeb držitelům mezinárodní ochrany, a to ve spolupráci s ostatními subjekty, kterými jsou zejména dotčená ministerstva, obce, nestátní neziskové organizace, církve, dobrovolníci, zaměstnavatelé aj. Poskytovatel může jednotlivé služby zajistit prostřednictvím třetí osoby formou subdodávky. V roce 2016 zajišťovala roli poskytovatele integračních služeb Charita Česká republika.

Poskytovatel připravuje v úzké spolupráci s oprávněnou osobou a pracovníky integračních azylových středisek **individuální integrační plán**. Jedná se o základní dokument popisující integrační cíle u konkrétní osoby a průběh integrace v těchto klíčových oblastech integrace: bydlení, zaměstnání, vzdělávání a odstranění jazykové bariéry, v oblasti sociální a zdravotní.

V roce 2016 vstoupilo do *Státního integračního programu* celkem **510 oprávněných osob**.

NEZLETILÍ BEZ DOPROVODU A DALŠÍ ZRANITELNÉ SKUPINY

Do specializovaného Zařízení pro děti-cizince bylo za rok 2016 umístěno **43 nezletilých cizinců ze třetích zemí bez doprovodu (NBD). Z tohoto počtu požádaly 4 osoby o mezinárodní ochranu v ČR.**

V roce 2016 byl **rozpracován a stabilizován nový systém péče o NBD**, který MŠMT přijalo v září 2015 vzhledem k narůstajícímu počtu přijímaných NBD v rámci migrační krize. Byla určena nová pracoviště pod metodickým vedením Zařízení pro děti-cizince, která jsou určena pro dlouhodobou péči o nezletilé cizince bez doprovodu

I v roce 2016 se konala pravidelná setkání tzv. expertní skupiny, která se skládá z odborníků z jednotlivých rezortů participujících na práci s NBD.

Zařízení pro zajištění cizinců v Bělé-Jezové je od roku 2015 vyčleněno výhradně pro ženy, rodiny s nezletilými dětmi a pro ostatní zranitelné skupiny.

5.1 NEZLETILÍ BEZ DOPROVODU

Česká republika se v této oblasti řídí *Koncepcí ochrany a péče o nezletilé cizince bez doprovodu, včetně žadatelů o mezinárodní ochranu*, která byla přijata v roce 2012. Tato koncepce nastavila pravidla týkající se zacházení s nezletilými cizinci bez doprovodu (dále NBD), kteří se

dostanou na území České republiky bez zákonného zástupce, a taktéž upravila systém péče a podmínky pro integraci této skupiny.

Česká republika disponuje v rámci péče o nezletilé cizince bez doprovodu ojedinělým pracovištěm – **Zařízením pro děti-cizince (ZDC)**, které nabízí všestrannou a plně profesionální péči o tuto kategorii cizinců. Ve spolupráci s MŠMT se daří flexibilně reagovat na aktuální migrační situaci ve světě a v ČR a dle potřeb tak rozvíjet systém práce s NBD.

V roce 2016 byl rozpracován a stabilizován **nový systém péče o NBD**, který MŠMT přijalo v září 2015 vzhledem k narůstajícímu počtu přijímaných NBD v rámci migrační krize. Byla určena nová pracoviště pod metodickým vedením Zařízení pro děti-cizince, která jsou určena pro dlouhodobou péči o nezletilé cizince bez doprovodu. Aktuální systém vychází zejména z práva každého klienta na plné přímé zaopatření, provedení komplexní diagnostiky, vzdělání a následnou integraci do českého systému školství a české společnosti.

K problematice nezletilých bez doprovodu byl v roce 2016 nově publikován metodický materiál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), a to *Metodické doporučení MPSV k postupu obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při poskytování sociálně-právní ochrany nezletilým cizincům bez doprovodu*. Metodické doporučení proti předchozím verzím pracuje s aktualizovanými právními předpisy v oblasti pobytu cizinců a azylu a rovněž více akcentuje lidskoprávní dimenzi.

V rámci zahraniční spolupráce Zařízení pro děti-cizince vypracovalo projekt, v rámci kterého pracovníci zařízení navštívili organizace pracující s nezletilými bez doprovodu v Itálii, a mohou tak realizovat vzájemné předávání zkušeností a získání větších profesních kompetencí k výkonu své práce.

Velmi důležitým prvkem péče o NBD v ČR je práce tzv. expertní skupiny, tedy pravidelná pracovní setkání odborníků z jednotlivých rezortů participujících na práci s NBD. Jedná se o platformu organizačně zajištěnou nestátní neziskovou organizací, která umožňuje operativní řešení všech aktuálních problémů týkajících se péče o NBD.

Statistiky

V roce 2016 bylo do specializovaného **Zařízení pro děti-cizince** umístěno **43 dětí ze třetích zemí bez doprovodu** příbuzné dospělé osoby. Většina dětí (39) nepožádala v ČR o mezinárodní ochranu (z tohoto počtu ale 11 dětí požádalo o mezinárodní ochranu již dříve v jiném členském státě EU). V předchozím roce bylo do tohoto zařízení umístěno 79 dětí ze třetích zemí bez doprovodu (14 z nich požádalo o mezinárodní ochranu, 65 nepožádalo).

V roce 2016 zažádali o mezinárodní ochranu 4 nezletilí cizinci bez doprovodu, kteří byli umístěni v Zařízení pro děti-cizince⁴².

Uvedený počet představuje pokles oproti předchozímu roku 2015, kdy dle statistik OAMP zažádalo o mezinárodní ochranu 14 nezletilých bez doprovodu.⁴³

Tabulka 5: Počet nezletilých cizinců bez doprovodu, kteří požádali o mezinárodní ochranu v období 2006–2016

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ⁴⁴
Počet nezletilých bez doprovodu žádajících o mezinárodní ochranu	92	56	36	9	4	8	5	2	6	14	4

Zdroj: OAMP MV (pro období 2006–2015); ZDC (pro rok 2016)

⁴⁰ Zdroj: Zařízení pro děti-cizince

⁴³ Zdroj: OAMP MV. Od roku 2016 tento počet již OAMP nestatuje.

⁴⁴ Tento počet nemusí být za ČR úplný, jedná se o počet dětí, které byly umístěny do ZDC a požádaly v tomto zařízení v roce 2016 o mezinárodní ochranu.

5.2 OSTATNÍ ZRANITELNÉ SKUPINY OSOB

Co se týče řízení o udělení mezinárodní ochrany, stejně tak jako nezletilí cizinci bez doprovodu a oběti obchodování s lidmi, tak i osoby s postižením, starší osoby, těhotné ženy, rodiče samoživitelé s nezletilým dítětem, osoby s mentálními zdravotními problémy a osoby, které byly vystaveny týrání, znásilnění či jiné vážné formě psychického, fyzického či sexuálního násilí, patří do tzv. zranitelných skupin podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (přijímací směrnice). Jak v případě procedury udělování mezinárodní ochrany, tak i v případě dalších procedur věnovala Česká republika vždy velkou pozornost zranitelným skupinám.

Česká republika se rovněž soustředí na osoby ohrožené fenoménem obchodování s lidmi a zaměřuje se na prevenci v této oblasti. Pro oběti obchodování s lidmi mladší 18 let Česká republika disponuje specializovaným systémem pomoci, který spadá pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Více o tématu obchodování s lidmi viz kapitola 6.

Během migrační vlny v létě 2015, při které větší počet rodin s nezletilými dětmi přicházel neregulérně na území ČR, bylo Zařízení pro zajištění cizinců v Bělé-Jezové nově vyčleněno výhradně pro rodiny s nezletilými dětmi a ostatní zranitelné skupiny. Venkovní i vnitřní vybavení bylo přizpůsobeno speciálním potřebám těchto cizinců. Stejně tak i v roce 2016 bylo toto zařízení určeno zranitelným skupinám. Ostatní migranti pak mohli být umístěni do dalších třech detenčních zařízení – Vyšň Lhoty, Balková a Drahonice⁴⁵.

⁴⁵ Provoz tohoto zařízení byl ke konci roku 2016 ukončen a celé zařízení bylo předáno zpět Vězeňské službě.

Nadále byla věnována zvýšená pozornost integraci cizinců ve zranitelném postavení, zejména dětem cizinců a mládeži, ženám-cizinkám a seniorům.

Vláda ČR schválila svým usnesením č. 956 ze dne 20. listopadu 2015 zřízení Stálého zdravotně humanitárního programu MEDEVAC. Tento program se v roce 2016 realizoval v 7 zemích. Více o programu viz kapitola 7.2.

OPATŘENÍ V OBLASTI BOJE PROTI OBCHODOVÁNÍ S LIDMI

V roce 2016 bylo za trestný čin obchodování s lidmi stíháno **23 osob** a **8 osob** bylo v témže roce odsouzeno. V dlouhodobém horizontu je viditelný pokles obětí pocházejících ze třetích zemí a naopak nárůst obětí z řad občanů EU.

V roce 2016 byla schválena **Národní strategie boje proti obchodování s lidmi v České republice na období 2016–2019**. Tento dokument stanovil celkem 13 strategických úkolů/priorit. Nad rámec priorit zmíněná strategie stanovuje průřezové priority pro přístup k problematice obchodování s lidmi, a to genderově specifický přístup vůči obětem obchodování s lidmi, dále zvláště citlivý přístup vůči obětem, u kterých byly použity zvláště závažné prostředky donucení, stejně tak jako specifický přístup k obětem ve více zranitelném postavení, jako jsou osoby ze sociálně vyloučených lokalit a migranti.

Do speciálního **Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi** Ministerstva vnitra byly v roce 2016 zařazeny celkem **2 oběti obchodování s lidmi ze třetích zemí** (vedle 12 osob ze zemí EU).

Česká republika si je vědoma důležitosti boje proti obchodování s lidmi. Řídí se tzv. **4 P: prevence, podpora obětí, postih pachatelů a partnerství**. Usnesením vlády ČR ze dne 27. dubna 2016 č. 360 o Národní strategii boje proti obchodování s lidmi v České republice na období let 2016 až 2019, schválila vláda ČR **Národní strategii boje proti ob-**

chodování s lidmi v České republice na období 2016 až 2019 (je již pátým strategickým dokumentem v této oblasti, dále jen Strategie), a uložila členům vlády ČR plnit opatření vyplývající ze Strategie spadající do jejich působnosti. Zároveň vláda uložila ministru vnitra předložit vládě do 31. března 2020 návrh Národní strategie boje proti obchodování s lidmi v České republice na následující období včetně vyhodnocení Strategie. Strategie, stejně jako každoroční Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice, obsahuje detailní vyhodnocení situace a plnění dílčích úkolů. Národní strategie 2016–2019 se ve svých opatřeních zaměřuje především na rozvoj mechanismů zaměřených na identifikaci obětí a následný postih pachatelů trestné činnosti obchodování s lidmi.

V kontextu uvedených priorit bylo identifikováno několik klíčových nástrojů pro jejich dosažení, a to zejména 1) zvyšování citlivosti zapojených aktérů i široké veřejnosti vůči problematice obchodování s lidmi a s tím související posílení identifikace obětí. Dále se jedná o 2) systematické šíření osvěty a obecné informovanosti o tomto trestném činu, jeho podobách a systému pomoci obětem. V souvislosti se sporadickým výskytem některých forem obchodování s lidmi na území České republiky a u forem, u kterých absentuje výkladová praxe, pak klíčovým nástrojem je 3) koordinace postupu v boji proti těmto „novým“ formám obchodování s lidmi. V neposlední řadě se jedná o 4) posilování spolupráce, a to nejen v rovině mezioborové, ale také na všech úrovních (se zaměřením na posílení roviny regionální).

Oběti obchodování s lidmi jsou považovány podle zákona o obětech trestných činů (č. 45/2013 Sb.) za obzvláště zranitelnou skupinu osob, na kterou se vztahuje nutnost citlivého a speciálního zacházení. Tomu odpovídá také nastavení Národního referenčního mechanismu.

V roce 2003 navrhla Česká republika speciální **Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi Ministerstva vnitra České republiky** (Program). Od roku 2008 byl Program několikrát změněn na

základě implementace aktualizovaných vnitřních nařízení. Díky aktualizacím byl urychlen proces legalizace pobytu potenciálních obětí. Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality MV pokračoval i v roce 2016 v realizaci tohoto Programu. Program je opatřením vytvořeným s cílem poskytnout obětem obchodování s lidmi podporu a náležitou ochranu na základě individuálního posouzení rizika. Je určen pro oběti obchodování s lidmi starší 18 let a nejen pro občany třetích zemí. Obětem zařazeným do Programu je automaticky dána 60 denní doba na rozmyšlenou (tzv. reflection period), po kterou není nutná spolupráce s orgány činnými v trestním řízení. Během této doby jsou činěny kroky s cílem motivovat oběť a podpořit její spolupráci při odhalování a následném potrestání pachatelů. Pro oběti v Programu je garantováno vhodné a přiměřené ubytování, zdravotní péče, právní asistence, advokátní služby, psychosociální služby a rekvalifikace. Program náležitě chrání oběti v procesním postavení svědka, které poskytují součinnost orgánům činným v trestním řízení. Hlavními partnery Programu je specializovaná nevládní organizace a Policie České republiky. Součástí programu jsou i dobrovolné (bezplatné) návraty obětí do země původu zajišťované prostřednictvím Mezinárodní organizace pro migraci (IOM). Tento Program je vedle sociálních služeb poskytovaných Ministerstvem práce a sociálních věcí nejvýznamnějším nástrojem pro pomoc a ochranu obětí. V roce 2016 bylo do Programu zařazeno celkem **14 pravděpodobných obětí obchodování s lidmi (z toho 2 osoby ze třetích zemí)**. Oproti roku 2015, kdy byly zařazeny 4 oběti, se jedná o nárůst. Oběti pocházely z Rumunska, Bulharska, Ukrajiny, České republiky a Slovenské republiky. V devíti případech se jednalo o vykořisťování pracovní a v pěti případech se jednalo o obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování. **Od roku 2003 bylo do Programu zařazeno celkem 204 pravděpodobných obětí obchodování s lidmi.** V posledních 4 letech převažují oběti ze zemí EU, obchodované za účelem pracovního vykořisťování. Údaje o osobách v Programu neodráží celkovou situaci v oblasti obchodování s lidmi v ČR. Program je nutné vnímat jako jedno z možných opatření pro oběti obchodování s lidmi. Pro oběti obchodování s lidmi mladší 18 let Česká

republika disponuje specializovaným systémem pomoci, který spadá pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Během roku 2016 nenastaly žádné významné změny v oblasti míry poskytování podpory a ochrany pro tyto osoby.

Spolupráce zainteresovaných subjektů přispívá k efektivnímu boji proti obchodování s lidmi. Také v roce 2016 se uskutečnila dvě setkání **Mezirezortní koordinační skupiny pro oblast boje proti obchodování s lidmi**. Koordinační skupina slouží jako platforma pro vzájemné informování členů mezirezortní skupiny a taktéž koordinaci aktivit v oblasti boje proti obchodování s lidmi na národní úrovni. Členové této skupiny, jimiž jsou vládní a taktéž nevládní organizace, dále přispívají do každoroční zprávy o stavu obchodování s lidmi v ČR⁴⁶.

Česká republika taktéž spolupracuje s významnými zdrojovými zeměmi a mezinárodními organizacemi (OBSE⁴⁷, ICMPD⁴⁸, DCAF⁴⁹ atd.). Také se aktivně účastní zasedání platformy Národních zpravodajů a ekvivalentních mechanismů, jež jsou dvakrát ročně pořádány Evropskou komisí a aktuálně předsedajícím státem EU. V oblasti policejní spolupráce jsou hojně využívány Společné vyšetřovací týmy (JITs⁵⁰) a probíhá také kooperace v rámci zavedených platform jako např. EMPACT⁵¹/ETUTU⁵².

⁴⁶ <http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-924305.aspx>

⁴⁷ *Organization for Security and Co-operation in Europe*

⁴⁸ *International Centre for Migration Policy Development*

⁴⁹ *The Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces*

⁵⁰ *Joint Investigation Teams*

⁵¹ *European Multidisciplinary Platform against Criminal Threats*

⁵² ETUTU vzniklo jako subprojekt EMPACTu v roce 2012 a jeho cílem je boj proti obchodování s lidmi v souvislosti s nigerijskými občany. Vedoucím státem tohoto projektu je Německo.

Statistiky

V dlouhodobém horizontu je viditelný pokles obětí pocházejících ze třetích zemí a naopak nárůst občanů EU.

V roce 2016 bylo trestně **stíháno** Policií České republiky **23 osob** a **8 osob** bylo v témže roce **odsouzeno** za trestný čin obchodování s lidmi.

Tabulka 6: Počet osob trestně stíhaných a odsouzených za obchodování s lidmi v období 2012–2016

Rok	2012	2013	2014	2015	2016
Počet osob stíhaných za obchodování s lidmi*	31	25	16	12	23***
Počet osob odsouzených za obchodování s lidmi**	11	20	6	19	8

Zdroj: *Policejní prezidium; **MSP

***V roce 2016 došlo k rozsáhlé rekonstrukci Evidenčně statistického systému kriminality, nelze tedy porovnávat počet osob stíhaných za obchodování s lidmi v tomto roce s počty z předchozích let.

Trestná činnost obchodování s lidmi ve vztahu k cizincům

Trestná činnost obchodování s lidmi nezaznamenala v roce 2016 ve srovnání s předchozím rokem žádné zásadní změny. V roce 2016 nebylo prokázáno, že by nelegální migranti byli předmětem obchodování s lidmi. V případě obchodování s lidmi se jednalo zejména o nucení obětí obchodování s lidmi k prostituci a k nuceným pracím.

MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE A PROJEKTY V OBLASTI MIGRACE A AZYLU

Z rozhodnutí vlády ČR byla pro rok 2016 navýšena pomoc v rámci **Programu Ministerstva vnitra na asistenci uprchlíkům v regionech původu a prevenci velkých migračních pohybů** na **150 milionů Kč**. Pomoc a podpora, která je komplementární k poskytování humanitární pomoci do zahraničí v gesci MZV, je směřována především do třetích zemí s cílem poskytování přímé podpory uprchlíkům na straně jedné a poskytování podpory zaměřené na budování kapacit v oblasti uprchlictví a migrace hostitelských států na straně druhé.

Dále byla v roce 2016 poskytnuta **emergentní zahraniční pomoc** ve výši **45 mil. Kč** (technická a materiální pomoc zemím zasaženým migrační a uprchlickou krizí a pomoc při ochraně hranic) **z rozpočtu Ministerstva vnitra**.

Vláda schválila svým usnesením č. 956 ze dne 20. listopadu 2015 zřízení Stálého zdravotně humanitárního programu MEDEVAC (**MEDEVAC**). Na základě tohoto usnesení byla vytvořena **Pracovní skupina pro účely provádění programu MEDEVAC**. V roce 2016 se uskutečnilo celkem **27 projektů** v celkové hodnotě necelých **51 milionů Kč**. Program se v roce 2016 realizoval v 7 zemích, konkrétně v Jordánsku, Irácké republice – Regionu iráckého Kurdistánu, Kambodži, Keni, Maroku, Nepálu a na Ukrajině.

V roce 2015 se Česká republika rozhodla dobrovolně zapojit do společného přesídlovacího schématu EU, v rámci kterého se zavázala přesídlit 400 uprchlíků z třetích zemí vysídlených v regionu Blízkého východu. Během roku 2015 Česká republika přesídlila prvních **20 osob syrské státní příslušnosti**. Na jaře 2016 bylo takto přesídleno 89 iráckých křesťanů, z toho **32 iráckých uprchlíků** bylo přesídleno z Libanonu v rámci Evropského přesídlovacího schématu a **57 vnitřně vysídlených Iráčanů** bylo přesídleno z Irácké republiky v rámci národního přesídlovacího programu.

V průběhu roku 2016 v rámci *Programu poskytování asistence českým krajanům* přicestovalo do ČR celkem **287 příslušníků českých krajanů na Ukrajině**.

7.1 MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE A PROJEKTY

Mezinárodní spolupráce ČR v migrační problematice v roce 2016 oproti letům minulým výrazně zesílila, a to především v souvislosti se zhoršující se bezpečnostní i migrační situací v bezprostředním okolí EU a s tím spojenou migrační krizí v EU.

V rámci vztahů se členskými zeměmi Evropské unie a schengenského prostoru spolupracovala Česká republika především na úrovni jednotlivých orgánů Evropské unie, včetně jejich agentur jako je Frontex a Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (EASO). Rovněž se soustředila na posílení praktické a operativní spolupráce ve všech aspektech migrace, azylu a ochrany státních hranic, a to jak na úrovni bilaterální, tak na úrovni multilaterální i unijní.

I nadále byla rozvíjena spolupráce s hlavními tranzitními a zdrojovými zeměmi imigrace do České republiky, zvláště pak se zeměmi sou-

sedícími s Evropskou unií. Na úrovni Evropské unie Česká republika pokračovala v účasti na rozvoji a implementaci nástrojů *Globálního přístupu k migraci a mobilitě* (GAMM⁵³) představující koncepční rámec vnější migrační politiky Evropské unie. Pro Českou republiku byl zásadní rozvoj východní a jihovýchodní dimenze *Globálního přístupu k migraci*, především prostřednictvím *Pražského procesu*, který představuje hlavní multilaterální migrační dialog.

V září 2016 proběhla třetí ministerská konference *Pražského procesu*, která dala procesu politický mandát pro následujících 5 let (2017–2021). Pro ČR jsou zásadní i dialogy s východními partnery v rámci *Východního partnerství* a účast na bilaterálně uzavřených *Partnerství pro mobilitu s Moldavskem, Gruzii, Arménií a Ázerbájdžánem*.

Česká republika pro realizaci svých priorit v oblasti azylu a migrace úzce spolupracovala s mezinárodními organizacemi, především pak s Mezinárodním centrem pro rozvoj migračních politik (ICMPD) a Úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR⁵⁴). S ICMPD spolupracovala Česká republika v rámci *Pražského procesu* a při implementaci projektů v rámci *Partnerství pro mobilitu s Ázerbájdžánem*. V případě UNHCR se spolupráce orientuje na problematiku pomoci uprchlíkům v zemích a regionech původu a přesídlování.

MV spolu se zástupci Polska a dalších států pokračovalo v rozvíjení *Pražského procesu*, hlavního multilaterálního migračního dialogu EU, s východními a jihovýchodními sousedy EU, a to především prostřednictvím *Cílené iniciativy* na implementaci Akčního plánu *Pražského procesu*. Vedle toho probíhaly projekty se třetími zeměmi, jichž se ČR účastnila jako partner.

⁵³ *Global Approach to Migration and Mobility*

⁵⁴ *United Nations High Commissioner for Refugees*

Pražský proces

Pražský proces byl založen ministerskou konferencí, která se konala v Praze 28. dubna 2009. Je to mezivládní, státy řízený dialog o migraci, jehož se účastní 50 států, instituce Evropské unie a vybrané mezinárodní organizace. Během této konference zúčastněné státy přijaly *Společnou deklaraci o migraci* týkající se principů a opatření podporující úzkou spolupráci v oblasti migrace.

V roce 2011 byl na druhé ministerské konferenci *Pražského procesu* přijat v polské Poznani *Akční plán Pražského procesu na období 2012–2016*. V tomto Akčním plánu bylo nastíněno 22 konkrétních aktivit v 6 tematických oblastech, které měly být během dané doby implementovány. Během let 2012–2016 Česká republika a dalších šest vedoucích států implementovala iniciativu spolufinancovanou Evropskou unií pod názvem *Cílená iniciativa Pražského procesu*. Projekt byl vedený Polskem společně s Českou republikou, Německem, Maďarskem, Rumunskem, Slovenskem a Švédskem. Pravidelně se scházela řídicí skupina *Cílené iniciativy Pražského procesu*, která zahrnuje i zástupce Evropské komise a Evropské služby pro vnější činnost (EEAS⁵⁵) a to zejména v Bruselu na okraj Pracovní skupiny na vysoké úrovni pro azyl a migraci (HLWG⁵⁶). V letech 2012–2016 proběhlo sedm pilotních projektů připravených v souladu s GAMB zaměřených na boj proti nelegální migraci (výměna zkušeností v uzavírání readmisních dohod; identifikace identity a národnosti nelegálních migrantů), podporu legální migrace, migrace a rozvoje (pracovní a cirkulární migrace; mezinárodní mobilita studentů), azyl a mezinárodní ochranu (zabezpečení kvality azylového řízení; využití soudnictví v azylovém řízení). Česká republika vedla spolu s Maďarskem projekty k otázkám legální migrace (specificky zaměřené na pracovní a cirkulární migraci a též i na studentskou mobilitu).

⁵⁵ European External Action Service

⁵⁶ High-Level Working Group on Asylum and Migration

Pražský proces od svých počátků pracuje na vytvoření znalostní databáze o migračních otázkách a prioritách participujících států. Za tímto účelem vznikl soubor migračních profilů (a interaktivní online mapa migračních toků). Na setkáních vysokých úředníků všech zúčastněných zemí bylo na základě pozitivních výsledků hodnocení implementace Akčního plánu přijato rozhodnutí v *Pražském procesu* pokračovat a vytyčit cíle pro jeho realizaci na nadcházející léta (2017–2021). Za tímto účelem proběhla v Bratislavě během slovenského předsednictví EU ve dnech 19.–20. září 2016 třetí ministerská konference *Pražského procesu*, jejímž cílem bylo na úrovni ministrů odpovědných za otázky migrace schválit postupy a priority pro další období.

V rámci implementace *Cílené iniciativy* byla v roce 2016 dokončena implementace třech pilotních projektů připravených v souladu s GAMM zaměřené na boj proti nelegální migraci, podporu legální migrace a azyl. ČR vedla projekt k otázkám legální migrace (specificky zaměřený na studentskou migraci). V rámci tohoto projektu proběhl v únoru 2016 závěrečný workshop v Praze. Výsledkem projektu je vytvoření příručky ke studentské mobilitě.

Projekt MOBILAZE s Ázerbájdžánem

V roce 2015 byl s Ázerbájdžánem zahájen projekt *MOBILAZE*⁵⁷, který je rozdělen do pěti komponentů: a) monitoring a analýza migračních pohybů; b) management pracovní migrace; c) boj proti nelegální migraci; d) azylová politika; e) návraty a reintegrace. Do projektu jsou zapojeny především ázerbájdžánská Státní migrační služba, pohraniční služba, Ministerstvo práce a sociální ochrany, Ministerstvo školství, státní univerzita Baku, místní regionální a lokální autority, neziskové organizace, ale také soukromníci. ČR hostila v červnu 2016 studijní návštěvu představitelů pohraniční služby v rámci třetího komponentu na téma zabezpečení cestovních dokumentů.

⁵⁷ *Mobility Partnership with Azerbaijan*

Projekt AMID na Ukrajině

*Projekt na asistenci k zvládnání vnitřního vysídlení na Ukrajině AMID*⁵⁸ byl financován ČR a implementován ICMPD od listopadu 2015 do konce září 2016. V rámci projektu proběhly v Kyjevě tři kulaté stoly na základě potřeb ukrajinských partnerů s předními experty v oboru. První setkání proběhlo na téma národní politiky a strategického plánování ve vztahu k vnitřně vysídleným osobám. Druhé setkání proběhlo na téma komunikace státních struktur s médii a třetí setkání bylo věnováno problematice správy statistických dat.

Evropský azylový podpůrný úřad (EASO)

V roce 2016 mezi klíčové aktivity EASO patřila zejména operativní a technická podpora azylových systémů ve vybraných státech EU – především pak v Řecku a Itálii. Činnosti EASO se především zaměřovaly na zvyšování kapacit Itálie a Řecka v oblasti registrace příchozích migrantů skrze koncept registračních center – tzv. hotspotů, podporu členských států při realizaci nově zřízených společných relokačních a přesídlovacích schémat, podporu členských států v oblasti provádění dublinského nařízení, sběru a analýzy dat a v oblasti přijímacích kapacit členských států. Nově pak v souvislosti s prohlášením EU a Turecka z března 2016 EASO poskytovalo asistenci při řízení o mezinárodní ochraně, tedy vedení pohovorů o přípustnosti a oprávněnosti žádosti o mezinárodní ochranu osob, které připluly na řecké ostrovy z Turecka po 20. březnu 2016.

ČR se na činnosti EASO podílela nejen účastí na zasedáních Správní rady a mnoha expertních jednáních týkajících se výše uvedených dílčích aktivit úřadu, ale rovněž prostřednictvím poskytování národních expertů, které v roce 2016 ČR nominovala a vyslala do Itálie a Řecka právě v souvislosti s výše uvedenými aktivitami EASO. **V roce 2016 ČR realizovala celkem 44 vyslání národních expertů.**

EASO se nadále v roce 2016 věnovalo svým povinnostem směřujícím k podpoře členských států v oblasti harmonizace Společného evropského azylového systému a to především v oblasti implementace společného školicího systému v oblasti azylu, zvyšování kvality azylových řízení či v oblasti vytváření společných informací o zemích původu.

Dne 4. května 2016 předložila Evropská komise návrh nařízení o Agentuře Evropské unie pro azyl. Návrh nařízení je součástí celkové revize právních nástrojů Společného evropského azylového systému, reaguje však také na potřebu revidovat a aktualizovat stávající mandát EASO na základě zkušeností z její dosavadní činnosti.

7.2 HUMANITÁRNÍ PROJEKTY, PŘESÍDLOVÁNÍ, RELOKACE

Poskytnutí pomoci zemím zasaženým masivním přílivem syrských uprchlíků v roce 2016

Česká republika nepatří mezi cílové země syrských žadatelů o azyl. Přesto kritickou situaci v Sýrii a související migrační pohyby sledovala s velkými obavami, neboť je zjevné, že se jedná o humanitární tragédii, která má rovněž závažné dopady na migrační a azylovou situaci v Evropské unii. Za prioritu považovala Česká republika především stabilizaci situace syrských uprchlíků v místě jejich aktuálního pobytu.

V návaznosti na další destabilizaci situace v regionu Blízkého východu v roce 2014 a v reakci na zhoršování bezpečnosti i migrační situace v bezprostředním okolí EU, spojeným především s pokračujícím ozbrojeným konfliktem v Sýrii, schválila vláda České republiky v lednu 2015 vznik stálého **Programu Ministerstva vnitra na asistenci uprchlíkům v regionech původu a prevenci velkých migračních pohybů**. Na podzim téhož roku pak vláda schválila obecnější *Koncepci Ministerstva vnitra pro asistenci uprchlíkům a státům pod silnými*

migračními tlaky, která formuluje obecný rámec, v rámci kterého MV provádí a do budoucna bude provádět své aktivity ve vztahu k vnější dimenzi migrace, především asistenci uprchlíkům a státům, které jsou pod silnými migračními tlaky.

Pomoc a podpora v rámci tohoto programu, který je komplementární s humanitární pomocí poskytovanou do zahraničí v gesci MZV, je směřována především do třetích zemí s cílem poskytování přímé podpory uprchlíkům na straně jedné a poskytování podpory zaměřené na budování kapacit v oblasti uprchlictví a migrace hostitelských států na straně druhé.

Realizace aktivit v rámci této Koncepce tak České republiky umožňuje aktivněji se zapojovat do solidárních společných aktivit EU na přímou pomoc uprchlíkům v zemích původu či v sousedních regionech, které hostí početné uprchlické populace, i na přímou pomoc zasaženým státům. Takové řešení má následně pozitivní dopad na migrační tlaky směrem do EU, poskytuje potřebnou ochranu a zdroje obživy uprchlíkům, kteří zároveň po dobu konfliktu či katastrofy neztrácejí kontakt s domovem a nemusí tak podstupovat rizikové a vyčerpávající cesty za bezpečím do Evropy.

Rozpočet výše uvedeného programu pro rok 2015 činil 100 mil. Kč.

Pro rok 2016 byla pomoc z rozhodnutí vlády ČR navýšena na 150 mil. Kč. V roce 2016 tak byly v rámci tohoto programu financovány následující aktivity ve **4 prioritních oblastech**:

Priorita č. 1 – REGION BLÍZKÉHO VÝCHODU A TURECKO

Jordánsko

- 40 milionů Kč na podporu UNHCR při rozvoji uprchlického tábora Azraq – budování dostatečné a kapacitně odpovídající infrastruktury
- 10 milionů Kč na posílení národních kapacit v oblasti pomoci uprchlíkům

Irák

- 20 milionů Kč na podporu UNHCR při rozvoji uprchlického tábora Kawergosk

Turecko

- 5 milionů Kč na podporu zvládnání humanitární a migrační situace na území Turecka

Priorita č. 2 – REGION ZÁPADNÍHO BALKÁNU**Bývalá jugoslávská republika Makedonie**

- Posílení migračního systému (20 milionů Kč na podporu makedonského Ministerstva vnitra při posilování kapacit v oblasti správy a ochrany hranic)

Bulharsko

- Podpora Bulharska na posílení systému ochrany hranic (zvláště s Tureckem a Srbskem) a azylového migračního systému (celkem 20 milionů Kč)

Srbsko

- Posílení systému řízení ochrany hranic (20 milionů Kč – 14,3 mil. Kč z rozpočtu Programu Ministerstva vnitra na asistenci uprchlíkům v regionech původu a prevenci velkých migračních pohybů + 5,7 mil. Kč z rozpočtu OAMP)

Řecko

- Podpora ochrany vnějších hranic EU a zvládnání humanitární a migrační situace (5 milionů Kč)

Západní Balkán

- Podpora přijímacích a tranzitních center na západobalkánské migrační trase (v dubnu roku 2016 MV převedlo peněžní dar 2,5 milionů Kč

Migračnímu a Uprchlíckému fondu⁵⁹ Rozvojové banky Rady Evropy (CEB) na podporu aktivit ve vstupních a tranzitních zemích na západobalkánské migrační trase)

Priorita č. 3 – REGION SEVERNÍ AFRIKY A AFRICKÉHO ROHU

RDPP⁶⁰ Africký roh

- Kofinance Regionálního programu ochrany a rozvoje pro Africký roh (ČR darovala 10 milionů Kč)

Priorita č. 4 – UKRAJINA

Ukrajina

- Podpora realizace projektu na stabilizaci vnitřně vysídlených osob na Ukrajině (3,2 miliony Kč na projektové aktivity projektu AMID⁶¹, který byl veden Ministerstvem vnitra ČR a implementován s podporou ICMPD)

Emergentní zahraniční pomoc z rozpočtu Ministerstva vnitra

Jedná se o technickou a materiální pomoc zemím zasaženým migrační a uprchlickou krizí a pomoc při ochraně hranic.

Irák

Mosul

- Cílem peněžního daru 10 milionů Kč z rozpočtu OAMP MV ČR bylo poskytnout okamžitou humanitární podporu lidem žijícím v zasažené oblasti a zabránit masovému pohybu osob mimo region (např. do Turecka) a případné masové imigrační vlně do Evropy.

⁵⁹ *Migrant and Refugee Fund*

⁶⁰ *Regional Development and Protection Programmes*

⁶¹ *Assistance to Manage Internal Displacement in Ukraine*

Řecko

- Materiální podpora řecké vlády pro zvládání současné migrační a humanitární situace

Na začátku prosince 2016 došlo k převodu 20 milionů Kč ve formě peněžního daru pro řecké Ministerstvo vnitra a správní reformy

Sýrie

- Poskytnutí peněžního daru mezinárodní organizaci Caritas Internationalis na pomoc lidem v syrském Aleppu (peněžní dar 5 milionů Kč bude směřován zejména na zdravotnickou pomoc, resp. výstavbu nové nemocnice – kliniky Jesuit Refugee Service – v Aleppu)

Turecko

- Podpora v návaznosti na předchozí dar, příjemcem byl znovu Úřad pro zvládání katastrof a krizového řízení Turecké republiky – AFAD⁶² (využití peněžního daru 10 milionů Kč bude směřováno na přímou podporu syrských uprchlíků na tureckém území)

Program humanitárních evakuací zdravotně postižených obyvatel – program MEDEVAC⁶³

Intenzita lokálních ozbrojených konfliktů se v posledních letech prohlubuje a přináší s sebou důsledky globálního rozsahu. Množství aktivních konfliktů ve světě a zvyšování jejich vnitřní intenzity má dramatické dopady na globální společenství.

Program MEDEVAC je primárně určen pro zranitelné skupiny obyvatelstva – civilisty (ženy, děti a starší osoby), kteří se nacházejí ve vážném zdravotním stavu (traumatická zranění – válečná zranění či zranění v důsledku přírodních katastrof; chronická léčitelná onemocnění ohrožující

⁶² *Disaster and Emergency Management Presidency*

⁶³ *Medical Evacuation*

život pacienta – např. onemocnění srdce; popáleniny atd.) a kterým nelze zajistit léčbu v místních podmínkách.

Vláda ČR schválila⁶⁴ dne 20. listopadu 2015 zřízení **Stálého zdravotně humanitárního programu MEDEVAC** (dále jen program MEDEVAC). Na základě tohoto usnesení byla vytvořena Pracovní skupina pro účely provádění programu MEDEVAC, a to za účasti zástupců ministerstev vnitra, zdravotnictví, zahraničních věcí, obrany (Generálního štábu Armády ČR) a průmyslu a obchodu.

První zasedání Pracovní skupiny pro účely provádění programu MEDEVAC se uskutečnilo dne 22. února 2016 na Ministerstvu vnitra. Byly schváleny roční rámcové priority programu MEDEVAC a byly odsouhlaseny i jednotlivé aktivity a projekty plánované pro rok 2016 včetně navrhovaného rozpočtu.

Realizace programu MEDEVAC v roce 2016 probíhala prostřednictvím následujících aktivit a projektů – vysílání lékařských týmů do zahraničí, zdravotně humanitární evakuace osob na léčení do ČR, školení zdravotnického personálu a nově i formou peněžních darů do zahraničí na podporu a rozvoj zdravotnické infrastruktury v zemích postižených válkou, humanitárními či přírodními katastrofami.

Program se realizoval v **7 zemích**, konkrétně v Jordánsku, Iráku – v regionu iráckého Kurdistanu, na Ukrajině, v Kambodži, Keni, Maroku a Nepálu za účasti celkem 7 českých nemocnic.

---

⁶⁴ Usnesení č. 956

Souhrn realizace programu MEDEVAC v roce 2016:

- vyslání 15 lékařských týmů do zahraničí,
- 622 odborných operačních výkonů v zahraničí,
- více jak 800 odborných vyšetření s diagnostikou,
- provedení 231 neinvazivních zákroků – injekcí do kolenních kloubů,
- 3 rekognoskační cesty do zahraničí za účelem přípravy budoucích misí programu MEDEVAC v dané zemi (Iráku – v regionu iráckého Kurdistánu, Maroku, Jordánsko)
- 2 návštěvy zahraničních lékařů v ČR v rámci příprav budoucích misí,
- 3 zdravotně humanitární evakuace na léčení do ČR z Ukrajiny a z Keni (5 pacientů, z toho 3 děti + 3 osoby jako zákonný doprovod),
- 2 odborné stáže zdravotnického personálu z oblastí postižených humanitární krizí v českých nemocnicích v přímé působnosti Ministerstva zdravotnictví (16 osob – Keňa, Irák – region iráckého Kurdistánu),
- konference Pražské chirurgické dny – jeden den věnovaný Programu MEDEVAC,
- peněžní dary v hodnotě 11,5 mil. Kč na vybavení nemocnic a školení lékařů na Ukrajině, v Libanonu a v Iráku.

V roce 2016 se uskutečnilo v rámci programu MEDEVAC celkem **27 projektů v celkové finanční výši 50 815 663,11 Kč.**

Relokace

Na základě Rozhodnutí Rady EU (č. 1523) ze dne 14. září 2015 se členské státy EU dobrovolně zavázaly přijmout v rámci relokačního programu 40 000 osob, tj. 24 000 osob z Itálie a 16 000 osob z Řecka. ČR dle dobrovolného závazku měla prvotně přijmout **1 100 osob z Itálie a Řecka**. Následně na základě Rozhodnutí Rady EU (č. 1601) přijaté kvalifikovanou většinou dne 22. září 2015 byla členským státům EU udělena relokační kvóta pro přijmutí dalších 66 000 osob, tj. 15 600 osob z Itálie a 50 400 osob z Řecka. I navzdory hlasování proti rozhodnutí byla ČR uložena povinnost relokovat dalších **1 591 osob z Itálie a Řecka**. ČR by tak v rámci relokačních programů z Itálie a Řecka měla přijmout celkem **2 691 osob**. V rámci relokačního programu ČR v roce 2016 přijala 12 osob syrské státní příslušnosti z Řecka.

Implementace relokací jak z Itálie, tak z Řecka ve všech směrech stále vážne a samotná realizace je velmi pomalá. Lhůta pro naplnění relokačních kvót je do 26. září 2017. ČS by tak měly přijmout celkem **106 000 osob z obou zemí**⁶⁵. Po více než jednom roce od spuštění relokačního mechanismu bylo ke konci roku 2016 relokováno 9 974 osob (2 654 osob z Itálie a 7 320 osob z Řecka), což značilo 6% úspěšnost.

Přesídlování

Institut přesídlování je humanitárním nástrojem pomoci uprchlíkům, kteří se z důvodu nedobrovolného vysídlení dostávají do velmi zranitelného postavení v třetích zemích prvního vysídlení. Výběr osoby k přesídlení se principiálně stanovuje na základě předvýběru osob potřebující mezinárodní ochranu ze strany UNHCR a na následném posudku přijímací

⁶⁵ Původní kvóta činila 160 000 osob z Řecka, Itálie a Maďarska. Skutečný počet byl snížen o 54 000 osob, které byly určeny pro Maďarsko. Maďarsko se této kvóty vzdalo, protože na svém území nemělo tak vysoký počet žadatelů o mezinárodní ochranu (většina žadatelů v průběhu řízení o mezinárodní ochraně opustila maďarské území). Kvóta pro Maďarsko byla proto přesunuta do programu přesídlení 1:1 na základě dohody mezi EU a Tureckem.

země, včetně bezpečnostních prověření a ověřování integračního potenciálu. Spolu s humanitárním aspektem pomoci nejvíce zranitelným osobám jde zároveň i o nástroj podpory těm státům, které hostí na svém území velké uprchlické populace a nemají dostatek přijímacích a integračních kapacit.

Česká republika se k realizaci přesídlovacího programu přihlásila v roce 2008 přijetím *Koncepce národního přesídlovacího programu*⁶⁶.

V roce 2015 se Česká republika rozhodla dobrovolně zapojit do společného **Evropského přesídlovacího schématu**, v rámci kterého učinila nabídku **přesídlit až 400 uprchlíků** z třetích zemí vysídlených v regionu Blízkého východu v rozmezí od července 2015 do července 2017. Následně ČR odsouhlasila na základě usnesení vlády⁶⁷ ze dne 14. prosince 2015 přesídlení celkem 153 iráckých křesťanů do ČR na žádost nadačního fondu Generace 21. Na jaře 2016 bylo takto přesídleno **89 iráckých křesťanů**, z toho **32 iráckých uprchlíků** bylo přesídleno z Libanonu v rámci Evropského přesídlovacího schématu a **57 vnitřně vysídlených Iráčanů** bylo přesídleno z Irácké republiky v rámci národního přesídlovacího programu. Všem osobám byla udělena mezinárodní ochrana. 25 přesídlených osob nicméně odešlo z ČR do Německa necelé dva měsíce od získání azylu v ČR. Dalších 31 iráckých státních příslušníků vyjádřilo přání vrátit se do své vlasti a vzdali se tak udělené mezinárodní ochrany v ČR. Přesídlování uprchlíků z Iráku do ČR v rámci programu nadačního fondu Generace 21 bylo předčasně ukončeno usnesením vlády⁶⁸ ze dne 7. dubna 2016.

Lhůta pro naplnění přesídlovacích závazků členských států vycházejících z Evropského přesídlovacího schématu je do července 2017. Členské

⁶⁶ Usnesení vlády č. 745 ze dne 27. června 2008

⁶⁷ č. 1052

⁶⁸ č. 307

státy tak mají přijmout celkem 22 504 osob z třetích zemí. Ke dni 5. prosince se podařilo pod schématem přesídlit celkem 13 887 osob. V případě naplnění veškerých přesídlovacích závazků mohou členské státy využít nepřidělenou relokační kvótu 54 000 osob (pro ČR se jedná o 1 281 osob).

S ohledem na revizi Společného evropského azylového systému, která reaguje na započatou migrační krizi v roce 2015, předložila Evropská komise dne 13. července 2016 návrh nařízení na vznik strukturovaného a trvalého unijního přesídlovacího rámce. Tento návrh se začal projednávat na jednáních Rady ke konci roku 2016, ČR zdůrazňuje především princip dobrovolnosti zapojení.

7.3 ASISTENCE KRAJANŮM

V roce 2016 pokračoval **Program poskytování asistence při přesídlení českým krajanům**. Realizaci tohoto programu umožnilo přijetí usnesení vlády ze dne 8. prosince 2014⁶⁹, kterým vláda schválila nové zásady politiky vlády k přesídlování osob s prokázaným českým původem (krajanům) žijících v zahraničí.

Na realizaci programu bylo v roce 2015 vyčleněno ze státního rozpočtu celkem 66 mil. Kč, přičemž tato částka umožnila, s ohledem na značné úspory v roce 2015, realizaci programu i v roce 2016 bez nutnosti navyšování rozpočtu.

Účast v programu neznamena pro jeho účastníky automatické získání povolení trvalého pobytu. Jedná se o zjednodušení celé procedury, a to zejména tím, že stát přebírá odpovědnost za zajištění ubytování a prostředků k pobytu. Tato zvýhodnění jsou však poskytována pouze osobám, u nichž je taková pomoc odůvodnitelná, tedy osobám z ohrože-

ných oblastí, nebo zdravotně, sociálně, či ekonomicky znevýhodněným příslušníkům českých krajanských komunit.

V průběhu **roku 2016 do ČR přesídlilo celkem 287 osob**, výhradně příslušníků českých krajanských komunit na Ukrajině. Zejména se jednalo o příslušníky krajanských komunit v Záporožské, Oděské a Žitomírské oblasti a dále z Doněcké a Luhanské oblasti. Do konce roku z této skupiny 190 lidí našlo stálé bydliště i práci a zcela se osamostatnilo, čímž došlo k naplnění účelu tohoto programu. Zbytek přesídlených krajanů se bude do místa trvalého usídlení stěhovat na počátku roku 2017. Největší množství krajanů se usídlilo na území Plzeňského kraje, v Praze a ve Středočeském a Jihomoravském kraji. Partnerem MV při realizaci tohoto programu byla i v roce 2016 **Arcidiecézní charita Praha**, která zajišťuje přímou práci s klienty.

Celkem od počátku programu v roce 2015 přesídlilo do České republiky 512 osob.

Program je v souladu s výše uvedeným usnesením vlády otevřen k účasti příslušníkům českých krajanských komunit bez ohledu na zemi původu, nicméně **do konce roku 2016 o účast projevíli zájem pouze státní příslušníci Ukrajiny**. Program bude pokračovat i v roce 2017, resp. s ohledem na zájem klientů i v letech následujících.

7.4 MEZINÁRODNÍ POLICEJNÍ SPOLUPRÁCE

Zapojení PČR do aktivit agentury Frontex

Policie České republiky (PČR) v roce 2016 výrazně navýšila své zastoupení v operativních aktivitách Agentury Frontex⁷⁰. Celkem bylo vysláno **157 policistů** na všechny tři druhy vnějších hranic EU – pozemní,

⁷⁰ *European Border and Coast Guard Agency*

mořské a vzdušné. Vedle lidských zdrojů poskytla PČR rovněž technické prostředky (hlídková vozidla a vozidla vybavená termovizní technikou). Policisté ČR byli vysláni zejména do Řecka a Itálie kde působili v rámci tzv. hotspotů. Zde plnili úkoly převážně spojené s registrací, vytěžováním informací a ztotožňováním zadržovaných migrantů. K provádění ochrany vnějších hranic byli policisté ČR vysíláni do Bulharska, Polska, Maďarska a na nejrůznější mezinárodní letiště v rámci Evropské unie. Zde již bylo jejich zaměření spíše cíleno na hraniční kontrolu (zejm. cestovní doklady), ostrahu pozemní hranice a případně na specifické aktivity na mezinárodních letištích.

Dne 6. října 2016 vstoupilo v platnost nové nařízení Rady EU o Evropské pohraniční a pobřežní stráž. Tímto dokumentem získala agentura Frontex nový mandát převážně v oblasti návratových aktivit nelegálních migrantů zpět do zemí původu, hodnocení zranitelnosti členských států a intenzivnější spolupráce s třetími zeměmi a mezinárodními organizacemi. Současně nové nařízení počítá s navýšením operativních aktivit a jejich víceúčelovostí. PČR je aktivní v těchto třech oblastech:

- Návratové aktivity – ČR nominovala do týmu Evropské pohraniční a pobřežní stráže 6 specialistů na eskortní činnosti leteckou cestou a dále 2 osoby zabývající se monitoringem návratových aktivit (Kancelář veřejného ochránce práv). K jejich aktivnímu zapojení došlo na počátku roku 2017.
- Hodnocení zranitelnosti – cílem je posoudit připravenost jednotlivých států k výkonu hraničních kontrol ve všech jejích aspektech. Zástupci ŘSCP se aktivně účastní pravidelných jednání a implementace schválené metodologie. Nedílnou součástí je sběr dat a informací potřebných k objektivnímu hodnocení.
- Spolupráce s třetími zeměmi – PČR začala s vysíláním do třetích zemí (prozatím status pozorovatelů), které jsou z pohledu ČR klíčové, např. Ukrajina.

S výše uvedenými ambicemi souvisí i výrazné navýšení pravidelných ad-hoc jednání a workshopů, které Frontex pořádá. Tento fakt klade rostoucí nároky jak na odbor mezinárodní policejní spolupráce Policejního prezidia České republiky (Národní kontaktní bod Frontexu), tak na specializovaná pracoviště ŘSCP, jejichž zástupci se jednání rovněž velmi aktivně účastní.

PČR se také zapojila do pilotního projektu agentury Frontex, který se vztahuje k poskytování či výměně informací mezi Společnými centry policejní a celní spolupráce a Ohniskovými úřadovkami agentury Frontex na pozemních hraničních přechodech na vnějších hranicích.

Spolupráce se sousedními státy

Spolupráce se sousedními státy je (kromě standardních mechanismů spolupráce na úrovni EU) zastřešena bilaterálními smlouvami o policejní spolupráci. Smlouvy umožňují v obecné rovině spolupráci v boji proti trestné činnosti a ochraně veřejného pořádku formou výměny informací, působení styčných důstojníků, spolupráci při nejrůznějších opatřeních, výměnu zkušeností nebo spolupráci v oblasti vzdělávání. Zároveň zakotvují specifické formy spolupráce, jako např. zřízení společných pracovišť, přeshraniční pronásledování nebo realizaci společných forem nasazení (např. společné hlídky, společné kontrolní skupiny, společné pátrací skupiny, podpora pracovníků druhého státu). Podmínky aplikace těchto specifických forem spolupráce se ve smlouvách s jednotlivými sousedními státy mírně liší. V roce 2016 vstoupily v platnost nová smlouva o policejní spolupráci s Německem (1. října 2016) a novela smlouvy o policejní spolupráci s Rakouskem (1. května 2016), v nichž došlo k aktualizaci stávajících institutů spolupráce (např. společné formy nasazení, přeshraniční pronásledování) a zakotvení nových možností spolupráce (spolupráce v oblasti přestupků, předávání osob, průvoz osob).

Mezi nejčastěji využívané způsoby spolupráce patří, kromě výměny informací, výkon společných hlídek. Společné hlídky lze realizovat se všemi sousedními státy, přičemž rozsah pravomocí policistů při působení na území druhého státu je upraven odlišně. Smlouva o policejní spolupráci s Německem poskytuje ve srovnání s ostatními státy nejširší možnosti, neboť překonává regionální charakter tohoto institutu (společnou hlídku lze vykonávat v zásadě na celém území smluvního státu, nejen v příhraničních oblastech) a rozšiřuje kompetence působících policistů. V případě ostatních sousedních států zůstává charakter společné hlídky na regionální bázi a oprávnění policistů jsou omezená. Společný výkon je pak zaměřen v souladu s předmětem a účelem mezinárodních smluv o policejní spolupráci na boj s přeshraniční trestnou činností (kontrola osob a vozidel, zaměření na jednotlivé druhy trestné činnosti – toxikomanie, autokriminalita), preventivní působení v rámci zajišťování veřejného pořádku a bezpečnosti (např. kulturní, společenské, sportovní akce, BESIP), cizineckou problematiku (odhalování nelegální migrace, kontrola pobytového režimu cizinců) atd.

V souvislosti se vstupem v platnost nové smlouvy o policejní spolupráci s Německem se uskutečnilo součinnostní cvičení bezpečnostních složek obou států zaměřené zejména na modernizované nástroje spolupráce této smlouvy (např. přeshraniční pronásledování, společné vedení zásahu, podpora policistů druhého státu, průvoz).

Na regionálních úrovních jsou jednotlivé formy spolupráce procvičovány pravidelně (zejm. přeshraniční pronásledování, přeshraniční sledování, zásahy pořádkových jednotek).

Spolupráce s dalšími státy

I během roku 2016 se Česká republika zapojovala do aktivit souvisejících s bojem proti nelegální migraci na tzv. balkánské trase. Policejní kontingenty byly vyslány do Maďarska, Slovinska, Srbska a Bývalé

jugoslávské republiky Makedonie. V těchto zemích policisté pomáhali formou společných hlídek místním složkám v souvislosti s migrační krizí zejména s ostrahou hranic, dalšími preventivními činnostmi, ale i s ochranou veřejného pořádku. Celkem bylo v roce 2016 vysláno 319 policistů.

Další oblasti spolupráce

Dne 31. března 2016 se uskutečnilo mimořádné setkání policejních šéfů států Salcburského fóra v Sofii, v Bulharsku. Obsahem jednání byla diskuse k současným vývojovým trendům v oblasti migrace a možným dalším krokům v souvislosti s implementací Závěrů Evropské rady ze 17. a 18. března 2016 a prohlášení EU-Turecko z 18. března 2016.

Ve dnech 12. a 13. října 2016 se v rámci českého předsednictví Salcburského fóra setkali v Mikulově policejní šéfové států Salcburského fóra (Bulharska, Chorvatska, Maďarska, Polska, Rakouska, Rumunska, Slovenska a Slovinska) a další přizvaní hosté, konkrétně zástupci Německa, Interpolu a Europolu. První část jednání byla věnována otázce boje proti terorismu a způsobu, jak zefektivnit tok informací a řízení informačních systémů. Druhý bod programu tvořilo téma boje proti nelegální migraci a zintenzivnění výměny informací o padělaných a pozměněných cestovních dokladech. Závěrečná část jednání byla zaměřena na téma důležitosti globálního přístupu a role Interpolu v boji proti terorismu a nelegální migraci.

V roce 2016 proběhlo mimo jiné setkání ředitelů cizineckých policií států **Visegrádské čtyřky (V4⁷¹)**, kde byl projednán dosavadní migrační vývoj a nastaveny další cíle spolupráce.

Jako reakce na migrační krizi a hrozbu masivního migračního toku po tzv. balánské trase a za účelem ověření připravenosti PČR k plnění úkolů

⁷¹ Česká republika, Maďarsko, Polsko a Slovensko.

na úseku zajištění vnitřního pořádku a bezpečnosti a ochrany hranic proběhlo v roce 2016 součinnostní cvičení simulující znovuzavedení ochrany vnitřních hranic na společných státních hranicích s Německem (obdobné cvičení proběhlo v roce 2015 ve vztahu ke státním hranicím s Rakouskem).

8 NELEGÁLNÍ MIGRACE, PŘEVADĚČSTVÍ

V roce 2016 bylo při **nelegální migraci** na území České republiky odhaleno **5 261 osob**, oproti předcházejícímu roku se jednalo o pokles o téměř 39 %. Z uvedeného počtu bylo 4,2 % cizinců zjištěno při nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici České republiky (letišťe) a 95,8 % při nelegálním pobytu. Nejvíce z nelegálně pobývajících osob pocházelo z Ukrajiny, Ruské federace a Kuvajtu.

V souvislosti s napomáháním k nelegálnímu pobytu nebo překročení hranic bylo v roce 2016 evidováno **56 osob**. Zároveň bylo **41 osob** odsouzeno za organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice a pro trestný čin napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky.

V roce 2016 docházelo převážně k tranzitní nelegální migraci. Osoby, které nelegálně vstoupily na naše území, měly dále v úmyslu pokračovat do jiných schengenských zemí.

Významnou roli při sledování migrace na území České republiky, včetně všech s ní spojených doprovodných jevů, má Analytické centrum pro ochranu státních hranic a migraci (více informací viz kapitola 1.1). S ohledem na aktuální migrační situaci v Evropě se Analytické centrum v roce 2016 zaměřilo zvláště na sledování a vyhodnocování migračních toků směřujících na území EU s dopadem na ČR. V této souvislosti byla posílena především aktivita fóra Operativa a bezpečnost, které se kromě expertní úrovně začalo každý týden scházet i na ředitelské úrovni.

8.1 NELEGÁLNÍ MIGRACE NA ÚZEMÍ ČR

Od roku 2008 (po vstupu do schengenského prostoru v prosinci 2007) jsou sledovány dvě základní kategorie nelegální migrace na území České republiky:

1. Nelegální překročení vnější schengenské hranice ČR – v této kategorii jsou sledováni cizinci, kteří nedovoleně překročili nebo se pokusili o nedovolené překročení vnější schengenské hranice (letišť) České republiky.⁷²

2. Nelegální pobyt – v této kategorii jsou vykazováni cizinci zjištění na území České republiky, včetně tranzitního prostoru na letištích, kteří porušují zákonem předepsané podmínky pro pobyt cizince.

V rámci hodnocení dlouhodobého vývoje nelegální migrace po vstupu České republiky do schengenského prostoru byl v roce 2015 vykázan dosud nejvyšší roční počet neregulérních migrantů. Tento rok byl silně ovlivněn migrační vlnou, kdy došlo k nárůstu cizinců tranzitujících přes území ČR. V roce 2016 došlo k výraznému poklesu, a to o téměř 39 %. Nižší počet zadržených neregulérních migrantů na území ČR byl zapříčiněn mimo jiné otevřením hraničních přechodů mezi Maďarskem, Rakouskem a Spolkovou republikou Německo. Úplný zlom nastal uzavřením tzv. balkánské trasy, kdy byla neprodyšně uzavřena řecko-makedonská hranice. Dalším faktorem byla jednotlivá opatření (např. politická opatření, změna azylových podmínek atd.) zemí na migračních trasách.

Ačkoliv se v posledních letech ukazuje, že pro mnohé cizince se ČR stává zemí cílovou, z evropského hlediska zůstává nadále zemí tranzitní. Zejména v souvislosti s celosvětovou migrační vlnou, která začala ke konci roku 2014, následně v roce 2015 gradovala a v roce 2016 postupně

⁷² Vnější schengenskou hranici tvoří pouze vzdušná hranice.

opadala, je území ČR hojně využíváno cizinci také jako tranzitní prostor pro nelegální migraci zejména do Německa, Francie, Velké Británie a skandinávských zemí.

Statistiky

V roce 2016 bylo celkem odhaleno⁷³ **při nelegální migraci na území České republiky 5 261 osob**. V porovnání s rokem 2015 došlo k výraznému poklesu, a to o 3 302 osob (tj. o 38,6 % méně). Z uvedeného počtu bylo **222 osob** (tj. 4,2 %) zjištěno **při nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici České republiky**⁷⁴ a **5 039 osob** (tj. 95,8 %) **při nelegálním pobytu**⁷⁵.

Opakovaně⁷⁶ bylo v souvislosti s nelegální migrací v České republice zjištěno **411 osob** (tj. 7,8 % z celkového počtu 5 261 osob odhalených při nelegální migraci). V porovnání s rokem 2015 došlo k poklesu, a to o 171 osob (tj. -29,4 %).

Při nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici bylo zadrženo nejvíce uprchlíků dle Konvence 1951 (44), dále státních příslušníků Ukrajiny (15), Albánie a Ázerbájdžánu (po 14). Při nelegálním pobytu bylo zjištěno nejvíce státních příslušníků Ukrajiny (1 552), následovali státní příslušníci Ruské federace (402) a Kuvajtu (336).

⁷³ Zdroj: PČR

⁷⁴ Jelikož vnější schengenskou hranici tvoří pouze vzdušná hranice, jsou osoby při nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici vykazovány jen u „Ředitelství SCP“, kam bylo v roce 2008 organizačně začleněno 5 inspektorátů cizinecké policie na mezinárodních letištích.

⁷⁵ Do kategorie nelegální pobyt spadá i nelegální migrace osob přesunujících se přes naše území pozemní cestou nebo přes vnitřní schengenskou hranici do dalších evropských zemí, tzv. nelegální tranzitní migrace.

⁷⁶ Osoby jsou v databázi „Nelegální vstup a pobyt osob“ kontrolovány v roce aktuálním a v roce předchozím.

Občané třetích zemí se podíleli na celkovém počtu osob, které byly ve sledovaném roce zjištěny při nelegální migraci, 97,1 % (v absolutních číslech se jednalo o 4 887 občanů třetích zemí nelegálně pobývajících a 221 osob v souvislosti s nelegálním přechodem vnější schengenské hranice). Podíl **občanů Evropské unie** činil 2,9 % (v absolutních číslech se jednalo o 152 občanů Evropské unie nelegálně pobývajících a 1 osoba v souvislosti s nelegálním přechodem schengenské hranice).

Tabulka 7: Nelegální migrace v ČR – rok 2016 – TOP 10 dle kategorií

Nelegální migrace v ČR					
Nelegální pobyt	zjištěno osob	tj. %	Nelegální migrace přes vnější schengenskou hranici	zjištěno osob	tj. %
Celkem	5039	100,0	Celkem	222	100,0
			z toho občané ČR	1	0,0
			cizinci	221	100,0
z toho občané EU	152	3,0	z toho občané EU	1	0,5
občané 3. státu	4887	97,0	občané 3. státu	221	99,5
z toho 10 nejčtetnějších státních příslušností			z toho 10 nejčtetnějších státních příslušností		
Ukrajina	1552	30,8	dle Konvence 1951	44	19,8
Ruská federace	402	8,0	Ukrajina	15	6,8
Kuvajit	336	6,7	Albánie	14	6,3
Vietnam	269	5,3	Ázerbajdžán	14	6,3
Afghánistán	155	3,1	Ruská federace	12	5,4
Sýrie	153	3,0	Turecko	10	4,5
Saudská Arábie	142	2,8	Čína	10	4,5
Moldavsko	134	2,7	Egypt	6	2,7
Čína	132	2,6	Indie	6	2,7
Irák	109	2,2	Sýrie	5	2,3

Zdroj: ŘSCP

Z hlediska státních příslušností byli od roku 2008 stabilně nejpočetnější skupinou odhalených osob při nelegální migraci občané Ukrajiny, v roce 2015 došlo v rámci velké migrační vlny ke změně a nejčastěji byli zjištěni při nelegální migraci občané Sýrie. Po opadnutí migrační vlny se

v roce 2016 na první místo opět vrátili **občané Ukrajiny** (1 567 osob, tj. 29,8 %). Na dalších místech ve statistice se umístili občané **Ruské federace** (414 osob, tj. 7,9 %), **Kuvajtu** (338, tj. 6,4 %), **Vietnamu** (272, tj. 5,2 %), **Sýrie** (158, tj. 3,0 %). V obou kategoriích nelegální migrace (nelegální pobyt a nelegální migrace přes vnější schengenskou hranici) je zastoupení státních příslušností rozdílné. V kategorii nelegálního pobytu jsou na 1. místě občané Ukrajiny, zatímco v kategorii nelegální migrace přes vnější schengenskou hranici se jedná o uprchlíky dle Konvence 1951.

V meziročním srovnání došlo **ke snížení podílu dětí** (do 18 let) zjištěných při nelegální migraci. Zatímco v roce 2015 podíl u dětí na celkovém počtu činil 17,4 %, **v roce 2016 se jednalo o 10,1 %**. Tento nižší podíl odpovídá situaci, kdy v roce 2016 poklesla vlna tranzitní nelegální migrace, při které byly odhaleny celé rodiny (někdy i vícečetné rodiny). Některé děti byly zjištěny bez doprovodu příbuzné dospělé osoby (55 dětí v roce 2016, 151 dětí v roce 2015). Tyto děti byly řešeny ve spolupráci s Oddělením sociálně právní ochrany dětí (OSPOD).

V rámci členění dle pohlaví bylo při nelegálním pobytu zastoupeno více mužů (68 %) než žen. Ve věkové struktuře převládaly osoby s věkem v rozmezí 26–35 let (32 %) a 36–45 let (20 %).

8.2 NAPOMÁHÁNÍ K NELEGÁLNÍ MIGRACI

Po útlumu nelegální migrační vlny v roce 2016 se trend v napomáhání k migraci vrátil spíše do oblastí k napomáhání k nelegálnímu pobytu na území ČR. V předchozím roce v souvislosti s nelegální migrací převládalo napomáhání k nelegální migraci přes státní hranice. Jednalo se především o tranzitní nelegální migraci. Osoby, které nelegálně vstoupily na naše území, měly dále v úmyslu pokračovat do jiných schengenských zemí.

Oblast **napomáhání k nelegálnímu překročení státních hranic ČR** doznala v roce 2016 markantní pokles. Využití služeb převaděčů (přímý záchyt převaděče) bylo v roce 2016 zjištěno u **191 osob**⁷⁷, což v porovnání s minulým rokem představuje pokles o 583 osob (tj. o 75,3 %). Tyto osoby přes území ČR pouze nelegálně tranzitovaly, ČR tedy nebyla cílovou zemí. Pokles nelegálně tranzitujících osob, a s tím spojený pokles převaděčů, přímo souvisí s uzavřením tzv. balkánské trasy, různými opatřeními na hranicích (např. výstavba plotů, zřízení tranzitních zón pro uprchlíky aj.), azylovými podmínkami států či politickými prohlášeními cílových zemí aj.

Napomáhání k nelegálnímu pobytu na území ČR je realizováno zejména formou **úcelového sňatku**⁷⁸, **zneužívání institutu souhlasného prohlášení rodičů o určení otcovství**⁷⁹ či **obstarávání padělků různých potvrzení nutných k pobytu**.

Někteří cizinci se snaží účelově si zajistit legalizaci svého pobytu na území České republiky obcházením imigrační legislativy. V roce 2016 se opět potvrdily informace, že na území České republiky působí cizojazyčné zločinecké skupiny, jež se podílejí na výrobě a distribuci padělaných nebo pozměněných osobních dokladů určených k legalizaci pobytu migrantů, kteří se již nacházejí na území České republiky a dalších evropských států. Předmětné doklady jsou kurýry či zasilatelskými společnostmi

⁷⁷ Zdroj: ŘSCP

⁷⁸ Za finanční úplatu občanky ČR uzavírají sňatek na území ČR či v zahraničí (zejména Tunis a Egypt) s cizinci. Následně cizinec žádá za předstíraným účelem sloučení rodiny o přechodný pobyt na území ČR a na základě uděleného krátkodobého víza za účelem rodinným přicestuje na území ČR. Při odhalování tohoto trendu je cizinecká policie v kontaktu nejvíce se Zastupitelskými úřady v Nigérii, Tunisku, Egyptě, Alžíru, Itálii, Řecku, Kypru, Německu, Maroku, Polsku, Velké Británii a Španělsku, kde dochází k účelovým sňatkům nejvíce.

⁷⁹ Jednou z forem zneužití je situace, kdy se cizinec zapíše do rodného listu dítěte, které je občanem ČR, jako rodič a následně žádá o pobyt za účelem sloučení rodiny s občanem ČR. Další způsoby zneužití jsou, když se český občan zapíše do rodného listu dítěte-cizince jako jeho rodič či se cizinec nechá zapsat jako rodič dítěte cizince, který má na území ČR již trvalý pobyt.

zasílány do třetích zemí, odkud se s nimi neregulární migranti snaží dostat do Evropy. V některých případech jsou pravé české doklady zaslány do zahraničí a teprve tam jsou zločineckými skupinami pozměňovány a dále distribuovány. Uvedená činnost je doménou zejména arabské, bulharské, arménské a v poslední době také rumunské komunity.

Mezi další zneužívané instituty nadále patří **pozvání** osoby. Pro státní příslušníky třetích zemí je pozvání nejrychlejším a nejméně náročným způsobem, jak vstoupit do schengenského prostoru. Prostředky na ubytování či další náležitosti k udělení pobytu na území dokládá a zajišťuje zvučí osoba. S následně uděleným schengenským vízem vydaným zastupitelským úřadem mohou cizinci vstoupit do schengenského prostoru přes jakýkoliv smluvní stát a následně přes jiný smluvní stát vycestovat, aniž by se o tom policie státu, který vízum vydal, dozvěděla.

V rámci napomáhání k pobytu probíhá šetření ve věci **úcelově zakládaných škol a vzdělávacích institucí**. Aktuálně je tento trend zaznamenáván v komunitě indických a bangladéšských občanů, ale mezi osobami využívajícími tohoto systému jsou i jiné státy (Ukrajina, Bývalá jugoslávská republika Makedonie apod.).

V souvislosti s povolováním pobytu za účelem studia byla v roce 2016 zjištěna pracovníky Národní centrály proti organizovanému zločinu mezinárodní organizovaná skupina, která za úplatu zajišťovala velkému množství žadatelů (převážně z postsovětských republik) bezproblémový průběh **nostrifikačních zkoušek** (uznání dosaženého stupně zahraničního vzdělání domácími úřady) v několika krajských městech. Členové této skupiny rovněž zajišťovali padělaná polská a norská víza. V rámci udělování trvalého pobytu dochází také k trestné činnosti u vykonání jazykových zkoušek (skládání neregulérních zkoušek cizinci, kdy hlavními trendy jsou záměny osob, podvody u zkoušek a pak obcházení systému zkoušek ve spojení s korupcí zkoušejících).

V roce 2016 došlo k značnému rozšíření **nezákonné praxe v oblasti pracovní migrace**, která spočívá v předstíraném dočasném vysílání občanů třetích států, kteří jsou držiteli pobytových oprávnění vydaných jinými členskými státy, do ČR k údajnému poskytování služeb zaměstnavatelem usazeným v tomto jiném státě. Problém se týká především občanů Ukrajiny, kteří získali polská víza. Organizátoři tohoto migračního modelu zneužívají neznalosti právních předpisů na straně ukrajinských pracovníků i českých zaměstnavatelů. Státní orgány ČR s kontrolní pravomocí v dané oblasti tuto praxi v souladu s platnou legislativou sankcionovaly. Věc byla opakovaně projednávána s věcně příslušnými polskými státními orgány. S polskými partnery probíhá výměna informací za účelem ověření skutečností týkajících se jednotlivých případů vysílání ukrajinských občanů do ČR.

Statistiky

V souvislosti s **napomáháním k nelegálnímu pobytu nebo překročení hranic bylo v roce 2016 evidováno⁸⁰ 56 osob**. V porovnání s minulým rokem došlo k poklesu o 112 osob (tj. o 66,7 %). Za rok 2016 bylo zároveň **odsouzeno za organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice a pro trestný čin napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky 41 osob⁸¹**.

⁸⁰ Zdroj: Oddělení cizinecké policie Krajských ředitelství Policie České republiky. Osoby, které napomáhají k nelegálnímu pobytu a je v jejich činnosti prvek organizovanosti, řeší Útvar pro odhalování organizovaného zločinu.

⁸¹ Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR

Tabulka 8: Napomáhání k nelegálnímu pobytu nebo překročení hranic – porovnání roku 2015/2016

Období roku	1.1.-31.12. 2015	tj. %	1.1.-31.12. 2016	tj. %	Změna oproti předchozímu období	
					v [%]	absolutní číslo
Celkem osob*	168	100,0	56	100,0	-66,7	-112
z toho způsob napomáhání k NM						
účetový sňatek a jeho organizování	15	8,9	23	41,1	53,3	8
účetové otcovství a jeho organizování	9	5,4	10	17,9	11,1	1
účetové podané pozvání a jeho organizování	4	2,4	2	3,6	-50,0	-2
umožnění nelegálního překročení SH	118	70,2	13	23,2	-89,0	-105
jiné umožnění nelegálního pobytu**	22	13,1	8	14,3	-63,6	-14

Zdroj: ŘSCP

Vysvětlivka: *osoby evidované Krajskými ředitelstvími Policie České republiky; zahrnuti jak osoby, které byly trestně stíhané, tak i osoby, které podaly jen k dané věci vysvětlení, a případ byl odložen

**např. obstarávání víz nebo falešných dokumentů

9 NÁVRATY

V roce 2016 bylo celkem vydáno 4 411 správních rozhodnutí o návratu. Z toho bylo vydáno **818 rozhodnutí o uložení povinnosti opustit území**. V meziročním srovnání došlo k poklesu o 68,9 %. Vedle toho bylo evidováno celkem **3 593 pravomocných rozhodnutí o správním vyhoštění**, což ve srovnání s předchozím rokem představuje nárůst o 17,6 %.

Nejvíce zastoupenou skupinu cizinců svydaným pravomocným rozhodnutím o správním vyhoštění tvořili státní příslušníci Ukrajiny, Moldavska a Kuvajtu. Realizace správního vyhoštění ve formě nuceného návratu byla provedena u 207 cizinců.

V oblasti dobrovolných návratů realizují své **programy asistovaných dobrovolných návratů Ministerstvo vnitra ČR**, pro které program realizuje na základě smluvního vztahu **Mezinárodní organizace pro migraci a Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra**. V průběhu roku 2016 bylo celkem registrováno 331 dobrovolných návratů cizinců ze třetích zemí (včetně těch, kteří vycestovali spontánně na vlastní náklady, a jejich návrat byl potvrzen).

Nedílnou součástí migrační politiky je také **návratová politika**. Česká republika, stejně jako ostatní země EU, vždy preferuje možnost dobrovolného návratu před návratem nuceným.

9.1 SPRÁVNÍ ROZHODNUTÍ O NÁVRATU

V roce 2016 bylo celkem vydáno **4 411 správních rozhodnutí o návratu**. Správní rozhodnutí o návratu může mít podobu rozhodnutí o povinnosti opustit území nebo rozhodnutí o správním vyhoštění.

Rozhodnutí o povinnosti opustit území

V minulosti byli cizinci zjištěni při nelegální migraci zpravidla sankcionováni rozhodnutím o správním vyhoštění. V prosinci 2010 vstoupila v platnost legislativní úprava transponující tzv. **návratovou směrnici**⁸², která upravuje postup členských států EU v oblasti návratů, kdy zásadním způsobem upřednostňuje navracení občanů třetích zemí na základě dobrovolnosti. Rozhodnutí o povinnosti opustit území je vydáno vždy, když nejsou shledány důvody pro vydání rozhodnutí o správním vyhoštění. Je-li cizinci vydáno toto rozhodnutí, mělo by dojít k vyhoštění státním orgánem až v případě nesplnění povinnosti cizince vycestovat dobrovolně. V roce 2016 bylo **vydáno celkem 818 rozhodnutí o uložení povinnosti opustit území**⁸³. V meziročním srovnání došlo k markantnímu snížení o 1 812 (tj. -68,9 %). Tento pokles počtu souvisí s útlumem tranzitní nelegální migrace.

Rozhodnutí o správním vyhoštění

Správním vyhoštěním se rozumí správní rozhodnutí, kterým je současně ukončen pobyt cizince na území, stanovena doba k vycestování z území a určena doba, po kterou nelze umožnit cizinci vstup na území členských států Evropské unie. Dobu, po kterou nelze umožnit cizinci vstup na území členských států Evropské unie, stanoví Policie ČR na základě přesných podmínek stanovených zákonem.

⁸² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí.

⁸³ Zdroj: ŘSCP

V roce 2016 bylo celkem evidováno **3 539 cizinců s vydaným pravomocným rozhodnutím o správním vyhoštění**, což ve srovnání s předchozím rokem představuje nárůst o 530 osob (tj. o 17,6 %). Nejvíce zastoupenou skupinu cizinců s vydaným pravomocným rozhodnutím o správním vyhoštění tvořili stejně jako v roce 2015 státní příslušníci Ukrajiny (2 045 osob; tj. 57,8 %). Následovali s velkým odstupem státní příslušníci Moldavska (295 osob, tj. 8,3 %), Kuvajtu (199 osob, tj. 5,6 %), Vietnamu (117 osob, tj. 3,3 %) a Ruské federace (116 osob; tj. 3,3 %). Celkově těchto TOP 5 státních příslušností tvořilo zhruba 80 % z celkového počtu osob s vydaným pravomocným rozhodnutím o správním vyhoštění v roce 2016.

V roce 2016 bylo zaznamenáno **3 593 pravomocných rozhodnutí o správním vyhoštění** (jedné osobě může být v daném časovém období vydáno více rozhodnutí).

Stejně jako v předešlém roce, tak i v roce 2016 představovalo **porušení pobytového režimu hlavní důvod pro vydání rozhodnutí o správním vyhoštění** (2 244 případů, tj. 51,8 % z celkového počtu důvodů), kdy došlo meziročně ke snížení o 23,1 %. Dále následoval důvod porušení zákona o zaměstnanosti (1 463 důvodů, tj. 33,8 %), u kterého je vykázán naopak nejvýraznější meziroční nárůst počtu důvodů, a to o 779 (tj. o 113,9 %). Další skupinou důvodů je prokázání se při hraniční nebo pobytové kontrole neregulérním dokladem (272 důvodů, tj. 6,3 %), neuposlechnutí rozhodnutí o vyhoštění (206 důvodů, tj. 4,8 %) a ostatní důvody (146, tj. 3,4 %).

9.2 REALIZACE ROZHODNUTÍ O NÁVRATU

Dobrovolné návraty

Problematika dobrovolných návratů je v současné době na národní úrovni upravena zákonem o pobytu cizinců, který v ustanovení §123 a a následujících upravuje možnost cizince (státního příslušníka třetí země) požádat o dobrovolný návrat. Dobrovolná repatriace je dále upravena zákonem o azylu, kdy na základě ustanovení § 54a Ministerstvo vnitra může, je-li to ve veřejném zájmu, nést náklady spojené s dobrovolným návratem.

V oblasti dobrovolných návratů realizují své **programy asistovaných dobrovolných návratů** Ministerstvo vnitra ČR, pro které dobrovolné návraty na základě smluvního vztahu realizuje Mezinárodní organizace pro migraci a Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. IOM se ve svém programu soustředí především na cizince, kterým bylo vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění. SUZ prostřednictvím svého programu poskytuje pomoc s dobrovolným vycestováním do země původu neúspěšným žadatelům o mezinárodní ochranu.

Kromě možnosti využít některého z fungujících programů asistovaných dobrovolných návratů mohou bývalí žadatelé o mezinárodní ochranu nebo cizinci se správním vyhoštěním vycestovat spontánně na vlastní náklady. V této kategorii jsou statisticky sledovány pouze případy těch cizinců, kteří požádali Policii České republiky o pomoc s vyřízením povolení tranzitovat v rámci svého návratu přes území jiných schengenských států – především pak Polska.

V průběhu roku 2016 bylo registrováno celkem **331 dobrovolných návratů** cizinců ze třetích zemí, kteří museli opustit území České republiky. V rámci této kategorie cizinců se uskutečnilo celkem **174 asistovaných dobrovolných návratů cizinců se správním vyhoštěním, 64 asis-**

tovaných dobrovolných návratů osob, které v minulosti požádaly o mezinárodní ochranu, a 93 cizinců s uloženou povinností opustit území České republiky požádalo o pomoc při svém spontánním vycestování. Nejčteněji byli mezi těmito navrácenými zastoupeni občané **Ukrajiny, Moldávie, Vietnamu a Iráku.**

a) Dobrovolné návraty žadatelů (po zpětvzetí žádosti)/neúspěšných žadatelů o mezinárodní ochranu realizované SUZ MV ČR

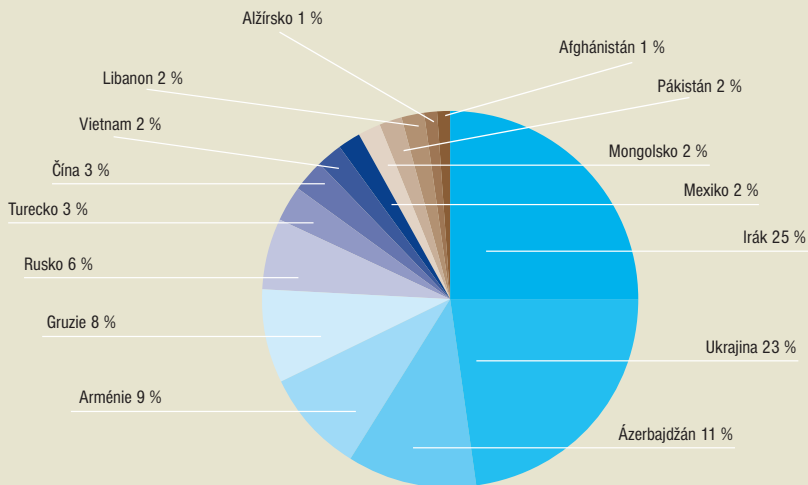
Lhůta (po pravomocném ukončení řízení o mezinárodní ochranu nebo zpětvzetí žádosti o mezinárodní ochranu), ve které je možno požádat o repatriaci – dobrovolný, důstojný a bezpečný návrat do země původu nebo třetí země hrazený z rozpočtu státu – je přesně stanovena v ustanovení § 54a zákona č. 325/1999 Sb., o azylu. Nárok na dobrovolný návrat však nevzniká automaticky. Každá žádost je posuzována individuálně. Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra nese náklady na repatriaci s přihlédnutím k tomu, zda cizinec splňuje podmínky dle § 54a shora citovaného zákona, s ohledem na stanovisko odboru azylové a migrační politiky, finanční situaci žadatele, míru spolupráce ze strany cizince, přičemž zohledňuje při realizaci zdravotní a psychologický stav, rodinnou a sociální situaci a další faktory.

Při realizaci dobrovolného návratu SUZ poskytuje žadatelům bezplatný nákup letenky nebo jízdenky do cílové země, přímou asistenci při odjezdu, poradenství a v případě, že klientovi není možné zajistit dopravu až do jím zvolené destinace, může mu být vyplacen příspěvek na dopravu do požadovaného místa. Dále může Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra poskytnout další nezbytnou asistenci, která povede k úspěšnému návratu cizince.

V případě potřeby SUZ spolupracuje při realizaci repatriací s IOM. Z důvodu ochrany osobních údajů žadatelů o mezinárodní ochranu SUZ nevstupuje přímo do kontaktu se zahraničními úřady zemí původu.

V roce 2016 bylo řešeno ze strany SUZ celkem **81 žádostí** o dobrovolný návrat, **64 z nich** bylo zrealizováno a klienti se navrátili do požadovaných cílových zemí. Nejčastější cílovou zemí návratu byl **Irák** (16 osob), **Ukrajina** (15 osob), **Ázerbájdžán** (7 osob), **Arménie** (6 osob) a **Gruzie** (5 osob).

Graf 6: Realizované repatriace v roce 2016 dle země návratu

Zdroj: SUZ

b) Dobrovolné návraty státních příslušníků třetích zemí s vydaným rozhodnutím o návratu, realizované prostřednictvím Mezinárodní organizace pro migraci

V oblasti dobrovolných návratů Ministerstvo vnitra dlouhodobě spolupracuje s IOM, která na základě smluvního ujednání zajišťuje nejen samotnou realizaci dobrovolného návratu, ale také veškeré související poradenství a asistenci, které jsou pro úspěšné uskutečnění návratu nezbytné. Mezi služby zajišťované IOM patří jak poskytování informací

o dobrovolném návratu cizincům umístěným v zařízeních pro zajištění cizinců, tak především návratové poradenství poskytované cizincům s povinností opustit území České republiky, na které nebyl uplatněn institut zajištění. V souvislosti s návratovým poradenstvím je dotčeným cizincům také poskytována asistence při komunikaci se zastupitelskými úřady jejich zemí původu, nejčastěji v souvislosti s vyřízením náhradního cestovního dokladu. Navraceným cizincům je v případě potřeby také poskytnuta tranzitní a po-příletová asistence.

V roce 2016 byl ve spolupráci s IOM realizován celkem u 174 osob dobrovolný návrat⁸⁴ (meziročně o 29 osob více). Nejčastěji byl dobrovolný návrat s IOM uskutečněn u státních příslušníků Ukrajiny (92 osob) a Vietnamu (16 osob).

Nucené návraty

Na základě pravomocného a vykonatelného rozhodnutí o správním vyhoštění byla v roce 2016 realizace nuceného návratu provedena státními orgány u **207 cizinců**, což ve srovnání se shodným obdobím předchozího roku představuje zvýšení o 35 osob. Rozdíl mezi počtem osob, kterým bylo vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění (3 539) a počtem osob, u kterých došlo k realizaci vyhoštění (207), spočívá v tom, že pouze část cizinců s vydaným rozhodnutím o správním vyhoštění je zajišťována do zařízení pro zajištění cizinců (a to v případě, že existují zákonné důvody pro jejich zajištění do ZZC) s následným zabezpečením realizace správného vyhoštění. U ostatních cizinců je předpokládáno jejich samostatné vycestování z území ČR.

Nejvíce bylo správní vyhoštění realizováno u státních příslušníků Ukrajiny (105 osob), kteří představovali polovinu z celkového počtu cizinců, u kterých bylo správní vyhoštění realizováno. V meziročním porovnání u státních příslušníků Ukrajiny došlo k největší změně, a to nárůstu

⁸⁴ Zdroj: ŘSCP

o 71 osob (tj. o 208,8 %). Ve statistice realizovaných správních vyhoštění dále dominovali státní příslušníci Vietnamu (20 osob) a Moldavska (11).

Jeden z nástrojů efektivní realizace nuceného návratu osob do země jejich původu představuje **předání podle readmisní smlouvy**. Česká republika se věnuje jak sjednávání dvoustranných readmisních smluv, tak se i spolupodílí na práci EK při sjednávání unijních readmisních dohod s vybranými třetími státy.

Co se týče **bilaterálních readmisních dohod**, k 31. prosinci 2016 měla Česká republika sjednány dohody s 16 státy – Německo, Polsko, Rakousko, Slovensko, Slovinsko, Maďarsko, Bulharsko, Rumunsko, Chorvatsko, Moldavsko, Vietnam, Kanada, Arménie, Švýcarsko, Kosovo a Kazachstán. Ke dni 1. června 2016 **vstoupila v platnost readmisní dohoda s Kazachstánem**, která byla podepsána již v roce 2011. Aktuálně má ČR rozpracované readmisní dohody s **Mongolskem a Uzbekistánem**. V roce 2016 však nedošlo k žádnému posunu směrem k podpisu těchto dohod.

V průběhu roku 2016 pracovalo MV ČR rovněž na přípravě vzorového textu memoranda o porozumění o návratech. Toto memorandum bude nabízeno státům, kde je sjednání závaznější readmisní dohody problematické (např. Afghánistán) nebo v některých případech i státům, se kterými je sjednávána bezvívzová, nebo limitovaná bezvívzová dohoda.

Kromě bilaterálních readmisních dohod existují i **unijní readmisní dohody**. V roce 2016 neuzavřela EU žádnou novou readmisní dohodu. K 31. prosinci 2016 bylo stále platných 17 unijních readmisních dohod, a sice s Ruskou federací, Ukrajinou, Albánií, Srbskem, Černou Horou, Bývalou jugoslávskou republikou Makedonií, Bosnou a Hercegovinou, Moldavskem, Srí Lankou, Hongkongem, Macaem, Pákistánem, Gruzii, Arménií, Ázerbájdžánem, Tureckem a Kapverdami.

9.3 TREST VYHOŠTĚNÍ ULOŽENÝ SOUDY

V případě nerespektování rozhodnutí o správním vyhoštění může být toto jednání cizince kvalifikováno jako trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí. V praxi však dochází k využití tohoto institutu obvykle až v případě druhého a dalšího porušení/nesplnění uložené povinnosti.

Trest vyhoštění z území České republiky⁸⁵ je ukládán soudy pachatelům, kteří nejsou občany České republiky, a to jako trest samostatný, nebo vedle jiného trestu dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění, vyžaduje-li to bezpečnost lidí nebo majetku, anebo jiný obecný zájem. Jako samostatný trest může být trest vyhoštění uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba. Soud může uložit trest vyhoštění ve výměře od jednoho roku do deseti let, anebo na dobu neurčitou.

Graf 7: Počet osob s trestem vyhoštění v období 2006–2016

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti

⁸⁵ Údaje k trestu vyhoštění jsou v materiálu uváděny jako doplňující informace k údajům o cizincích vyhoštěných na základě správního rozhodnutí.

V roce 2016 bylo evidováno celkem **1 278 osob, kterým byl soudy v trestním řízení uložen trest vyhoštění**, což představuje nárůst o 265 osob (tj. o 26,2 %). V této kategorii dominovaly 3 státní příslušnosti, a to občané **Ukrajiny** (341 osob, tj. 26,7 %), **Slovenska** (181 osob, tj. 14,2 %), **Rumunska** (154 osob, tj. 12,1 %). Tyto tři příslušnosti se na celkovém počtu osob s vydaným trestem vyhoštění podílely zhruba z 50 %.

Realizace soudního vyhoštění Policí ČR byla v hodnoceném období provedena u **261 cizinců** s nepodmíněným trestem, což v porovnání s předcházejícím rokem neznačí změnu trendu (pouze o 6 osob více). Z hlediska státních příslušností osob se jednalo opět o občany **Slovenska** (93 osob, tj. 35,6 %), **Ukrajiny** (31 osob, tj. 11,9 %) a **Vietnamu** (28 osob, tj. 10,7 %). Zbývající osoby měli dle lhůty k vycestování povinnost opustit území.

PŘÍLOHY

Příloha 1: Metodologie a definice

Tato zpráva byla sestavena zejména na základě podkladů institucí zabývajících se azylem, migrací a integrací. Zmíněnou agendu má v gesci především Ministerstvo vnitra. Dále byly ve zprávě využity podklady od Ředitelství služby cizinecké policie, Policejního prezidia, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva spravedlnosti, Správy uprchlických zařízení, Národní centrály proti organizovanému zločinu a Zařízení pro děti-cizince. Většina těchto institucí byla kontaktována národním kontaktním místem EMN v České republice, které je součástí odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra, nebo přímo tímto odborem. Podklady zmíněných institucí tvoří většinu obsahu této zprávy. Dalšími zdroji pak jsou veřejně dostupné informace.

Statistická data byla čerpána zejména z informačních systémů Policie České republiky, odboru azylové a migrační politiky MV a Zařízení pro děti-cizince.

Především byly využity informace a data z pracovní verze Zprávy MV o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2016⁸⁶ a ze zpráv a studií Evropské migrační sítě v příslušných oblastech. Zejména byl využit národní příspěvek (technická část 1) do souhrnné Výroční zprávy EMN (EMN Annual Policy Report) za rok 2016,

---

⁸⁶ Zpráva je každoročně vypracovávána Ministerstvem vnitra.

kterou české národní kontaktní místo EMN vypracovalo na začátku roku 2017. Pro účely této zprávy byla použita i analýza tiskových článků v oblasti azylu a migrace za rok 2016.

Terminologie byla použita v souladu s národní praxí a legislativou. Bylo využito i definicí výrazů obsažených ve 3. vydání EMN Slovníku azylových a migračních pojmů.

Příloha 2: Seznam zdrojů a literatura

ZDROJE

Ministerstvo vnitra

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Ministerstvo zahraničních věcí

Ministerstvo financí

Ministerstvo spravedlnosti

Ředitelství služby cizinecké policie

Policejní prezidium

Správa uprchlických zařízení

Národní centrála proti organizovanému zločinu

Mezinárodní organizace pro migraci

Zařízení pro děti-cizince

LITERATURA

MV ČR, Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2016

EMN, Výroční zpráva EMN 2016, příloha 1, národní příspěvek českého kontaktního místa EMN

EMN, Specifikace zadání Výroční zprávy EMN 2016

EMN, Slovník azylových a migračních pojmů, 3. vydání

LEGISLATIVA

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 191/2016 Sb., o ochraně státních hranic České republiky a o změně souvisejících zákonů

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů

Směrnici Rady 2005/85/ES ze dne 1. prosinci 2005 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES o společných normách a postupech v členských státech při navrácení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (přijímací směrnice)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (procedurální směrnice)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/36/EU ze dne 26. února 2014 o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí za účelem zaměstnání jako sezónní pracovníci

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/54/EU ze dne 16. dubna 2014 o opatřeních usnadňujících výkon práv udělených pracovníkům v souvislosti s jejich volným pohybem

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/66/EU ze dne 15. května 2014 o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí na základě převedení v rámci Společenosti

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/67/EU ze dne 15. května 2014 o prosazování směrnice 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb a o změně nařízení (EU) č. 1024/2012 o správní spolupráci prostřednictvím systému pro výměnu informací o vnitřním trhu

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/801 ze dne 11. května 2016 o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí za účelem výzkumu, studia, stáže, dobrovolnické služby, programů výměnných pobytů žáků či vzdělávacích projektů a činnosti au-pair

Nařízení Rady (ES) č. 604/2013 (tzv. Nařízení Dublin III)

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 399/2016 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex)

Usnesení vlády České republiky ze dne 27. června 2008 č. 745 ke Koncepti národního přesídlovacího programu a o přesídlení skupiny barmských uprchlíků z Malajsie v rámci pilotního přesídlovacího programu

Usnesení vlády České republiky ze dne 9. února 2011 č. 99 o Aktualizované Koncepti integrace cizinců na území České republiky a k návrhu dalšího postupu v roce 2011

Usnesení vlády České republiky ze dne 8. prosince 2014 o Zásadách politiky vlády České republiky ve vztahu k přesídlování cizinců s prokázáním českým původem (krajanů) žijících v zahraničí

Usnesení vlády České republiky ze dne 14. ledna 2015 č. 19 o ke zřízení Programu Ministerstva vnitra na asistenci uprchlíkům v regionech původu a prevenci velkých migračních pohybů

Usnesení vlády České republiky ze dne 13. července 2015 č. 574 o opatřeních v souvislosti s migrační situací v Evropské unii a v České republice v návaznosti na závěry Evropské rady ze dne 25. a 26. června 2015

Usnesení vlády ze dne 29. července 2015 č. 621 o Strategii migrační politiky České republiky a o Komunikační strategii České republiky k migraci

Usnesení vlády ze dne 20. listopadu 2015 č. 954 o Státním integračním programu pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou v roce 2016 a v letech následujících

Usnesení vlády České republiky ze dne 20. listopadu 2015 č. 956 o zřízení Stálého zdravotně humanitárního programu MEDEVAC

Usnesení vlády České republiky ze 14. prosince 2015 č. 1052 o Přesídlení 153 osob irácké státní příslušnosti z Irácké republiky a Libanonu do České republiky na základě žádosti Nadačního fondu Generace 21

Usnesení vlády ze dne 18. ledna 2016 č. 26 o Aktualizované Koncepci integrace cizinců – Ve vzájemném respektu a o Postupu při realizaci aktualizované Koncepci integrace cizinců v roce 2016

Usnesením vlády ze dne 7. dubna 2016 č. 307 o Předčasném ukončení realizace usnesení vlády ze 14. prosince 2015 č. 1052, o realizaci přesídlení 153 osob irácké státní příslušnosti z Irácké republiky a Libanonu do České republiky na základě žádosti Nadačního fondu Generace 21

Usnesením vlády ČR ze dne 27. dubna 2016 č. 360 o Národní strategii boje proti obchodování s lidmi v České republice na období let 2016 až 2019

Usnesení vlády České republiky ze dne 8. února 2017 č. 105 k Situační zprávě o realizaci Koncepcí navýšení kapacity Ministerstva zahraničních věcí České republiky a Ministerstva vnitra České republiky za účelem vyřízení vyššího množství žádostí o zaměstnanecké karty

Kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex)

Aktualizovaný schengenský katalog EU týkající se ochrany vnějších hranic, navracení a zpětného přebírání osob

INTERNETOVÉ ZDROJE

www.mvcr.cz

www.suz.cz

www.mzv.cz

www.mpsv.cz

www.emncz.eu

www.psp.cz

www.vitejtevcr.cz

Příloha 3: Seznam tabulek a grafů

TABULKY

TABULKA 1: Vývoj počtu cizinců s povoleným pobytem (po dobu delší než 90 dnů) na území ČR v období 2006–2016

TABULKA 2: TOP 10 státních příslušností cizinců s povoleným pobytem v ČR dle kategorie pobytu (k 31. 12. 2016)

TABULKA 3: Počet cizinců, kterým bylo uděleno státní občanství ČR v období 2006–2016

TABULKA 4: Počet žadatelů o mezinárodní ochranu v České republice v období 2006–2016

TABULKA 5: Počet nezletilých cizinců bez doprovodu, kteří požádali o mezinárodní ochranu v období 2005–2016

TABULKA 6: Počet osob stíhaných (vyšetřovaných) a odsouzených za obchodování s lidmi v období 2012–2016

TABULKA 7: Nelegální migrace v ČR – rok 2016 – TOP 10 dle kategorií

TABULKA 8: Napomáhání k nelegálnímu pobytu nebo překročení hranic – porovnání roku 2015/2016

GRAFY

GRAF 1: Vývoj počtu cizinců s povoleným přechodným a trvalým pobytem v ČR (k 31. 12. příslušného roku)

GRAF 2: Věková struktura cizinců s povoleným pobytem v ČR (k 31. 12. 2016)

GRAF 3: TOP 10 státních příslušností žadatelů o mezinárodní ochranu v roce 2016

GRAF 4: Vývoj dublinských případů v období 2004–2016

GRAF 5: Realizované transfery z a na území České republiky v období 2004–2016

GRAF 6: Realizované repatriace v roce 2016 dle země návratu

GRAF 7: Počet osob s trestem vyhoštění v období 2006–2016

Obsah této

**Výroční zprávy o politice v oblasti azylu a migrace 2016 –
Česká republika** prezentuje pohled autora/autorů
a je tak pouze jeho/jejich zodpovědností.

Evropská komise nepřijímá žádnou odpovědnost za informace,
které daná zpráva obsahuje.

EMN VÝROČNÍ ZPRÁVA O POLITICE V OBLASTI AZYLU A MIGRACE 2016

zpracovalo: České národní kontaktní místo Evropské migrační sítě

vydalo: Ministerstvo vnitra, 2017

grafická úprava a sazba: Jindřich Hoch, Sandstudios

ISBN 978-80-87544-66-2

